

Gunn Torill Ryen

IDRETT FOR ALLE?

Sosial ulikhet og idrettsdeltakelse

En analyse basert på datamateriale fra elever i ungdomsskolen og videregående skole i Norge

IDR 3920

Masteroppgave i idrettsvitenskap

Veileder: Ingar Mehus

Institutt for sosiologi og statsvitenskap,
NTNU.

Trondheim, august 2020

Forord:

De siste årene har deltakelse i barne- og ungdomsidrett ut ifra sosioøkonomiske klasseskiller vært mye belyst og debattert, derfor har jeg fattet stor interesse for temaet. Gjennom frivillig arbeid i norsk idrett og gjennom egne barns deltakelse, er jeg også opptatt av alle barn og unges muligheter for å delta i organisert idrett. Mye av debatten på feltet har ikke vært vitenskapelig forankret, og jeg hadde behov for å undersøke og ønsket mer kunnskap om feltet. Kombinasjonen av faglig aktualitet og egeninteresse, førte altså til denne studien.

De data som er benyttet her er hentet fra datasettet «Ungdata 2010-2015». Det er data fra 2014-2015 som er brukt i studien. Undersøkelsen er finansiert av Helsedirektoratet, Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- likestillings- og inkluderings- departementet og Kunnskapsdepartementet. Data i anonymisert form er stilt til disposisjon av forskningsinstituttet NOVA ved Høgskolen i Oslo og Akershus gjennom NSD (Norsk senter for forskningsdata AS).

Verken NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus, Helsedirektoratet, Justis- og beredskapsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet eller NSD er ansvarlig for analysen av dataene, eller de tolkninger som er gjort her.

Det har vært svært inspirerende å være masterstudent på Idrettsvitenskap ved NTNU med så sterke faglige og engasjerte forelesere. Å jobbe med masteroppgaven har vært arbeidskrevende, men også svært interessant og lærerikt. Tusen takk til min veileder, Ingar Mehus. En stor takk også til både professor Arild Blekesaune og læringsassistent Ann-Kristin Holten, som har lært meg kvantitativ metode.

Trondheim, august 2020

Gunn Torill Ryen

Innhold

Forord

Sammendrag

1. Innledning.....	11
1.1 Aktualitet, tema og problemstilling	11
1.1.1 Sosial klasse og sosioøkonomisk status.....	13
1.1.2 Idrettsdeltakelse.....	13
1.1.3 Hva er fattigdom og hvem er de fattige?	14
1.1.4 Klasseskille i barne- og ungdomsidretten	15
1.2 Studiens oppbygging	16
2. Tidligere forskning på feltet	16
2.1 Operasjonalisering av idrettsdeltakelse og sosial klasse i tidligere forskning	16
2.1.1 Sosial ulikhet og idrettsdeltakelse.....	17
2.1.2 Foreldrenes utdanningsnivås betydning for idrettsdeltakelse	19
2.1.3 Deltakelsesmønster i henhold til foreldreinvolvering og fritid	20
2.1.4 Venner og skoleprestasjoner betydning for deltakelse i organisert idrett	21
2.1.5 Deltakelsesmønster i henhold til bosted og nærhet til anlegg	22
2.1.6 Kjønn og alders betydning for deltakelse i organisert idrett.....	23
2.2 Oppsummering av kunnskap på feltet gjennom tidligere forskning	24
2.3 Muligheter for ny kunnskap.....	24
3. Teori.....	26
3.1 Bourdieu.....	26
3.2 Bourdieus klasseseteori	26
3.2.1 Økonomisk kapital.....	29
3.2.2 Kulturell kapital	29
3.2.3 Sosial Kapital	30
3.2.4 Bourdieus forklaring av sosiale klasseforskjeller på idrettsfeltet.....	31
4. Metode.....	33
4.1 Data og utvalg	34
4.2 Datas validitet og reliabilitet.....	34
4.2.1 Variabelvalg og operasjonalisering av variablene	36
4.3 Avhengig variabel.....	38
4.3.1 Idrettsdeltakelse.....	38
4.4 Uavhengige variabler	38
4.4.1 Sosioøkonomisk status.....	38
4.4.2 Foreldrenes utdanningsnivå.....	41
4.4.3 Bøker i hjemmet.....	41
4.4.4 Fritid med foreldrene	41
4.4.5 Foreldreforhold	41
4.4.6 Venner	42

4.4.7	Skoleprestasjoner	42
4.4.8	Idrettsanlegg	43
4.4.9	Kjønn og alder	43
5.	Resultater	43
5.1	Deskriptiv statistikk	43
5.2	Drøfting av regresjonsforutsetninger	45
5.3	Idrettsdeltakelse.....	47
5.4	Sannsynlighetsprediksjoner for deltakelse i idrett sett i lys av sosioøkonomisk status og foreldrenes utdanning	51
5.4.1	Høy sosioøkonomisk status, høy utdanning	51
5.4.2	Lav sosioøkonomisk status, lav utdanning	52
6.	Diskusjon	52
6.1	Oppsummering av studiens resultater.....	52
6.2	Sosioøkonomisk klassebakgrunn og deltakelse i organisert idrett	53
6.3	Hvordan resultatene kan forstås på bakgrunn av Bourdieus klasseteori	55
6.4	Idrettens klasseskiller og direkte og indirekte ekskludering.....	58
6.5	Diskusjon av øvrige variabelers betydning	59
6.5.1	Foreldrenes utdanningsnivå	59
6.5.2	Bøker i hjemmet	60
6.5.3	Foreldreforhold og fritid med foreldrene	60
6.5.4	Venner	61
6.5.5	Skoleprestasjoner	62
6.5.6	Idrettsanlegg	62
6.5.7	Alder og kjønn	63
6.6	Metodiske og teoretiske betraktninger	65
7.	Avslutning.....	68
7.1	Føringer for fremtidig forskning	69
	Referanser	71

Figur- og tabelliste

Figurer

Figur 4.4.1A: Respondenter fordelt etter sosioøkonomisk status	s.40
Figur 5.3A: 2.gradsledd sosioøkonomisk status	s.50

Tabeller

Tabell 5.2 Deskriptiv statistikk **s.44**

Tabell 5.3 Multippel logistisk regresjonsanalyse av idrettsdeltakelse for barn og unge i Norge 2014-2015 **s.47**

Sammendrag

Formålet med denne studien var å belyse sosial ulikhet i den organiserte barne- og ungdomsidretten i Norge. Særlig tok jeg sikte på å undersøke hvordan sosial ulikhet påvirker deltakelse i idrett. Sosial ulikhet er målt gjennom barn og unges sosioøkonomiske status. Denne ble fanget opp på bakgrunn av foreldrenes sosiale-, økonomiske- og kulturelle kapital.

Metoden som ble brukt var logistisk regresjonsanalyse med datasettet «Ungdata 2010-15». Data fra 2014-2015 er brukt i studien. «Ungdata» er en undersøkelse blant elever på ungdomsskole og i videregående skole over hele landet. Utvalget besto av 8.-9.-og 10. klasse i ungdomsskolen og vg1, vg2 og vg3 i videregående skoler. Analysene besto av multipl logistisk regresjonsanalyse (N= 81068).

Resultatene viser at sosial ulikhet har betydning for barn og unges deltakelse i organisert idrett.

De med høy sosioøkonomisk status har høyest odds for å delta i organisert idrett (noe som også støtter tidligere forskning, Seippel, Strandbu & Sletten, 2011; Strandbu, Gulløy, Andersen, Seippel & Dalen, 2017). Men et interessant funn er også at barn og unge fra familier med lavest sosioøkonomisk status har høye odds for å delta i idrett. Studien viser i tillegg at foreldreforhold har stor betydning for deltakelse (OR=1,33) og foreldrenes utdanning har positiv sammenheng med deltakelse i idrett. Med nærhet til anlegg har barn og unge høye odds for å delta i idrett (OR=1,30).

Det å være med venner har sterk positiv sammenheng med idrettsdeltakelse. Alle svarkategoriene i dummysettet *venner* har høyere verdi enn referansekategoriene, *er ikke med jevnaldrende*. De sterkeste alternativkategoriene er: *nokså tilfeldig hvem jeg er sammen med* (OR=1,63) og *en vennegjeng som holder sammen* (OR=1,54).

Jenter har lavere odds (OR=0,62) for å delta i idrett enn gutter, og oddsen for å delta synker hvert år med økende alder fra 8.klasse i ungdomsskolen (referansekategori) til vg3 på videregående (OR= 0,25). Resultatene viser også at barn og unge i ressursvake familier i stor grad er underrepresentert på idrettsfeltet, noe som kan skyldes ulike forhold, men det kan tyde på at mangel på økonomisk-, og/eller kulturell- og sosial kapital fører til direkte og indirekte ekskludering.

Sannsynlighetsberegning for idrettsdeltakelse (oppgitt i prosent) når familiens sosioøkonomiske status og foreldrenes utdanning først er satt til høy, deretter til lav:

	8. kl		Vg 3	
	gutt	jente	gutt	jente
Høy sosioøkonomisk status, høy utdanning	80	72	50	38
Lav sosioøkonomisk status, lav utdanning	59	46	25	17

Konklusjonen er at sosial ulikhet virker å ha betydelig effekt på barn og unges deltakelse i organisert idrett. Funnene samsvarer med tidligere forskning (Bakke, Solheim & Hovden, 2016; Myrli & Mehus, 2015; Seippel, Strandbu & Sletten, 2011; Strandbu, Gulløy, Andersen, Seippel & Dalen, 2017).

Sammenhengen mellom deltakelse i idrett og sosial ulikhet, kan være avhengig av hvordan idretten blir utformet og gjennomføres. Denne studien støtter opp om Strandbu et. al. (2017) som hevder at endringer i norsk idrett vil komme til å gi store utfordringer i årene fremover om man vil ha bred deltakelse. Studien er derfor et bidrag for å tilrettelegge organisert idrett slik at alle har mulighet til å delta uavhengig av sosioøkonomisk status.

Nøkkelord: Barn, ungdom, idrettsdeltakelse, sosial ulikhet, sosioøkonomisk status.

1. Innledning

1.1 Aktualitet, tema og problemstilling

I denne studien er fokuset deltakelse i organisert idrett, det vil si deltakelse i Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite (NIF) gjennom idrettslagene. NIF har i dag en sterk posisjon som den største frivillige organisasjonen for barn og unge i Norge, og hele 85 prosent av alle ungdommer svarer at de en eller annen gang har vært med i organisert idrett (Seippel, Strandbu & Sletten, 2011), men mange slutter når de kommer i ungdomsårene. Mange peker på at kostnadsnivået i idrett har blitt så høyt at det fører til større sosial ulikhet i rekrutteringen til idrett. Så til tross for at den organiserte idretten i denne perioden har hatt høye og stort sett økende medlemstall, har spørsmålet om idrettslagene rekrutterer like godt i alle samfunnslag, fått økende oppmerksomhet de siste årene (Strandbu, Gulløy, Andersen, Seippel & Dahlen, 2017).

Studier fra 1980- og 1990-tallet viste at idretten rekrutterte bredt og representerte et tverrsnitt av den norske befolkningen, mens fra rundt 2000-årsskiftet fant man at forskjeller begynner å dukke opp igjen (Strandbu et al., 2017). Dyrt utstyr, gode treningsfasiliteter og treningsopphold i utlandet gjør at det blir dyrere å drive idrett, og det handler også om alvorliggjøring, at fagkunnskap blir viktigere og krav om bedre kvalifiserte trenere, og at flere fagområder er tilknyttet idretten for å øke kunnskapsnivået (ibid.). Økt profesjonalisering i idretten er viktig for å forstå hvorfor flere ungdommer ekskluderes. For å øke kunnskap om hvordan sosial ulikhet opptrer i idrett, vil det være nyttig å få kunnskap slik at man kan arbeide målrettet med sosial utjevning. Med *sosial ulikhet* menes de ulike mulighetene for individer eller grupper som følge av ulik tilgang i ressurser eller ulikheter i makt (Jarvie, 2012). Sosial ulikhet kan dermed identifiseres i den grad deltakelse i, og tilgang til organisert idrett, varierer med sosial bakgrunn (Myrli & Mehus, 2015). Sosial ulikhet kan begrepsfestes og måles på ulike måter, som regel benyttes informasjon om yrke, utdanning eller inntekt i klassifikasjoner av sosioøkonomisk posisjon. (Dahl, Bergsli & Van der Wel, 2014). I denne studien benyttes sosioøkonomisk status (se 1.1.1).

NIFs målsetting om «idrettsglede for alle» har vært et mål for idrettsbevegelsen i hele etterkrigstida, (NIF, 2015a:95, Olstad & Tønnesson, 1986). Det presiseres her at man ønsker «... å redusere økonomiske hindringer som står i veien for at alle barn og ungdommer skal ha råd til å delta i idrett» (:11). Det er en målsetting som er vanskelig å nå, men NIF har i stor grad lyktes med å nå dette målet på grunn av den store andelen barn og unge, som deltar i organisert idrettsaktivitet i løpet av oppveksten. Men det er også svært mange barn og unge som aldri er blitt rekruttert (Ingebrigtsen & Aspvik, 2010). I en artikkel i Aftenposten kan man lese at barn holdes borte fra idrett fordi det er for dyrt (Aftenposten, 07.11.2016). Karen Kvalevåg, generalsekretæren i Norges

Idrettsforbund uttrykker også bekymring for klassesdelingen i NIF, og at noen ikke har økonomi til å delta i idrett (NRK1, «Debatten» NRK 1, 25.okt., 2018).

Med grunnlag i funn fra litteratursøk-studiet kan man konstantere at det foreligger veldig mye tidligere forskning på uorganisert fysisk aktivitet, både nasjonalt og internasjonalt, men mindre på organisert idrett. Det er mangel på lands-representative studier på sosial ulikhet og idrettsdeltakelse etter 2010 (Antonsen, 2017, s.14).

Man kan hevde at det er behov for ytterligere undersøkelser siden det er mindre forskning som ser på organisert idrett og lite forskning som ser på utviklingen de senere årene. Det er interessant å undersøke om tidligere funn er gjeldende for andre og nye grupper. Klarer idrettsbevegelsen å favne bredt, eller er noen grupper i ferd med å bli ekskludert fra idrett? På grunn av profesjonalisering i idrett kan man undre på om det blir for dyrt for vanlige ungdommer å delta i organisert idrett.

Ekskludering forstås generelt som det å være forhindret fra å gjøre noe man ellers ville ha gjort. Utelukkelsen impliserer handling hvor personer eller organisasjoner forholder seg på måter som utelukker noen (Antonsen, 2017, s.12). *Direkte ekskludering* kan skje ved at økonomiske forhold blir rådende og noen kan tenkes å ikke ha råd til å delta. *Indirekte ekskludering* på idrettsfeltet vil derimot innebære at de unges sosiale klassebakgrunn knyttes til kulturelle skjema, livsstiler og ytringsformer som virker på en slik måte at deltakelse ikke er et ønsket alternativ (Bourdieu, 1978).

På bakgrunn av bekymringen for et klasseskille i barne- og ungdomsidretten (Meld. St. 26 (2011-2012); NIF, 2015a, b) og overnevnte, vil jeg undersøke *sosial ulikhet* i barne- og ungdomsidretten i Norge gjennom analyser med basis i et landsrepresentativt datasett, «Ungdata 2010-15». Data fra 2014-2015 er brukt i studien. N=81068. Særlig vil jeg ta sikte på å undersøke hvordan sosial ulikhet i samfunnet, sett på gjennom de unges sosioøkonomiske status, påvirker deltakelse i idrett. Sammen med sosioøkonomisk status vil også foreldrenes utdanning bli sett på i sannsynlighet for deltakelse. *Idrettsdeltakelse* er målt gjennom variabelen «*trener eller konkurrerer i idrettslag il* (N= 81068). *Sosioøkonomisk status* er målt gjennom *FAS 1-4* som er det samme målet som er brukt i «Ungdata 2010-15». Datamaterialet, «Ungdata 2010-15» er en undersøkelse for ungdomsskoler og videregående skoler i hele Norge, og utvalget består av elever på 8. trinn, 9. trinn og 10. trinn i ungdomsskolen og i vg1, vg2 og vg3 i videregående. Svarprosenten ligger på ca. 80 % for 8.kl. til og med vg1, noe lavere på vg2 og vg3 (Frøyland, 2017).

Min problemstilling er: *Hvilken betydning har sosial ulikhet for barn og unges deltakelse i idrett?*

Jeg vil også se på om barn og unge i ressurssvake familier er underrepresentert på idrettsfeltet, og i forlengelsen av dette, hva en eventuell underrepresentasjon skyldes. Til slutt vil jeg drøfte om sosial ulikhet i barne- og ungdomsidretten kan forstås som et problem.

1.1.1 Sosial klasse og sosioøkonomisk status

Sosial klasse viser til hvordan materielle, økonomiske, sosiale og psykososiale ressurser er ulikt fordelt etter yrkesposisjon (Dahl, Bergsli, Van der Weel, 2014). Sosioøkonomisk status betegner ofte et samlemål for personers sosiale bakgrunn i form av mengde ressurser eller kapitalformer som indikerer hvilken statusposisjon man har sammenlignet med andre, og klasseposisjonen og sosioøkonomisk status har dermed det til felles at de begge kan relateres til individs hierarkiske posisjon i samfunnsstrukturer (ibid.)

Det er vanskelig å måle sosioøkonomisk status hos barn og unge, men i undersøkelsen er det blitt brukt fire spørsmål (FAS 1, FAS 2, FAS 3 og FAS 4) fra en skala kalt Family Affluence Scale II (Currie, Elton, Todd & Platt, 1997; Currie, C., Molcho, M. Boyce, W. Holstein, B., Torsheim, T. & Richter, M. (2008)) som er det samme som er brukt som mål på sosioøkonomisk status i «Ungdata-settet», som tidligere nevnt. Skalaen ble opprinnelig utviklet i forbindelse med en undersøkelse fra Verdens Helseorganisasjon (WHO) om sosioøkonomiske forskjeller i helse (Frøyland, 2017).

Når kapitalformene økonomisk-, kulturell- og sosial kapital nevnes samlet i denne undersøkelsen vil de bli benevnt som sosioøkonomisk status. Sosioøkonomisk status vil bli sett i lys av Bourdieus teorier om økonomisk-, kulturell-, og sosial kapital.

1.1.2 Idrettsdeltakelse

Det er dokumentert at fysisk aktivitet er bra både for fysisk og psykisk helse (Haskell et.al., 2007; Nesheim & Haugland, 2003, Ommundsen 2000), og ved å være fysisk aktiv, vil man kunne forvente positive helseeffekter og sunne aktivitetsvaner som vedvarer senere i livet (Hjelseth, 2016; Lillejord.et.al., 2016; Raastad, Paulsen, Refsnes, Rønnestad & Wisnes, 2010;). På verdensbasis antar man at 80 prosent av de unge ikke får tilstrekkelig fysisk aktivitet (Hallal, et.al., 2012), og i Norge bruker også flere barn og unge nå mer tid nå enn før, til stillesittende «aktiviteter» (Ekornrud, 2012; Seippel, Strandbu & Sletten, 2011; Vaage, 2012). Mulighetene for å være fysisk aktiv begrenser seg dermed til fritida. Helsedirektoratet har i mange år anbefalt at barn i skolealder bør være i fysisk aktivitet min. 60 min. hver dag (Helsedirektoratet, 2019), men undersøkelser i Norge viser at ikke alle barn og unge oppfyller kravet om daglig fysisk aktivitet (Kolle, Stokke, Hansen & Andersen, 2012).

I stortingsmeldingen *Den norske idrettsmodellen* tilskrives idrettslagene særlig å være stimulerende integreringsarenaer og betydningsfulle rammer for sosialisering og opplevelse. Her kan unge få mestringsopplevelser og selvtillit (Moser, 2006), og de kan etablere sosiale nettverk som de kan trekke veksler på også senere utenfor idrettsarenaen, sier Hjelseth i blogginnlegg etter Ungdatakonferanse (2016). Videre hevdes idretten å bidra til å utjevne sosiale klasseforskjeller, skape trygge og inkluderende oppvekstmiljøer, og også sunne aktivitetsvaner som vil vare livet ut (Meld. St. 26 (2011-2012)). Og gjennom deltakelse i idrett vil ungdom tilegne seg kunnskap og gjøre seg erfaringer, som kan være viktig både for den enkeltes livskvalitet og fremtidige muligheter (Bakken, Frøyland & Sletten, 2016). På denne bakgrunn bruker det norske samfunnet betydelige ressurser på å tilrettelegge for fysisk aktivitet og idrett blant barn og unge.

Den organiserte idretten med de lokale idrettslagene kan altså være en viktig arena hvor barn og unge kan møtes. Den kan være en viktig bidragsyter for å fremme fysisk aktivitet, bedre helse og større kulturell deltakelse i samfunnslivet som voksen (Bakke, Solheim & Hovden, 2016). Idretten kan også, som nevnt være integreringsarena (Seippel, 2002). Både barn og foreldre blir bedre kjent med hverandre, og barn og unge møtes til konkurranser, stevner, treninger. Dugnader og det frivillige arbeidet i idretten, har ikke bare betydelig økonomisk verdi, det fungerer også som sosialt lim (Hjelseth, 2016). Deltakelsen har derfor, både verdi i seg selv, og kan også ha verdier som ligger utenfor primærvirkningsområdet. På bakgrunn av dette, vil det være av stor verdi at alle barn og unge har muligheter for å delta i idrett.

1.1.3 Hva er fattigdom og hvem er de fattige?

Norge har fått økende velstand, høyere inntekter, lengre levealder og mer fritid (Seippel et.al., 2012), men til tross for økende velstand, er det grupper i befolkningen som slett ikke har god råd. Fra 2006 til 2015 har det blitt 31 000 flere barn som lever i lavinntektshusholdninger (Epland & Kirkeberg, 2017). Økningen er meget sterk, og det at 1 av 10 barn vokser opp i fattigdom er bekymringsverdt på mange områder. Fattigdom er et relativt begrep, slik at *fattigdomsgrensa vil være avhengig av den generelle levestandarden i samfunnet* (Bakke et.al., 2016).

Det er ulike definisjoner på fattigdom. OECDs definisjon er at man er fattig dersom man har en årlig inntekt som er lavere enn halvparten av medianen i inntektsfordelingen i befolkningen, mens man i EU bruker 60 % av medianinntekten for å definere fattigdom (ibid). Førstnevnte definisjon er lagt til grunn i tiltaksplan mot fattigdom (St.meld. nr. 6, 2002-03) og handlingsplan mot fattigdom (St.pr. nr. 1, 2006-07). Det finnes ingen offisiell fattigdomsgrense i Norge. Avhengig av hvilken definisjon en bruker, varierer andelen av den norske befolkningen (studenter unntatt) med vedvarende lavinntekt (over tre år) fra 3,9 prosent til 8 prosent i perioden 2010-2012 (Bakke et. al.,

2016). Internasjonalt er dette et lite problem, men med den generelle velstandsøkningen den rikeste delen av den norske befolkningen har hatt, har den relative fattigdommen økt med 20-25 prosent siden 1980- tallet (ibid.).

Barnefattigdom måles ved å se på hvor mange barn som vokser opp i en husholdning der inntekten er under 60 prosent av medianinntekten. I NAV-rapporten «Fattigdom og levekår i Norge i 2016» fastslår forskere at det først og fremst er arbeidsledighet som gir økning i andelen mennesker med lav inntekt under 30 år. Men også familier med enslig forsørger er spesielt utsatt. I familier der den enslige forsørgeren har lavinntekt, lever 38 prosent av barna under fattigdomsgrensen. Lavinntekt og fattigdom rammer altså noen grupper mer enn andre. Barnefamilier der foreldrene har lav eller ingen yrkestilknytning, som langtidsledige og langtidsyke, har høy risiko for lavinntekt. Likedan barnefamilier med foreldre med lav utdanning og barnefamilier med innvandrere-bakgrunn, spesielt fra ikke-vestlige land (Epland & Kirkeberg, 2017). I 2010-2012 utgjorde barn med innvandrerbakgrunn 49 prosent av barna i gruppen der husholdningen hadde vedvarende lavinntekt, målt med EUs definisjon (Bakke et.al., 2016). I 2017 utgjorde barn med innvandrerbakgrunn over 55 prosent av alle barna i lavinntektsgruppen (Bufdir 15.10.2018; Epland & Kirkeberg, 2017). Andelen barn i familier med vedvarende lavinntekt har blitt mer enn tredoblet siden 2001, og disse barna har økt risiko for å oppleve fattigdom og nedsatte levekår (ibid.). Økningen i barne-fattigdom kommer i nesten alle fylker, og i 2017 levde 10,7 prosent eller 105.538 barn i fattigdom på landsbasis (Bufdir 15.10.2018). Når en lavinntektsgrense defineres, tas det ikke hensyn til om en husholdning har høye utgifter til en bolig eller liknende. Det betyr at en husholdning som per definisjon ikke er inntektsfattig, likevel kan ha betalingsproblemer og oppleve at pengene ikke strekker til, altså oppleve subjektiv fattigdom (Myrli & Mehus, 2015).

1.1.4 Klasseskille i barne- og ungdomsidretten

Da idretten tilskrives å være et gode for barn og unge, og i tillegg ha en viktig samfunnsrolle, er det fra idrettspolitisk ståsted ønskelig og hensiktsmessig at barne- og ungdomsidretten favner bredt og er åpen og inkluderende for alle som ønsker å delta. Å stå utenfor sentrale fritidsarenaer som idrettslagene, ses derfor på som uheldig med tanke på forebygging, sosialisering, skolering og oppleving (Meld.St. 26 (2011-2012). I Strategiutvalget for idrett sin rapport til Kulturdepartementet, *Den norske idrettsmodellen inn i en ny tid*, påpekes det paradoksale i at idrettens klasseskille får mye oppmerksomhet, samtidig som det er lite kunnskap om dette: «Til tross for mye oppmerksomhet i media omkring kostnadene ved å drive idrett, er det forholdsvis lite statistikk og få undersøkelser om temaet» (Strategiutvalget for idrett, 2017: 10). Politisk ønsker man økt kunnskap om de underrepresenterte gruppene i idrettslagene og ber idrettsbevegelsen om å være seg bevisst et

potensielt klasseskilte i deltakelsesmønster (Meld. St. 26. (2011-2012:85). Idrettsbevegelsen har hatt visjon om «idrettsglede for alle» gjennom hele etterkrigstiden (NIF, 2011; NIF, 2015a:95; Olstad & Tønnesson, 1986), og et sosialt klasseskilte i barne- og ungdomsidretten vil være et problem for idrettsbevegelsen (Strandbu et.al., 2017).

1.2 Studiens oppbygging

I kapittel 2 er det blitt undersøkt hva tidligere forskning forteller om sosial ulikhet i organisert barne- og ungdomsidrett. Det er sett på sentrale funn, eventuelle hull i kunnskapsgrunnet og lagt føringer for denne studien. I teoridelen, kapittel 3, er det er vist til hvordan klasseskilte i barne- og ungdomsidretten kan forstås på bakgrunn av Bourdieus (1984) klasseteori og hans analyse av hvordan sosial klassebakgrunn gjør seg gjeldende på det franske idrettsfeltet (1978). Beskrivelse av datamateriale og presentasjon av variablene blir gjort i kapittel 4. I resultatdelen, kapittel 5, blir det innledet med å vise til deskriptiv statistikk, før den logistiske regresjonsanalysens statistiske forutsetninger blir drøftet. Analysene består av logistisk regresjonsanalyse (N= 81068).

I diskusjonsdelen (kapittel 6) vil resultatene bli drøftet. Ifølge Strandbu et. al. (2017) bør forskning tydeligere få frem hva det er som eventuelt frembringer forskjeller i barne- og ungdomsidretten. Derfor ønsker jeg å se på sosial ulikhet og idrettsdeltakelse, og det er også interessant å se på hva dette skyldes. Videre vil det bli kommet med innspill for fremtidig forskning på feltet.

2. Tidligere forskning på feltet

Fra midten av 1960-tallet har barne- og ungdomsidretten utviklet seg fra å være en tilnærmet fraværende arena til å bli en arena der nesten alle deltar (Ingebrigtsen & Aspvik, 2010; Olstad & Tønnesson, 1986), men til tross for den brede oppslutningen er det som nevnt mange ungdommer som står utenfor, og også mange som aldri har vært rekruttert (Myrli & Mehus, 2015).

2.1 Operasjonalisering av idrettsdeltakelse og sosial klasse i tidligere forskning

Jeg har i denne delen sett noe på utenlandsk forskning, men vil vektlegge norsk forskning mest med bakgrunn i at idrettsmodellen i andre land er ulik vår idrettsmodell. Kvantitative studier er mest vektlagt da disse er mest relevante for min studie, men kvalitative studier vil også være interessante for å øke forståelsen av barn og unges deltakelse i idrett i lys av familienes sosioøkonomiske status. Studiene har fanget opp idrettsdeltakelse på ulike måter, medlemskap i idrettslag eller sportsklubb, om de har deltatt siste måneden eller hvor ofte de trener, noe som kan gi ulike resultater. Sosial klasse er også fanget opp på ulike måter i disse studiene, som ulike mål på sosioøkonomisk status,

klasseposisjon, eller barn og unges tilgang til ressurser eller kapital. Flere av studiene bruker mål på sosioøkonomisk status (jevnfør (jfr.) «Ungdata-studier», Frøyland, 2017) som jeg også bruker i denne studien, noe som vil være et videre mål enn for eksempel foreldrenes arbeidsinntekt som er brukt i ulike levekårsundersøkelser (SSB, 2019).

2.1.1 Sosial ulikhet og idrettsdeltakelse

Mange faktorer påvirker deltagelse i idrett. Men det er rapportert i både kvantitative og kvalitative studier fra Australia, Sør-Europa og USA at personer med høyere sosioøkonomisk status har større sannsynlighet for å delta i idrett enn de med lavere sosioøkonomisk status (Pan, Cameron Desmeules, Morrison & Craig, 2009; Eime, Young, Harvey, Charity & Payne, (2013b); Federico, Falese, Marandola & Capelli, 2016; Green, Thurston, Vaage & Roberts, 2013; Craike, Symons, Eime, Payne & Harvey, 2011; Steenhuis, Nooy, Moes, Schuit, 2009). Forskning viser også at både økonomisk og kulturell kapital har positiv innvirkning på idrettsdeltakelse (Green et.al., 2013). Negative forhold mellom deltagelse i organisert idrett og sosioøkonomisk status er tydeligst i lagidretter (fotball, basketball, hockey, netball og tennis) hevder Eime, Casey, Sawyer, Symons & Payne (2015).

Seippel, Strandbu & Sletten (2011) viser at det er en klar forskjell i deltagelse i organisert idrett mellom unge som vokser opp i fattige familier og andre ungdommer. Strandbu et.al. (2017) finner ikke tydelige klasseforskjeller i 1980- og 1990-årene i norsk idrett, heller ikke tidlig 2000, men sier det er tegn til tydeligere forskjeller i senere studier, og de peker på tre prosesser som kan tenkes å bidra til en mer ekskluderende barne- og ungdomsidrett i framtida. Dette er profesjonalisering i idretten, økte kostnader og krav om mer intensiv foreldreinvolvering.

Et stort langsiktig samarbeids-prosjekt mellom Ungdatasenteret ved NOVA/Oslo Met og Norges Idrettshøgskole ser på ungdoms idrettsdeltakelse. Prosjektet er organisert i ulike delprosjekter. En av studiene som ser på 225 000 ungdommer i alderen 13-18 år, finner tydelige forskjeller i idrettsdeltakelse (Bakken, 2019). Studien viser at det er fem ganger flere fra høyere sosiale lag som har deltatt i organisert idrett. Når det gjelder antallet ungdommer som trener, finner de at flest deltar i tidlig barn- og ungdomsalder, og at frafallet starter allerede på 8. trinn, der 16 prosent fra lavere sosiale lag har sluttet, mot 7 prosent fra høyere sosiale lag. De sosiale forskjellene i frafallet fortsetter å øke, men bare til vg1. Da reduseres de, for da slutter også flere fra høyere sosiale lag (ibid.).

Videre viser norsk forskning at økonomisk knapphet i barnas hjem, begrenser deres muligheter til deltagelse i fritidsaktiviteter (Thorød, 2012). Ungdom i familier med dårlig økonomi deltar sjeldnere i organiserte aktiviteter enn jevnaldrende fra bedrestilte familier (Stefansen, 2004; Sletten,

2011), og andel barn som deltar i organisert aktivitet stiger med høyere sosioøkonomisk bakgrunn (Dahl et. al., 2014).

Sandbæk (2008) finner at tilgang til penger i stor grad regulerer aktiviteter både i organisert og uorganisert fritid. Sletten finner i sin doktorgradsavhandling (2011) at svak familieøkonomi kan ha ulike negative utfall. Økonomisk knapphet kan føre til stress i familien, som igjen reduserer foreldrenes muligheter til å gi barna både den emosjonelle og den sosiale støtten de trenger for å utvikle seg optimalt, og det kan også tenkes at opplevelsen av å leve i fattigdom påvirker foreldrene som rollemodeller ved at de utvikler normer og verdier som bidrar til reproduksjon av en marginalisert posisjon (ibid.), noe som også kan gjøre seg gjeldende på idrettsfeltet, enten ved manglende deltakelse eller ved deltakelse i de idrettene som kjennetegner lavere klasser, «prole sports» (se 3.2.4). Dermed kan barn fra fattige familier få problemer direkte, gjennom familiens mangel på ressurser, og indirekte gjennom effekten som knapp økonomi har på foreldrenes evne til å være støttende og inspirerende (Sletten, 2011).

I sin analyse av fattige foreldres utfordringer med å finansiere barns deltakelse i organisert idrett, viste Bakke et.al. (2016) i en kvalitativ studie, at foreldre vektlegger hvordan trang økonomi stenger for barnas idrettsdeltakelse. Det er familier med så dårlig råd at barna og ungdommene i disse familiene ikke har råd til å trene og delta i ulike idrettsaktiviteter. Det oppleves som urettferdig med tanke på barnas helse og livskvalitet (ibid.). Tilsvarende finner Sørli (2012) at foreldre med trang økonomi ofte opplever at de må velge bort barns idrettsdeltakelse til fordel for grunnleggende materielle behov.

I Norge er det store regionale forskjeller på kostnadsnivået i idrett. Det er dyrere å spille fotball i storbyene enn ellers i landet (NFF, 2011), og det er også ulikheter i kostnader mellom idrettsgrenene (Strandbu et. al., 2017). Og ikke uventet, er kostnadsnivået høyere jo mer involvert man er (ibid.).

En rapport fra Statistisk Sentralbyrå (2012), viser at barn i husholdninger der familien har lav arbeidsinntekt, ser ut til å delta i mindre grad i fritidsaktiviteter enn barn i husholdninger der arbeidsinntekten er høy. 11 prosent av barn som bor i husholdninger med lav arbeidsinntekt oppgir økonomiske årsaker til at barna ikke deltar i fritidsaktiviteter (ibid.). I dette materialet var det ikke sett på idrett spesielt. I Levekårsundersøkelsen EU-SIL C (Statistisk Sentralbyrå) er det både blant husholdninger med og uten lavinntekt som oppgir økonomiske årsaker til at barna ikke deltar i fritidsaktiviteter. Likevel fant man sammenheng mellom husholdningens økonomiske situasjon og deltakelse i fritidsaktiviteter, da barn i lavinntektsfamilier er overrepresentert blant dem som ikke deltar i fritidsaktiviteter, selv om de ikke oppgir økonomisk årsak (ibid.)

Bakke et.al. (2016) finner i sin forskning at økonomisk årsak til manglende deltakelse, kan være forbundet med skam, og andre norske undersøkelser bekrefter at barn og unge bruker mye krefter på å unngå å bli ekskludert fra skole- og fritidsmiljøet sitt (Sandbæk, 2010). De kan si at de «ikke gidder» når de ikke har råd, til å delta, de kan lyve for å skjule mangelen på penger, de kan redusere ønskene sine og tilpasser seg livet med færre handlingsmuligheter enn andre, eller de kan søke belastende nettverk (Thorød, 2008).

Sandbæk (2010) finner at det er sammenheng mellom oppvekst i en fattig familie og sosial isolasjon, og at barna har færre venner og føler seg mer ensomme enn barn i familier med middels eller god økonomi. Men Thorød (2010) finner også i sin forskning at barn kan bygge opp sosial kapital utenom familien, gjennom vennenettverk og deltakelse i organiserte aktiviteter. Den sosiale kapitalen kan både ses som et viktig gode her og nå og som et mer langsiktig gode, som staker en vei i fremtida for barnet. Likevel viser kvalitativ forskning at barn og unge fra minoritetsfamilier som ikke har foreldre som er sosialisert inn i frivillig idrettsorganisering, deltar generelt mindre enn gjennomsnittet (Bakke et.al., 2016). Kvantitativ forskning (Myrli & Mehus, 2015) finner at majoritetsungdom har høyere sjanse for å bli rekruttert til organisert idrett sammenlignet med minoritetsungdom.

2.1.2 Foreldrenes utdanningsnivås betydning for idrettsdeltakelse

Det er flere undersøkelser som viser sammenheng mellom foreldres utdanningsnivå og barn og unges deltakelse i organisert idrett. Tsjekkisk forskning (Miklankova, Gorny & Klimesova, 2016) viser at det er sammenheng mellom barns høyere involvering i idrett og foreldrenes utdanningsnivå, og det er også sammenheng mellom foreldrenes økonomi og ønske om utvikling av barnas aktive livsstil når det gjelder barnas medlemskap og deltakelse i idrettsorganisasjoner. Australske studier finner også at foreldrenes ønske om utvikling av barnas aktive livsstil er nært knyttet til barnas medlemskap og deltakelse i ungdoms- og idrettsorganisasjoner (Eime, 2012). Man ser også markante forskjeller i idrettsdeltakelse i forhold til utdanningsnivå i italiensk og amerikansk forskning. De med høyere utdanning (universitetsutdanning), har større sannsynlighet for å delta i idrett (Federico et. al., 2016; Wilson 2002).

Myrli & Mehus (2015) finner at foreldrenes utdanning og økonomiske kapital har innvirkning på de unges frafall fra idretten, og unge som har foreldre med høyere utdanning har lavere sjanse for å slutte med idrett. Dess høyere inntekt og dess høyere utdanning, dess mer deltakelse i idrett, og det er heller ikke forskjell på kvinner og menn, finner Wilson (2002).

2.1.3 Deltakelsesmønster i henhold til foreldreinvolvering og fritid

Normene for et godt foreldreskap er tett forbundet med samfunnsmessige forhold. De er foranderlige og varierer både historisk og mellom kulturer, samtidig som også mye er felles (Quinn, 2005; Seippel et. al., 2016). I vår del av verden forventes foreldre å utøve et involvert foreldreskap (Forsberg, 2009, 2011) som sentrerer rundt barnas behov, og hvor foreldrene bærer et grunnleggende ansvar for barnas fremtid (Elvin-Nowak & Thomsson, 2001; Forsberg 2009, 2011). Foreldrene følger opp barna, praktisk og emosjonelt, og tilstreber en følelsesmessig nær relasjon til dem (Stefansen, 2008; Stefansen & Aarseth, 2011). Det er bred enighet om at foreldrene er barns primære kilde til sosial kapital (Thorød, 2010), og for oppbygging av sosial kapital er det viktig at barna har foreldre som har et aktivt nettverk og at dette nettverket også inkluderer barnas venner og deres foreldre (Thorød, 2010).

Foreldrenes forhold til barna og støtte når det gjelder deltakelse i en fysisk aktiv livsstil, er positivt relatert til en fremtidig god helse og fravær av kronisk sykdom viser britisk forskning (Chiarlitti & Kolen, 2017).

Bakken, Frøyland og Sletten (2016) viser at sosiologisk orientert forskning har vist at foreldrenes måter å oppdra barna sine på kan variere en god del mellom ulike sosiale klasser i samfunnet. Oppmuntring og støtte, samt tilrettelegging for deltakelse, står noe svakere i arbeiderklassekulturen (Lareau, 2011; Stefansen et.al., 2016). Tilsvarende finner også Bakke et.al. (2016) at mens foreldre i middelklassefamiliene er aktive når det gjelder å dyrke fram barnas talenter og organisere deres deltakelse, gir foreldre i arbeiderklassefamilier og i fattige familier barna mer rom, og styrer dem i mindre grad inn mot fritidsaktiviteter.

Foreldre gir uttrykk for at barn og familier utsettes for et aktivitetskrav som kan settes i konflikt med andre hensyn og behov (Stefansen et.al., 2016). Seippel et.al. (2016) finner at foreldre ikke har overskudd til å være med på det som kreves av foreldreinnsats for deltakelse i organisert idrett, og det er også eksempler på foreldre til idrettsaktive barn som sjelden var tilstede på treninger og kamper. De engasjerte seg ikke så mye som andre foreldre, for de så ikke idretten så viktig for barnet/ ungdommen, eller de selv hadde en svært krevende livssituasjon (ibid.) Det at de på denne måten legitimerte at de ikke var involvert, kan tolkes som et tegn på idrettens sterke posisjon og en generell norm om at foreldre bør være involvert når barnet driver med idrett (Seippel et.al., 2016). Foreldreengasjementet i norsk idrett har økt, og engasjementet foreldrene oppviser for barnas idrettsaktivitet, også i ungdomsårene, viser at dagens foreldre er preget av utvidet beredskap i tid og rom for barna (Strandbu (red.), 2016, s. 169). Den organiserte idretten er slik sett blitt et

familieprosjekt mer enn en aktivitet for barna, og høy grad av foreldreinvolvering er noe klubbene kan ta for gitt og organisere sitt arbeid rundt (ibid.).

Om man er fysisk aktiv eller ikke, inngår som en del av foreldrenes, og dermed også familiens livsstil (Mjaavatn & Fjørtoft, 2008). På denne måten arver barna foreldrenes livsstil. Samdal, Bye, Torsheim, Birkeland, Diseth, Fismen, Haug, Leversen & Wold (2012) og Seippel et.al. (2011) sier at det er nærliggende å tro at fysisk aktive foreldre i større grad enn andre oppmuntrer barna til å prøve ulike typer aktiviteter og prioriterer å tilrettelegge for at barna skal delta. Ny forskning fra NOVA-senteret/Oslo Met og NIH som tidligere nevnt, (Bakken, 2019) viser at foreldrenes holdninger til og interesse for idrett betyr mye for ungdoms egen deltakelse i organisert idrettsdeltakelse. Blant de som opplever at idrett ikke er så viktig i familien, deltar mindre enn 10 prosent, mens 70 prosent deltar blant de som opplever hjemmefra at idretten har stor betydning. Studien viser også til at foreldrenes betydning for ungdoms deltakelse i idrett vedvarer gjennom ungdomsårene, og er like betydningsfull i den første fasen av ungdomsidretten som sent i tenårene (ibid.).

2.1.4 Venner og skoleprestasjoners betydning for deltakelse i organisert idrett

Tidligere forskning viser at ungdomstida ofte beskrives som en fase i livet der relasjon til jevnaldrende har stor betydning (Bakken et.al., 2016). Barns sosiale aktiviteter kan bli påvirket av fattigdom på flere måter (Fløtten, 2009). En årsak er at fattigdom i seg selv, kan påvirke deltakelse i idrett, men fattigdom kan også være negativt for familielivet generelt (Sletten, Fløtten & Bakken, 2011). Sletten et.al. (2011) viser videre at kulturstudier som i stor grad er rettet mot ungdommens kulturelle praksis, hvordan unge mennesker er sosiale aktører som genererer normer og verdier i samhandling med jevnaldrende, ofte på tvers av voksensamfunnets krav, eller på tvers av utdanningsinstitusjoners krav, viser hvordan unge mennesker har muligheter til å velge identitet og livsstil. De finner videre at barnefamilier med dårlig råd sjeldnere opplever å bli inkludert av jevnaldrende, og det kan være med å legge grunnlaget for sosial eksklusjon. Foreldre som hele tiden har økonomiske problemer, kan la det smitte over på barna i negativ forstand, og bekymringer og også konflikter, kan føre til at barna ikke tar med venner hjem (ibid.). Dårlige boforhold kan også føre til at barn og unge kvier seg for å ta med venner hjem (Sletten et.al., 2011).

Fløtten (2009) finner at barn som vokser opp i familier der foreldrene har liten eller ingen sosial kontakt med venner, har forhøyet risiko for at heller ikke barna har regelmessig samvær med jevnaldrende etter skoletid, og støtter også at dårlige boforhold kan føre til at barn og unge kvier seg for å ta med venner hjem.

Smette (2015) har gjort en undersøkelse på elever i 10.klasse ved to ungdomsskoler i Oslo, der idrettens betydning for ungdoms identitet og tilhørighet er tema. I studien finner hun at man ser overlapping mellom de sosiale nettverkene gutter hadde fra fotballen og nettverkene de hadde på skolen. Hun finner også at guttene fikk en trygg plass i elevfellesskapet gjennom idretten (ibid.). Sisjord (1993) finner også tilsvarende i en tidligere studie av ungdomsskoleelever i Bø i Telemark. Hun konkluderte med at idrett står sterkt i ungdomskulturen og fungerte integrerende ved at ungdom med ulik livsstil og sosial tilhørighet møttes på idrettsarenaen

Tidligere forskning viser at skoleprestasjoner har sammenheng med ungdommers medlemskap i organisert idrett. De som får gode karakterer har størst sannsynlighet for å være idrettsungdommer (Bohnert, Fredricks & Randall, 2010; Krange & Strandbu, 2004; Seippel et.al., 2011; Sletten, Strandbu & Gilje, 2015). En studie av Bakken et.al. (2016) viser at det har vært forsket mye på sammenhengen mellom hva barn og unge bruker fritiden sin på og hvordan de lykkes på andre områder. De sier videre at flere studier viser at ungdommer som deltar i organiserte fritidsaktiviteter har bedre skolekarakterer enn ungdom som ikke deltar i aktiviteter. En oversiktsartikkel konkluderer med positiv sammenheng mellom deltakelse i idrett og skoleprestasjoner, og finner sterkest sammenheng for de som bruker relativt mye tid på idretten og har vært med i idrettslag over flere år (ibid.). Dette er dog ikke sammenfallende med forskning på innvandrerungdom og skole, der det viser seg at innvandrerungdom i større grad prioriterer bort idrettsdeltakelse til fordel for skole (Thorød, 2006).

2.1.5 Deltakelsesmønster i henhold til bosted og nærhet til anlegg

Tilgang til friluftsområder, rekreasjonsområder og idrettsanlegg er en viktig forutsetning for at barn og unge skal kunne drive med fysisk aktivitet (Helse- og levekårsundersøkelsen i Norge, 2005). Det er forsket mindre på dette i Norge, men fra utlandet finnes en del forskning på deltakelsesmønster i henhold til bosted og nærhet til anlegg. Det er økende bevis på at det er forskjell i deltakelsesmønstre i henhold til bosted viser australsk og spansk forskning (Eime, Casey, Harvey, Sawyer, Symons, Payne, 2015; Federico, Falese & Capelli, 2009). Studier i Australia, Sør-Europa og USA (Pan et.al., 2009; Eime et.al., 2013; Steehuis et. al., 2009) fant at deltakelse sank hvis tilgang ble dårligere og avstanden økte. Fra australsk forskning ser man videre at deltakelse i fysisk aktivitet er avstands-prohibitiv bare for noen få typer fysisk aktivitet (Eime et.al., 2015). Eime et.al. (2015) finner videre i sin undersøkelse at med lengre avstand til anlegg og redusert sosioøkonomisk status, økte deltakelsen i mange lagidretter, og fastslår at det kan se ut som om sosioøkonomisk status og avstand ikke er kritiske determinanter til deltakelse i idrett når engasjement er etablert.

Australsk, amerikansk og spansk forskning viser videre at nabolag med høyere sosioøkonomisk status har betydelig bedre tilgang til anlegg enn nabolag med lavere sosioøkonomisk status, og de har dermed flere muligheter til å være fysisk aktiv (Estabrooks, Lee, Gyursic, 2003;), og i lav-status områder er det dårlig tilgang til anlegg og færre medlemmer i sportsklubber og idrettslag (Baumann, 2012; Brown, Burton, Sahlqvist, Heesch, Mc Carthy, 2013; Craike et. al., 2011; Eime et.al. 2015; Estabrooks et.al, 2003).

Videre viser australsk forskning (Eime, Harvey, Craike, Symons & Payne, 2013a) at deltakelse i idrett var en populær form for fritids-aktivitet blant australske tenåringsjenter, særlig blant yngre jenter, og spesielt i landlige og regionale områder. Eime et.al. (2013a) fant videre betydelig sammenheng mellom idrettsdeltakelse, demografi, støtte fra familie og tilgang til anlegg. Tilgang til rimelige rekreasjonsfasiliteter kan påvirke nivåene av fysisk aktivitet og idrett positivt, viser australsk og amerikansk forskning (Eime et.al., 2013a; Sallis, Bowles, Bauman, Ainsworth, Bull & Craig, 2009).

2.1.6 Kjønn og alders betydning for deltakelse i organisert idrett

Tidligere forskning viser at det er ulikheter i deltakelse i forhold til kjønn, og idretten har i Norge, som i andre vestlige land, vært dominert av menn (Fasting og Sand, 2008). Det kan være vanskelig for jenter og kvinner å finne seg til rette (Fasting, 2008). Media kan også være med på å gi en fremstilling av at idrett først og fremst er en aktivitet for menn da gutter og menns idrett har mye mer spalteplass enn jenters og kvinners idrett (Fasting, 2002). Fotball, med NIFs største særforbund: Norges Fotballforbund (NIF, 2018) er, ifølge Von der Lippe (2010), en norsk idrett der mannen definerer fotballens uttrykk gjennom at den domineres at over 2/3 er gutte- og herrespillere, og sportssidene i media i hovedsak består av nasjonal og internasjonal herrefotball. Fotball er også den største kvinneidretten (Helseth, 2006; NIF 2018).

Resultater fra en studie i Trondheim viser at de fleste gutter og jenter rekrutteres til den organiserte idretten i Trondheim, men at gutter har høyere sjanse for å bli rekruttert sammenlignet med jenter, og jenter virker å ha større sannsynlighet for å slutte med idrett (Myrli & Mehus, 2015).

Barn og ungdoms alder vil også være av betydning for deres deltakelse i organisert idrett (Seippel et. al., 2011), og resultater i NOVA-rapport (Bakken, 2017) viser at i ungdomstiden er deltakelsen høyest i starten av tenårene, og synker deretter gradvis.

2.2 Oppsummering av kunnskap på feltet gjennom tidligere forskning

Tidligere forskning forteller altså om en idrettsbevegelse som kan bære preg av sosiale klasseforskjeller, at det er de med høy sosioøkonomisk status som deltar mest. Spesielt viser utenlandsk forskning dette. Når det gjelder norsk forskning er det tegn til tydeligere forskjeller i deltakelse i organisert idrett i senere studier, men ikke i studier fra 1980-1990 årene og tidlig 2000-tallet. Det er store regionale forskjeller på kostnader, og også forskjeller i kostnader mellom idrettsgrener, noe som kan ha betydning for deltakelse. Norsk og internasjonal forskning viser at foreldrenes utdanning og foreldrestøtte har sammenheng med idrettsdeltakelse. Når det gjelder foreldrestøtte viser norsk forskning at foreldreengasjementet har økt, samtidig som noen ikke har overskudd til å være med på det som kreves av foreldreinnsats i organisert idrett. Norsk og amerikansk forskning viser også at foreldrestøtte kan variere mellom ulike samfunnsklasser. Videre synes det å være tydelig i tidligere forskning at deltakelse synker hvis tilgang til anlegg ble dårligere og avstanden økte, med unntak av noen lagidretter, og at nabolag med høyere sosioøkonomisk status har betydelig bedre tilgang til anlegg enn nabolag med lavere sosioøkonomisk status.

Til slutt ser det ut til at selv om den norske idrettsbevegelsen favner bredt blant barn og unge, er det en overrepresentasjon av gutter, og i ungdomstiden er deltakelsen blant gutter og jenter høyest i ungdomsskolealder og synker deretter gradvis.

2.3 Muligheter for ny kunnskap

Man kan spørre seg om hvor interessant det er å se på sosioøkonomisk status i den organiserte barne- og ungdomsidretten. Ut ifra begrunnelse i tidligere forskning (Bakken et.al., 2016; Antonsen, 2017; Strandbu et.al., 2017) om at det er interessant å se på utviklingen når det gjelder sosial ulikhet i idrettsdeltakelse fremover, har jeg valgt dette. Strandbu et.al. (2017) sier videre at sammenheng mellom sosial klasse og idrett kan studeres fra to vinkler. Enten hvordan sosial ulikhet i samfunnet påvirker deltakelse i idretten og om idrettene rekrutterer ulikt, eller om idretten kan bidra i kampen mot sosial ulikhet. De understreker betydningen av å studere dette, ettersom svært mange, 85 prosent, av barn og unge, som tidligere nevnt, på ett eller annet tidspunkt deltar. Jeg har valgt den første tilnærmingen, og jeg har valgt en metodologisk tilnærming der jeg inkluderer flere variabler i analysene. Selv om sosioøkonomisk klassebakgrunn ser ut til å ha betydning for idrettsdeltakelse, er det mindre kunnskap om hva dette virker gjennom.

Tidligere forskning synes først og fremst å undersøke og i mindre grad forklare de sosioøkonomiske klasseskillene i idretten. Det mangler derfor en mer utfyllende diskusjon av resultatenes betydning og hvordan tendensen til sosioøkonomiske klasseforskjeller kan forstås teoretisk. Min vurdering er

at det er mangler i kunnskapsgrunnet når det gjelder forklaringer av sosioøkonomiske forskjeller og deltakelse. Selv om både direkte økonomiske barrierer og mer indirekte, underliggende kulturell eksklusjon nevnes, presiseres det i liten grad hva det er ved ulike klassestrukturer som kan være av betydning. Jeg vil forsøke å utdype hvordan dette kan forklare eventuelle sosioøkonomiske klasseforskjeller på idrettsfeltet. Som teoretisk grunnlag har jeg valgt Bourdieu, og i det neste kapitlet vil jeg presentere hvordan han forklarte sosiale klasseforskjeller på det franske idrettsfeltet (Bourdieu, 1978, 1984).

3. Teori

Som teoretisk grunnlag for å forklare sosial ulikhet i barn og unges idrettsdeltakelse presenterer jeg Bourdieus (1978, 1984) klasseteori og hvordan denne kan anvendes på idrettsfeltet (Bourdieu, 1978, 1984). Jeg finner klasseteorien som særlig relevant for den fanger både økonomiske, kulturelle og sosiale sider. Det er et velegnet analyseverktøy for å studere idrettsdeltakelse (Laberge & Kay, 2002). De som er i besittelse av de rette ressursene og som i tillegg har de mest hensiktsmessige preferansene for idrett, vil ha de beste forutsetningene for deltakelse på feltet.

Jeg vil i denne studien legge mest vekt på Bourdieus begreper *det sosiale rom*, *sosiale felt*, *habitus* og *kapital*.

3.1 Bourdieu

Den franske filosofen Pierre Bourdieu (1930-2002) er regnet som en av de ledende sosiologene i etterkrigstiden. Han ønsket å gjøre samfunnet mer rettferdig ved å undersøke samfunnets underliggende dominansforhold. I *Distinksjonen* (1984, 2000) som er Bourdieus mest kjente verk, presenteres fordelingen av ressurser gjennom det sosiale rommet, som kan forstås som en betegnelse på samfunnet. Samfunnsmedlemmene har altså hierarkiske posisjoner i *det sosiale rom*, på bakgrunn av mengde og kapital, som er ulikt fordelt mellom grupper i samfunnet. Kapital defineres som «*knappe ressurser det er konkurranse om blant individer og grupper i samfunnslivet*» (Aakvåg, 2008:151), og gir makt i form av å være en stor ressurs som kan brukes til å oppnå fordeler i det sosiale liv gjennom dominans over aktører med mindre kapital.

3.2 Bourdieus klasseteori

For å forklare sosial ulikhet i barn og unges idrettsdeltakelse, er det tatt utgangspunkt i Bourdieus klasseteori og hvordan denne kan anvendes på idrettsfeltet (Bourdieu, 1978, 1984). Sosial klasse har gjennom historien utviklet seg til å bli et komplekst begrep. Pierre Bourdieu har utviklet samfunnsteorien videre, fra Marx og Weber, gjennom studier på det franske samfunnet. I følge Bourdieu (1995) finnes det ikke samfunnsklasser, men han benytter likevel klassebegrepet, og han snakker om *det sosiale rom*, et rom av forskjeller, som betegner samfunnet. Her kan individene plasseres etter hvor mye økonomisk, kulturell og sosial kapital de har. Den sosiale verden blir noe de sosiale aktørene må utføre, eller konstruere individuelt, men først og fremst kollektivt, gjennom samarbeid og konflikt. Posisjonen man innehar i dette sosiale rommet, i strukturen av fordeling av de ulike formene for kapital, bestemmer forestillingene man har om dette rommet, og standpunktene man tar for å bevare eller forandre det (Bourdieu, 1995). I det sosiale rom er det

hierarkiske posisjoner. For å kunne skape dette, må posisjonene ha andre å sammenligne seg med. Det betyr at for at noen skal befinne seg langt oppe i det sosiale rom, må noen befinne seg langt nede (Aakvåg, 2008). Den herskende klasse utgjør et selvstendig rom, med en struktur som er definert gjennom fordelingen av ulike former for kapital mellom medlemmene. Undergruppene av klassen kjennetegnes ved at denne fordelingen har sin egen form, med en tilhørende livsstil, formidlet av habitus og for de systematiske valg som habitus fører til på alle områder av handlingsfeltet, og strukturene finnes igjen i livsstilrommet, det vil si i de ulike systemer av kjennetegn som uttrykker ulike systemer av disposisjoner (Bourdieu, 1995). Dette vil kunne virke ekskluderende og gjøre tilgang til (idretts)feltet vanskeligere, noe jeg vil komme tilbake til i drøftingen. Reproduksjon av ulikhet fra generasjon til generasjon, vil også kunne gjøre at tilgang til (idretts)feltet, vil kunne forbli bortimot lukket og virke ekskluderende.

Bourdieu bruker også begrepet *sosialt felt*. Et sosialt felt er mindre omfattende enn det sosiale rom, men har likevel egenskaper til felles med det sosiale rom (Aakvåg, 2008).

Når man tar utgangspunkt i et perspektiv der man ønsker å finne forklaringer med bakgrunn i Bourdieus uttrykk *felt*, *habitus* og *kapital*, sier man samtidig at individets valg ikke er tilfeldig, men sosialt konstruert, og dermed uttrykt av muligheter og evner til å endre dem.

Flere teoretikere er kritisk til oppfatningen om at samfunnet fortsatt er klassesdelt, og det moderne samfunnet er preget av individenes frie valg (Ritzer, 2008).

Det trengs kapital og ressurser for å kunne delta i idrett, og man trenger de riktige ressurser og hensiktsmessige preferanser. Bourdieus feltteori, hvor individuelle og organisatoriske aktører kjemper om de ulike kapitalformene med utgangspunkt i den mengde kapital de besitter der og da, blir brukt i denne studien. I *Distinksjon* (1984, 2000), skriver Bourdieu at det vil oppstå sosial ulikhet og skiller mellom samfunnslag på grunn av at man besitter ulike mengder og former av kapital. Den enkeltes totale kapitalmengde bestemmer hvem som hører hjemme hvor i et samfunn. Det er ulike preferanser knyttet til det sosiale rom. Smak er en ervervet disposisjon for å kunne differensiere og verdsette. Smaken virker som en slags sosial stedsans og orienterer de som har en sosial plass i rommet mot de sosiale posisjonene som passer til deres egenskaper, og videre mot de virksomheter eller goder som passer best for de som har denne posisjonen.

I *Distinksjonen* (1984, 2000), beskriver han også hvordan *felt*, *habitus* og *kapital* virker sammen for å skape sosiale handlinger. Videre i dette kapitlet vil disse teoretiske begrepene beskrives og presenteres, da disse er mest hensiktsmessig for å forklare feltet/ deltakelse i idrett.

Bourdieu forstår samfunnet gjennom samspill mellom subjektive og objektive strukturer. Han benytter seg av flere analytiske begreper som beskriver betydningen av sosialisering og hvordan oppvekst påvirker og former individene. Bourdieu hevdet at både subjektivistiske og objektivistiske perspektiver bidrar til forståelse av hvordan sosialt liv produseres og reproduseres. Det er ikke bare to ulike innfallsvinkler, men er relatert til hverandre (Wilken, 2006). Subjektivisme tar utgangspunkt i oss selv som menneskelige aktører, som på en individuell og fri måte konstruerer den sosiale verden. Objektivismen er de objektive sosiale strukturene som uavhengig styrer aktørene «ovenfra og ned». Ifølge Bourdieu omfatter den sosiale virkeligheten mer enn den subjektive forståelsen aktørene har av samfunnet, han mente at aktørene selv ikke var bevisst nok de objektive strukturene de er underlagt (ibid.)

Bourdieu definerer *habitus* som et integrert system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner som regulerer hvordan vi oppfatter, vurderer og handler i den fysiske og sosiale verden (Aakvåg, 2008:160). Habitus etableres i tidlig alder, hovedsakelig med familien som en av de viktigste sosialiseringens agentene (Aakvåg, 2008). Det finnes klasseskiller i maktbalansen i form av tilgang til kapital, og til enhver slik posisjonell klasse, vil det svare til en type habitus, eller smak. Denne smaken er et resultat av en differensiering mellom ulike egenskaper hos aktørene i det sosiale rom (Bourdieu, 1995). Habitus er med og avgjør hvordan vi handler i ulike sosiale settinger, og den er et resultat av ens sosiale opphav. Hvor og hvordan man vokser opp er med og påvirker ens habitus. En bestemt sosial posisjon i det sosiale feltet vil være kjennetegnet av særegne kulturelt bestemte disposisjoner (hva som er «passende», og hva som er «sedvane») og preferanser (smak og behag). Disse disposisjonene og tilbøyelighetene, «habitus», vil prege personers atferd på en selvfølgelig og ureflektert måte, de blir tatt for gitt (Dahl et.al., 2014). Det kan gi utslag i hva man spiser, hvilken musikk man hører, hvilken idrett man velger, og hvordan man forholder seg politisk. Idrett er et tilbud for allerede involverte i organisert idrett, og dels et tilbud til nye grupper, i begge tilfeller spiller deres habitus en avgjørende rolle. En habitus som er preget av venner og families forhold til idrett. I følge Bourdieu har de ulike sosiale klassene en tendens til å utvikle forskjellige orienteringer som kan føre til ulikt engasjement for eksempel idrett og fysisk aktivitet.

Ett av de mest sentrale begrep i Bourdieus samfunnssyn er kapital. Kapitalbegrepet er essensielt i Bourdieus forståelse av det sosiale liv. Han utviklet det fra Marx` syn på sammenhengen mellom makt og materiell kapital. I tillegg til økonomisk makt, mener Bourdieu at det finnes flere ulike former for makt i samfunnet. Bourdieu deler kapital inn i tre hovedformer: Økonomisk -, kulturell - og sosial kapital (Bourdieu, 1996).

Kapital legger grunnlaget for hvordan makt og dominans fordeles og kommer til syne i samfunnet (Bourdieu, 1995) Gjennom denne maktfordelingen skapes en konstant kamp om å tilegne seg mer

kapital, og kapitalen blir et mål og et middel i samfunnslivet (Aakvåg, 2008). Oppvekstvilkårene vil være svært ulike på grunn av familiens økonomiske, kulturelle og sosiale posisjon. Det kan også spille stor rolle i familiens valg av interesser, omgangskrets og eiendeler. Kapitalformene er akkumulerte former for makt, som kan overføres og tilpasses spesielle områder i samfunnet. Ett sentralt poeng hos Bourdieu, er at ethvert felt er å betrakte som et spill som betinger individenes handlinger og beslutninger og former deres sosiale og kulturelle kapital (Bourdieu, 1995). Videre hevder han at det er total mengde kapital et individ har, som bestemmer hans eller hennes posisjon i samfunnet (Bourdieu, 1995). Bourdieu (1996) sier at en god kropp kan være en form for symbolsk kapital. En veltrent kropp kan derved bli tillagt uttrykk for livsstil, holdninger og verdier. Kapital legger grunnlag for hvordan aktørene møter de ulike feltene. For dem som er rik på økonomisk og kulturell kapital, er sosial kapital en ressurs som de bruker for å holde deres plass i hierarkiet (ibid.). Sosiale nettverk vil føre til skiller. Bourdieu (1995) argumenterer for at klasseinndelinger i det sosiale rom, i dette tilfellet, idretten, bestemmes av total mengde av økonomisk, kulturell og sosial kapital.

3.2.1 Økonomisk kapital

Økonomisk kapital kan gi økonomisk makt og refererer til alle former for økonomiske ressurser. Ressursene kan brukes til investeringer, og de kan gi økonomiske avkastning.inntekt er indikator på økonomisk kapital, det samme er arv, formue, aksjer og andre materielle ressurser som kan være eiendom, hus, hytter, biler og båter.

Forskning viser at økonomisk (og kulturell) kapital har positiv innvirkning på idrettsdeltakelse (Green et.al., 2013; Seippel et.al., 2011). Bourdieu (1995) fremhever at den økonomiske kapitalen er den mest grunnleggende, fordi den enklest kan konverteres til andre kapitalformer i ett felt, for eksempel sosial kapital. Hvis foreldrene har penger til å la barna delta i dyre aktivitetstilbud, er det sjans for at de får kontakt med, og tilgang til, mektigere nettverk som kan gi dem fordeler i andre sammenhenger (Bourdieu & Waquant, 1992). Mangel på økonomisk kapital, kan hindre noen i å oppnå sosial kapital, og derved hindre noen i å delta i det sosiale rom, som her i idretten. Sosial eksklusjon kan også gjøre seg gjeldende i måten økonomisk kapital blir demonstrert på, for eksempel ved kjøp og bruk av dyrt og avansert utstyr.

3.2.2 Kulturell kapital

Kulturell kapital gir i stor grad makt gjennom blant annet tilgang til ulike posisjoner i arbeidsmarkedet, vitenskap og kunst, samt tilgang til eksklusive sosiale miljøer (Aakvåg, 2008). Det handler også om å mestre den dominerende koden i samfunnet. Dette erverves gjennom oppvekst

og utdanning. Den kulturelle kapitalen er symbolske goder med bruksverdi og bytteverdi. Eksempler på kulturell kapital kan være kunnskaper, språk, verdier «god» oppvekst og «gode» vaner. Den kan forekomme i objektivert form (bøker, kunstverk, bilder), kroppsliggjort (livsstil og habitus) og som institusjonalisert form (titler, diplomer).

3.2.3 Sosial Kapital

Den tredje hovedformen for kapital er det Bourdieu kaller sosial kapital. Han er en av de viktigste grunnleggerne av teori om sosial kapital. Gjennom sosiale rom og sosiale felt, som er elementer i sosial kapital, har aktører fordeler av å delta i norm- og informasjonsbærende sosiale nettverk, og sosiale relasjoner fungerer som en ressurs ved å vedlikeholde og forsterke verdier, virkelighetsforståelse og normer om gjensidighet (Lauglo, 1996). Sosial kapital består i hovedsak av sosiale nettverk og medlemskap i ulike grupper. Det kan være blant annet familie, venner, frivillige organisasjoner (Aakvåg, 2008). Bourdieu (1978, 1984) har primært vært interessert i hvordan enkeltindivider har nytte av de sosial relasjoner de har med andre, særlig i relasjoner i nettverk der individer kjenner hverandre godt nok til at de direkte kan påvirke hverandres adferd gjennom de sanksjoner som utløses av samhandling dem imellom (slekt, familie, lokalsamfunn der folk kjenner hverandre og omgås hverandre personlig) eller de har vært interessert i hvordan aktører gjennom nettverk kan ha nytte av mer upersonlige bekjenskaper til avgrensede formål. Sosial kapital kan oppnås for eksempel gjennom et prestisjefylt familienavn, eller medlemskap i en prestisjefylt forening (Bourdieu, 1995).

Slike nettverk vil være et produkt av strategiske investeringer, og innebærer forpliktelser og ønske om symbolsk og materiell vinning. Det som er bestemmende for sosial kapital, er størrelsen på nettverket man har rundt seg, i tillegg til total mengde økonomisk- og kulturell kapital som nettverket besitter. Sosial kapital er derfor aldri helt uavhengig av de andre kapitalformene (Bourdieu, 1996). Sosial kapital er altså ressurser knyttet til et gjensidig nettverk av bekjenskaper og anerkjennelse, der man får støtte gjennom kollektiv eid kapital. Disse relasjonene eksisterer utelukkende i praktisk form i et materielt eller et symbolsk bytte, som bidrar til å opprettholde relasjonene mellom medlemmene i nettverket (Bourdieu, 2000). Sosial kapital gir i stor grad makt, da slike nettverk kan mobiliseres hvis man ønsker å oppnå noe (Aakvåg, 2012). Dette kan man for eksempel se i politikken, eller også i de mest prestisjefylte vervene i norsk idrett, og også i mange andre sammenhenger i samfunnet. Man skaper og bruker sosiale nettverk i konkurranse om ettertraktede stillinger. Sosial kapital altså kan for mange være nøkkelen til at de «lykkes» på enkelte områder. Om man ikke har denne sosiale kapitalen i form av store nettverk og/eller «viktig» og «riktig», vennekrets, kan det føre til at man ikke får den posisjonen eller stillingen man ønsker

seg, også selv om man er kvalifisert og har utdanningen og kompetansen som kreves. Sosial kapital kan altså forklares som tilknytning til sosialt nettverk som gir fordeler i konkurransen om knappe goder innenfor et gitt sosialt felt (Lauglo, 1996).

I denne studien vil sosial kapital være normbærende sosiale relasjoner som kan tenkes å ha innvirkning på deltakelse i organisert idrett.

3.2.4 Bourdieus forklaring av sosiale klasseforskjeller på idrettsfeltet

Bourdieu (1984) forklarer at det er sosiale klasseforskjeller på idrettsfeltet og ser på sammenheng mellom livsstil og klasseposisjon. Han påpeker at sammenhengen mellom sosial klasse og idrettsdeltakelse er tydelig på idrettsfeltet, og at arbeiderklassen generelt er underrepresentert. I visse idretter er imidlertid arbeiderklassen tydelig overrepresentert. De som tilhører middelklassen eller den dominerende klasse, har andre kulturelle preferanser, enn arbeiderklassen. Enkelte idretter er kalt «*prole sports*,» fordi de er unngått av overklassen/de med høyest sosioøkonomisk status, og har derfor blitt assosiert med arbeiderklassen og proletariatet (Eitzen & Sage, 1991; Nixon & Frey, 1996; Wilson, 2002). «*Prole sports*» inkluderer ofte fart, nærkontakt, styrke og risiko, eks. bryting, boksing, styrkeløft, rugby og fotball, og tidligere studier viser at involvering i bestemte typer motorsport er knyttet til klasse-indikatorer (Leonard, 1998; Scholsberg, 1987). «*Prole sports*» er relativt rimelige og kan derfor være mer attraktive for klasser med dårligere økonomi (Nixon & Frey, 1996). Bourdieu hevder at det er slik på idrettsfeltet som i samfunnet ellers, rimelig å anta at representasjonsandelen fra lavere sosiale klasser avtar med aktivitetenes kostnadsnivå. Den franske overklassen, drev med golf, tennis og sto på ski i større grad enn arbeiderklassen, men var mindre interessert i boksing, rugby, bodybuilding og fotball (Bourdieu, 1978). De med aller høyest kulturell kapital er altså mindre sannsynlig involvert i «*prole sports*», som kan gi resultater av å bli assosiert med lavere klasser, og Wilson (2002) antyder at det hovedsakelig skyldes kulturelle faktorer, og ikke økonomisk eller sosiale. Dette idrettssosiologiske paradoks, kan skyldes *habitus*. Aktører som vokser opp i ulike sosiale miljøer, knyttet til ulike sosiale klasser, utvikler gjerne ulike idrettspreferanser, og denne *klassehabitusen* kan skape klassevariasjoner i idrettens mening og funksjon (Bourdieu, 1978). Klassekulturelle idrettspreferanser kan også forklare at middelklassens og borgerskapets idrettsdeltakelse strekker seg over lengre tid enn arbeiderklassens, da de øvre klassers helsepreferanser motiverer i større grad for langvarig deltakelse mens arbeiderklassens mer lekende kroppssyn gjør at idretten assosieres med ungdommelighet (Bourdieu, 1978). For den norske befolkning finner Seippel (2002, 2011) tendenser til klassehabitus når det gjelder begrunnelser for idrettsdeltakelse, ekspressive og sosiale motiver for de fra lavere samfunnslag, mens de fra øvre oppgir mental og fysisk form som motiv.

For å analysere sammenhengen mellom sosioøkonomisk status og idrettsdeltakelse i denne studien, blir samfunnet sett på som et sosialt rom, og dette blir brukt for å se på hvordan kapitalfordelingen i samfunnet kan gi systematiske skjevheter på idrettsfeltet. Lav sosioøkonomisk status vil kunne gjøre seg gjeldende ved at barn og unge i familier ikke får anledning til å delta, fordi foreldrene ikke har råd til å betale, eller at de kan mangle sosial- eller kulturell kapital for å kunne få tilgang til idretten. Kulturell kapital vil muligens kunne ha betydning for deltakelse, gjennom kunnskap om fordelene ved trening og helse, og sosial kapital gjennom det å være sosialisert inn i idrettens logikk og ha de rette idrettspreferansene, og muligheter til å få tilgang til den feltspesifikke idrettskapitalen. For enkeltaktører kan man anta at målbevissthet, mestring og berømmelse vil kunne kompensere for lav sosioøkonomisk status.

Ut ifra empiri og teori avledet jeg følgende hypoteser:

1. Barn og unge som har foreldre med høy sosioøkonomisk status har høyere odds for å delta i idrett enn de med foreldre med lav- og middels sosioøkonomisk status.
2. Barn av høyt utdannede foreldre har høyere odds for å delta i idrett enn barn av lavt utdannede foreldre.
3. Å tilbringe fritid med foreldrene har sammenheng med idrettsdeltakelse.
4. Det å ha et bra forhold til foreldrene, der foreldrene vet hvor man er, og foreldrene kjenner vennene og vennenes foreldre, og man ikke holder fritida skjult, gjør at man har høyere odds for å delta i idrett.
5. Når man er med venner på fritida, har man høyere odds for å delta i idrett.
6. Det er høyere odds for å delta i idrett når man er opptatt av å gjøre det bra på skolen.
7. Nærhet til idrettsanlegg har sammenheng med deltakelse i idrett.
8. Barn i ungdomsskolealder har høyere odds for å delta i idrett enn eldre ungdommer.
9. Gutter har høyere odds for å delta i idrett enn jenter.

4. Metode

I denne studien var det ønskelig å undersøke sammenheng mellom sosioøkonomisk status og deltakelse i idrett. For å undersøke dette, og for å kunne besvare hovedproblemstillingen for oppgaven, har det med Stata, versjon 15.1, blitt gjort multivariat regresjonsanalyse som blir presentert senere i oppgaven. Fordi utvalget som blir undersøkt er stort, er kvantitativ metode valgt. Det er datasettet «Ungdata» som er grunnlaget for analysene. I denne delen blir datamaterialet og dets kvalitet, utvalget og aktuelle variabler, presentert. Idrettsdeltakelse blir målt gjennom variabelen «*trener eller konkurrerer i idrettslag*». Den avhengige variabelen er dikotom, og det er derfor naturlig å bruke logistisk regresjonsanalyse. Det vil i denne studien bli tatt utgangspunkt i odds ratio og sannsynlighet når modellen analyseres. I tillegg til odds ratio (OR) vil signifikansnivå, standardavvik og B-koeffisient bli oppgitt. B-koeffisienten i logistisk regresjon gir informasjon om en sammenheng er positiv eller negativ (Eikemo og Clausen, 2007). Odds ratio forteller hvor mange ganger større eller mindre oddsen for å delta i idrett blir når den uavhengige variabelen øker fra 0 til 1. Jo nærmere 1 odds ratio ligger, desto svakere er sammenhengen (Skog, 2015).

Det vil i denne studien benyttes et konfidensintervall på 95%. Det er viktig å være klar over at signifikante sammenhenger ikke er ensbetydende med at sammenhengene er viktige eller betydningsfulle (Skog, 2015). Store utvalg kan finne signifikante sammenhenger som ikke nødvendigvis er av stor betydning, mens i små utvalg kan man risikere at vesentlige sammenhenger ikke er statistisk signifikante.

Relevante forutsetninger for logistisk regresjon er testet og tatt hensyn til i modellen.

Uavhengige variabler er: *Sosioøkonomisk status, foreldrenes utdanningsnivå, bøker i hjemmet, fritid med foreldrene, forhold til foreldrene, venner, skoleprestasjoner, nærhet til idrettsanlegg, kjønn og alder*. I analysen er det kontrollert for interaksjonsvariabler. Ingen interaksjonsvariabler ble inkludert i den endelige modellen.

Sosioøkonomisk status er brukt som en indikator på sosioøkonomiske ressurser, og det er en skala av FAS 1- 4 (se side 40) som er brukt. Skalaen går fra 0-2,25. Det er en betydelig sammenheng mellom det mer objektive målet på sosioøkonomisk status (FAS 1-4) og den subjektive opplevelsen av hvor god råd familiene har (Bakken, Frøyland & Sletten, 2016).

Foreldrenes utdanning og bøker i hjemmet er tatt med for å få en bredere forståelse av kulturell kapital. *Fritid med foreldrene, forhold til foreldrene og venner* er tatt med for å få en bredere forståelse av sosial kapital.

4.1 Data og utvalg

Grunnlaget bak de empiriske analysene for å besvare problemstillingen i oppgaven er basert på sekundærdata og ble behandlet med statistikkprogrammet STATA versjon 15.1. Datasettet som er brukt er «Ungdata 2010-2015». Det er data fra 2014-2015 som er brukt. Data er stilt tilgjengelig av NOVA gjennom NSD, Norsk senter for forskningsdata. Representativiteten ivaretas ved utvalgsdesignet. Innsamlingen er gjort på ungdomsskoler og videregående skoler i hele Norge for å kartlegge livsstil og levekår. Respondentene er mellom 13-19 år, fra 8.klasse, 9.klasse og 10.klasse i ungdomsskolen og 1.klasse (vg1), 2.klasse (vg2) og 3.klasse (vg3) i videregående. I modellen som blir presentert er utvalget $N=81068$. Utvalget er normalfordelt og gjenspeiler populasjonen den undersøker. De med lav sosioøkonomisk status er underrepresentert (se fig.4.4.1A), slik det er i det norske samfunnet. Det hadde også vært svært interessant og sett på om det er ulikheter i deltakelse i organisert idrett blant barn og unge i minoritetsfamilier i forhold til barn og unge i majoritetsfamilier, men ettersom det ikke er data på det i dette datasettet, har jeg ikke hatt anledning til det.

De enkelte skolene har sørget for at det har blitt satt av tid til å besvare spørreskjemaet og at det var mulig å reservere seg mot å svare. Undersøkelsen har foregått i skoletiden, blitt gjennomført elektronisk og varigheten er ca. 1 time. Det er flere ungdomsskoler enn videregående skoler som har deltatt i spørreundersøkelsen, så N er noe skjevfordelt. 41849 som tilsvarer 61,49 prosent av elevene kommer fra ungdomsskolen og 31219 som tilsvarer 38,51prosent fra videregående skole. Svarprosenten er rundt 80 prosent på 8.klasse-Vg1, mens i Vg2 og Vg3 er den noe lavere (Bakken et.al., 2016). Når det gjelder kjønn, er det god balanse. Det er 39217 gutter (48,38 %) og 41851 jenter (51,62 %).

4.2 Datas validitet og reliabilitet

Det finnes ulike former for feilkilder i samfunnsvitenskapelig forskning som kan svekke studiens resultater og troverdighet. Reliabilitet eller pålitelighet, går på om gjentatte målinger med samme måleinstrument gir de samme resultater (Ringdal, 2013). Reliabiliteten knytter seg til undersøkelsens data, hvilke data som brukes, hvordan de er samlet inn og hvordan de er bearbeidet (Johannessen et.al., 2004). Reliabiliteten kan påvirkes av tilfeldige målefeil. Spørreundersøkelsen «Ungdata» er en profesjonell undersøkelse som er kvalitetssikret og standardisert, så man kan anta at reliabiliteten er bra.

Det er benyttet sammensatte mål på *sosioøkonomisk status* og på *foreldreforhold* for å kunne beskrive fenomenene bedre. I konstruksjonen av sammensatte mål har jeg gjennomført tilfredsstillende faktor- og reliabilitetsanalyser (Mehmetoglu & Jakobsen, 2017, Ringdal, 2013). Alle

indeksene for modellen er testet og alle har en tilfredsstillende reliabilitet, ettersom de viser en Chronbachs Alpha (α) på over og rundt verdien 0,70 ved testing (Ringdal, 2013). Chronbachs alpha er først og fremst et reliabilitetsmål som undersøker intern konsistens. Den forteller noe om påliteligheten til det konstruerte, sammensatte målet, og kan på denne måten også hjelpe til med å sikre god begrepsvaliditet (Ringdal, 2013; Skog, 2015). Hva respondentene har svart på spørsmålene er utenfor forskerens kontroll, og man må derfor bare stole på respondentene i forhold til variablenes validitet.

De analysene som er utført i studien min, kan være en faktor som har bidratt til å svekke reliabiliteten, men dette er forsøkt unngått gjennom tidligere teori og gjennom veiledning.

Validitet må være tilstede i alle vitenskapelige analyser for at forskningen skal kunne gi et korrekt svar på problemstillingen, og validitet handler om å unngå forskningsmessige fallgruver (Skog, 2015). Validitet eller gyldighet, går på om en faktisk måler det en vil måle på en pålitelig og tilfredsstillende måte. Denne type validitet kalles også for begrepsvaliditet (Ringdal, 2013). Noen studier viser at bruk av selvrapporterte data på fysisk aktivitet vil kunne være belagt med overestimering, eller problemer med svar (Sallis & Saelens, 2000). I denne studien er det benyttet subjektive mål på deltakelse i idrett. Et subjektivt mål kan hevdes å være upresist ettersom for eksempel dagsform den aktuelle dagen man svarer på undersøkelsen, kan virke inn. Dette kan bidra til å forstyrre validiteten til målingene. Skog (2015) viser til at eventuelle systematisk feil som resultat av over- eller underrapportering ikke er uvanlig når det gjelder selvvurderte mål. Det kan være at noen overrapporterer ut ifra sosiale ønsker (Skog, 2015). Det betyr her at det kan være at noen rapporterer deltakelse selv om de ikke deltar. Man må også ta i betraktning at svarene vil bære preg av øyeblikkets preferanse, og resultatene kan gjenspeile hvor seriøst de tar undersøkelsen og hvordan de forstår eller tolker spørsmålene. Det kan oppstå målefeil selv når man spør folk om rent faktiske forhold de vanligvis har god oversikt over (Ringdal, 2013). Det er ukjent om målefeil i selvrapportert fysisk aktivitet er knyttet til sosioøkonomisk kapital (Sallis & Saelens, 2000).

Det kan være at ulike mål på sosial klasse, gjør at man kan nå ulike konklusjoner. Strandbu et.al. (2017), sier at studier av kulturelle aktiviteter med Goldthorpes perspektiv gjerne har nådd andre konklusjoner enn Bourdieu-inspirerte studier.

Når det gjelder begrepet *sosial kapital*, er dette blitt brukt til analyse av svært «gunstige» fenomener, og om sosiale relasjoner som fungerer som ressurser både for individer og hele samfunn. Begrepet er blitt noe kritisert fordi det er for vidt (Lauglo, 2010). Sosial klassebakgrunn kan tenkes å ha ulik betydning i storbyer og i mindre kommuner. Storbyer vil gjerne ha tydeligere

klassedelt bosetting, og derfor kan idrettslagene også ha mer klassehomogent preg (Strandbu et al., 2017).

4.2.1 Variabelvalg og operasjonalisering av variablene

Avhengig variabel i denne studien er *idrettsdeltakelse*, målt gjennom spørsmålet «*Hvor ofte trener eller konkurrerer du i idrettslag?*». Variabelen er blitt dikotomisert og svaralternativ «*aldri*» satt til 0, de andre svaralternativene ble satt til 1.

I denne studien er de som *deltar i idrett* de som har vært aktiv idrettslag minst 5 ganger siste måned, tilsvarende NOVA-rapport 9/19 (Bakken, 2016). I tillegg er svarkategorien «*sjelden*» tatt med (N= 5896). Det er de som har vært aktive sjeldnere enn 1-2 ganger i måneden. Respondentene fra sistnevnte svarkategori tilsvarer 7,27 %. Fordelingen blir da slik: 0 *deltar ikke* (N= 37653 som tilsvarer 46,45 %), 1 *deltar* (N=43415 som tilsvarer 53,55 %).

«*Medlem i idrettslag*» ble vurdert brukt som avhengig variabel, og det kan hende det hadde gitt en noe annerledes fordeling om den variabelen hadde blitt brukt. Men denne ble ikke brukt fordi det er mulig at noen av respondentene hadde vært medlemmer uten å delta/være aktive (ettersom det er vanlig å ha familiemedlemskap), derfor ble «*trener eller konkurrerer i idrettslag*» valgt. En annen grunn til at «*medlem i idrettslag*» ikke ble brukt, er fordi den hadde liten n, noe som kan tyde på at respondentene er usikker på om de er medlemmer eller ikke.

Den viktigste uavhengige variabelen i denne rapporten er familiens sosioøkonomiske status. Som mål på ungdommenes sosioøkonomiske status er denne studien basert på målene FAS 1, FAS 2, FAS 3 og FAS 4, som er de samme målene som brukes i «Ungdata»-undersøkelsen» fra og med 2014. Målet skal fange opp omfanget av sosioøkonomiske ressurser som de unge har tilgang til gjennom familien sin, og tilgang til ulike materielle goder (Bakken et. al., 2016). Den hoved-uavhengige variabelen er en sammensatt indeks av disse målene. Ungdata-undersøkelsene inneholder verken opplysninger om foreldrenes inntekt eller yrke, blant annet fordi mange har begrensede kunnskaper om hva foreldrene tjener (ibid.). På grunn av respondentenes alder er det mest relevant å definere sosioøkonomisk status ut fra foreldrene og familiens samlede ressurser. I forskningslitteraturen har det vært vanlig å legge til grunn opplysninger om foreldrenes inntekt, utdanning, yrker og familiestruktur, og så konstruere en indeks eller en skala som er ment å reflektere hvor stor tilgang den enkelte har på økonomiske, kulturelle og sosiale ressurser (Frøyland, 2016). Variablene som måler sosioøkonomisk status i denne studien er operasjonalisert gjennom fire indikatorer som baserer seg på Family affluence scale (FAS II). FAS-skalaen har vært revidert flere ganger for å gjenspeile den økonomiske og teknologiske utviklingen i samfunnet (Samdal et.al., 2012). Ungdommene fikk fire spørsmål om materielle ressurser i familien, og

forskning viser at det å fange opp sosioøkonomiske forhold i hjemmet gjennom å stille spørsmål om tilgang til ulike typer ressurser ofte gir nokså valide mål (Bakken et.al., 2016). Denne sosioøkonomiske skalaen representerer trinn på en hierarkisk strukturert sosial stige, og mengden ressurser øker for hvert trinn man beveger seg oppover på stigen. I arbeidet med å konstruere indeksen for sosioøkonomisk status, ble det gjennomført en faktoranalyse og en reliabilitetsanalyse. Det ble lagd 2.gradsledd av sosioøkonomisk status for å få frem den kurvelineære effekten på variabelen.

Foreldrenes utdanningsnivå er forhold man vet fra andre studier er en viktig indikasjon på at sentrale sider ved familiens sosioøkonomiske status blir fanget opp (Bakken et.al., 2016). Tidligere forskning viser også at foreldrenes utdanningsnivå har sammenheng med barn og unges idrettsdeltakelse (Federico et. al., 2011; Myrli & Mehus, 2015, Wilson, 2002) og vil derfor være en viktig variabel i dataanalysen. Utdanning sammenfaller også med målene Bourdieu (1984) og Wilson (2002) bruker på kulturell kapital.

I tillegg til variabler som går på ungdommens sosioøkonomiske klassebakgrunn, inkluderes også andre variabler som har vist seg i tidligere forskning, å påvirke idrettsdeltakelse.

Spørsmålet om antall bøker i hjemmet har vært brukt i en rekke andre studier for å måle kulturell kapital, blant annet i tidligere ungdataundersøkelser, Ung i Norge-studiene og i de internasjonale PISA-undersøkelsene (Bakken et.al., 2016; Bourdieu, 1984; Frøyland et. al., 2017; Seippel et. al., 2011). I Ung-datasettet fra og med 2016, er denne variabelen slått sammen med FAS 1-4 og foreldrenes utdanning for å måle sosioøkonomisk status.

Det er svært interessant å se på venneforhold i forhold til organisert idrettsaktivitet. Dette er interessant med tanke på ungdommer som aktører, hvor vennskap er en indikator på hvor bredt sosialt nettverk de har. Dette vil sees på i sammenheng med tilgang til feltet Variabelen *venner* er blitt tatt med for å få en bredere forståelse av sosial kapital. Bourdieus begrep *sosial kapital* består i hovedsak av familie, venner og frivillige organisasjoner (Aakvåg, 2008).

Skoleprestasjoner har tidligere vist seg å ha betydning for ungdommers medlemskap i organisert idrett, da de som får gode karakterer har størst sannsynlighet for å være idrettsungdommer (Bohnert, Fredricks & Randall, 2010; Krange & Strandbu, 2004; Seippel et. al., 2011; Sletten, Strandbu & Gilje, 2015). Skoleprestasjoner er også et mål som er med på å fange opp familiens sosioøkonomiske status jfr. Bakken et.al. (2016) som hevder at det sosioøkonomiske samlemålet i sammenheng med skoleprestasjoner, er forhold som man vet henger tett sammen, og er en viktig

indikasjon på at undersøkelsen fanger opp sentrale sider ved familienes sosioøkonomiske status (Bakken, et. al., 2016).

Det ble lagd dummy-sett av variablene *foreldreforhold* og *klasse*. Den laveste verdien er valgt som referansekategori hos begge variablene.

De variablene som ikke hadde svaralternativer fra lav til høy, ble omkodet og snudd. Dette ble gjort av logiske årsaker, da det er mer hensiktsmessig at noe går fra lav til høy verdi når det senere skal analyseres, så dette er gjennomgående utført på alle forklaringsvariablene som fra før ikke hadde en logisk verdi fra lav til høy.

4.3 Avhengig variabel

4.3.1 Idrettsdeltakelse

Den avhengige variabelen *Idrettsdeltakelse*, er målt gjennom spørsmålet: «*Hvor ofte trener eller konkurrerer du i idrettslag?*» (N=81068).

Den avhengige variabelen er blitt dikotomisert og svaralternativ «*aldri*» satt til 0, de andre svaralternativene ble satt til 1.

I undersøkelsen spørres elevene om: «*Hvor ofte trener du eller driver med følgende aktiviteter? Trener eller konkurrerer i idrettslag?*» Svaralternativene er kategorisert i ordinalnivå. 1 *Aldri* (N=37653), 2 *sjelden* (N=5896), 3 *1-2 ganger i måneden* (N=2311), 4 *1-2 ganger i uka* (N=10196), 5 *3-4 ganger i uka* (N=14555), 6 *minst 5 ganger i uka* (N=10457).

Det er omtrent like mange n i begge gruppene: 0 *deltar ikke* (N= 37653), 1 *deltar* (N=43415).

Aktiviteten er selvrapportert.

4.4 Uavhengige variabler

4.4.1 Sosioøkonomisk status

Den hoved-uavhengige variabelen er *sosioøkonomisk status* som er et samlemål på FAS-målene, FAS 1-4, og dette er også et mål som er brukt for å måle sosioøkonomisk status i Ungdata-undersøkelsene fra og med 2014 (Bakken et. al., 2016) og i rapporten fra HEVAS-undersøkelse (Samdal. et.al., 2012).

Variablene er snudd og omkodet slik at de har en positiv stigning fra lav til høy verdi, og deretter slått sammen til en indeks.

Indeksen *sosioøkonomisk status* (N=81068) er altså basert på fire spørsmål om familiens materielle ressurser og tilgang til ulike goder og har ordlyden:

FAS 1 «*Har familien din bil?*» Svaralternativene var: «*Nei*» (0), «*Ja, en*» (1), «*Ja, to eller flere*» (2)

FAS 2 «*Har du eget soverom?*» Svaralternativene var: «*Nei*» (0), «*Ja*» (1)

FAS 3 «*Hvor mange ganger har du reist et sted på ferie med familien din i løpet av det siste året?*» Svaralternativene var: *Ingen ganger* (0), *en gang* (1), *to ganger* (2), *mer enn to ganger* (3)

FAS 4 «*Hvor mange datamaskiner har familien din?*» med svaralternativer: *Ingen* (0), *en* (1), *to* (2), *mer enn to* (3)

Det er lagd en sumskåre av de fire spørsmålene (jfr. Samdal. et.al., 2012). Max sumskåre er 9, som ble delt på antall spørsmål (FAS 1-4), 4. Som ble 2,25. Det ble så lagd en skala/indeks fra 0-2,25. Indeksen er i tidligere forskning eksempelvis delt i 3 (Holten, 2019, s. 67) eller i 5 (Samdal et.al., 2012). Jeg valgte å dele den i 3, lav-, middels- og høy sosioøkonomisk status (se figur 4.4.1A, s. 40).

Respondentene er så fordelt etter sosioøkonomisk status på denne sammensatte skalaen fra 0-2,25. Skalaen har klart flest over 1,5. Gjennomsnitt er 1,8. Det er fremstilt i et histogram, som henvist til over (figur 4.4.1A, s. 40). Det ble en skjev fordeling med en tyngde på høyre side av histogrammet. Grafen fikk en «hale.» Variansen er 0,38. Man kan spørre seg om variabelen er representativ. Det er en klar overvekt av respondenter som har høy sosioøkonomisk status, men den skal gjenspeile det norske samfunnet. Det at det er så få respondenter med lav sosioøkonomisk status vil gjøre at resultatene for denne gruppen ikke er så pålitelige som de kunne vært ved et enda større utvalg.

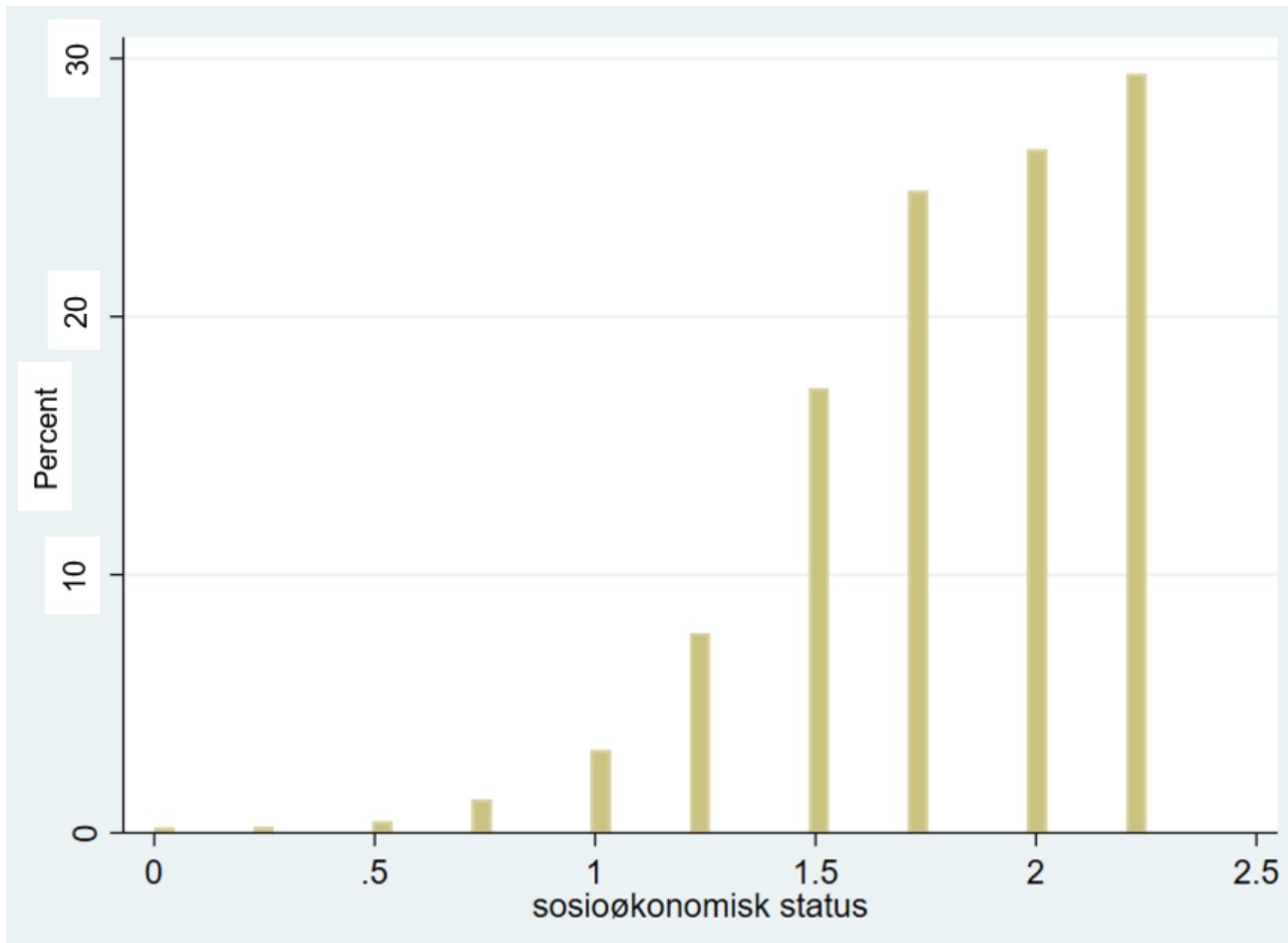
Jeg har valgt å betegne de som har fra 0-0,75 lav sosioøkonomisk status 0 (N=1238), 1-1,5 middels sosioøkonomisk status 1 (N=19383) 1,75-2,25 høy sosioøkonomisk status 2 (N=60447).

En faktoranalyse av de 4 spørsmålene (N=81068) viser KMO (Kayser-Meyer-Olkin)- test på 0,61 og signifikant Bartlett test $p < 0,001$. Alle variablene korrelerer på 0,01 nivå med korrelasjoner fra 0,21 til 0,39.

KMO-test skal ligge på minimum 0,5, noen opererer med minimum 0,6. (Ringdal, 2013).

Reliabilitetsanalysen viste en Cronbachs alpha på 0,33, og modellen blir ikke sterkere om noen av variablene fjernes. Vanligvis regnes Cronbach`s alpha på 0,70 som en brukbar nedre grense for tilfredsstillende reliabilitet (Ringdal, 2013). Det kan derfor reises tvil om reliabiliteten, men på grunn av at indikatorene er basert på FAS-skalaen, brukes av forskere, og er ment som et operasjonalisert mål på sosioøkonomisk status, ble disse fire variablene slått sammen til en

indeks/et sammensatt mål. Unge som scorer lavest på dette sosioøkonomiske samlemålet, som skal fange opp omfanget av sosioøkonomiske ressurser som de unge har tilgang til gjennom familien sin, regnes for å ha lav sosioøkonomisk status. En svakhet ved overnevnte mål, kan være at det ikke samsvarer med inntekt. Men dette er en stor grad av objektivt mål, som vil kunne si noe om familienes sosioøkonomisk status (Bakken et. al., 2016; Frøyland, 2017).

Figur 4.4.1A. Respondenter fordelt etter sosioøkonomisk status (N=81068)

Fordeling på figuren/histogrammet:

Lav 0-0,75	1,53 %
Middels 1-1,5	23,91 %
Høy 1,75-2,25	74,56%

Ut fra figur 1 ser vi tydelig at variabelen sosioøkonomisk status er veldig skjev. Nesten 75 % har høy sosioøkonomisk status. Barn og unge som har lav og middels sosioøkonomisk status er underrepresentert i analysen.

4.4.2 Foreldrenes utdanningsnivå

Fars utdanning:

Ungdommene ble spurt:

Har faren og moren din utdanning på universitet eller høyskole? (N=81068)

0= *ingen har høyere utdanning* (N=28098) 1= *far har høyere utdanning* (N=52970)

Mors utdanning:

Ungdommene ble spurt:

Har faren og moren din utdanning på universitet eller høyskole? (N=81068)

0= *ingen har høyere utdanning* (N=22976) 1= *mor har høyere utdanning* (N=58092)

Respondentene skulle krysse av for: *Nei* (0) eller *Ja* (1) på både mors og fars utdanning. De to variablene er dikotome med «Ingen har høyere utdanning» som referansekategori.

4.4.3 Bøker i hjemmet

I undersøkelsen ble ungdommene spurt: «*Hvor mange bøker tror du det er hjemme hos dere?*»

NB! En meter bøker tilsvarer omtrent 50 bøker»

(N=81068)

0 «*Ingen bøker*» (N= 8319) 1 «*Mindre enn 20 bøker*» (N= 23970) 2 «*20-100 bøker*» (N= 28736)

3 «*100-500 bøker*» (N=13949) 4 «*500-1000 bøker*» (N=6094)

4.4.4 Fritid med foreldrene

Variabelen *fritid med foreldrene* er basert på spørsmålet: «*Hvor ofte har du gjort noe sammen med mor og far på fritida (siste mnd.)?*» (N= 81068).

Svaralternativene er: 0 «*Ingen ganger*» (N=30593) 1 «*1 gang*» (N=24647) 2 «*2-5 ganger*»

(N=22353) 3 «*6 ganger eller mer*» (N=3475).

4.4.5 Foreldreforhold

Respondentene ble bedt om å svare på dette: *Her kommer noen utsagn om hvordan du vil beskrive ditt forhold til dine foreldre:*

«Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er», «foreldrene mine kjenner vennene mine», «foreldrene mine kjenner foreldrene til vennene mine» og «jeg prøver å holde fritida mi skjult for foreldrene mine».

Svaralternativene er: Passer svært dårlig (0), passer ganske dårlig (1), passer ganske godt (2), passer svært godt (3)

Variabelen «foreldreforhold» er en sammensatt skala av «Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er», «foreldrene mine kjenner vennene mine», «foreldrene mine kjenner foreldrene til vennene mine» og «jeg prøver å holde fritida mi skjult for foreldrene mine», sistnevnte ble snudd, så den ble positiv «jeg holder ikke fritida mi skjult».

En faktoranalyse av de 4 spørsmålene (N=81068) viser KMO (Kayser-Meyer-Olkin)- test på 0,68 og signifikant Bartlett test $p < 0,001$. Den gjennomsnittlige korrelasjonen mellom basisvariablene (indikatorer) er tilfredsstillende, og over minimumskravet på 0,3 (Ringdal, 2013.) Alle variablene korrelerer på 0,01 nivå. Reliabilitetsanalysen viste en tilfredsstillende Cronbachs alpha på over 0,7 (Ringdal, 2013).

På en sumscore av spørsmålene (12), fordelt på antall spørsmål (4), blir fordelingen slik på en skala fra 0-3: 0-1 N=1422 1-1,75 N= 13854 2,0-3,0 N=65792

Lavest «dårlig forhold» (0) til høyest «bra forhold» (3). Gjennomsnitt foreldreforhold 2,27.

4.4.6 Venner

I spørsmålet til variabelen venner 1, ble ungdommene spurt: «Når du er sammen med venner/kamerater, hvem er du helst sammen med?» (N=81068).

Svaralternativene var: 1 «En eller to faste» (N=19990) 2 «En eller to faste som ofte er med i en vennegjeng» (N= 13096) 3 «En vennegjeng som holder sammen» (N=37453) 4 «Nokså tilfeldig hvem jeg er sammen med» (N=8716) 5 «Er ikke så ofte sammen med jevnaldrende» (N=1813).

Variabelen ble snudd og dummykodet, og svaralternativ «Er ikke så ofte sammen med jevnaldrende» ble satt til referansekategori.

4.4.7 Skoleprestasjoner

Respondentene ble spurt: «Hva betyr det for status å være god på skolen?» Svaralternativene var: 1 Øker statusen mye (N= 10408) 2 Øker statusen litt (N=28194) 3 Har ingen betydning (N=40390) 4 Minker statusen litt (N=1095) 5 Minker statusen mye (N=981). Variabelen ble snudd og omkodet.

4.4.8 Idrettsanlegg

I Ungdataundersøkelsen ble ungdommene bedt om å tenke på områdene rundt der de bor, for å svare på hvordan de oppfattet tilbudet om idrettsanlegg i nærmiljøet.

«Tenk på områdene rundt der du bor. Hvordan opplever du at tilbudet til ungdom er når det gjelder Idrettsanlegg» (N=81068)

1 «Svært bra» (N=26192) 2 «Nokså bra» (N=31268) 3 «Verken bra eller dårlig» (13825) 4 «Nokså dårlig» (N=4954) 5 «Svært dårlig» (N=4829)

Variabelen ble snudd og omkodet.

4.4.9 Kjønn og alder

Kjønn

Kjønnsfordelingen i denne studien er omtrent lik. Variabelen *kjønn* (N=81068) er blitt dummykodet. Gutter er referansekategori og har fått verdien 0 (N=39217) og utgjør 48,38%, mens jenter er gitt verdien 1 (N=41851) og utgjør 51,62%.

Alder

Variabelen *klasse* er betegnelse på alder, målt i klassetrinn: 8.-9.- og 10.klasse i ungdomsskolen og vg1, vg2 og vg3 i videregående skole. Datamaterialet er hierarkisk strukturert med elever på 8. trinn N=15790 (19,48 %), 9. trinn N=17011 (20,98 %), 10. trinn N=17048 (21,03 %), vg1 N= 14096 (17,39 %), vg2 N=10015 (12,35 %), og vg3 N=7108 (8,77 %). Det er lagd dummy-sett av *alder*, 8.klasse er referansekategori.

5. Resultater

5.1 Deskriptiv statistikk

Tabell 5.2: Deskriptiv statistikk N=81068 **N=number/antall**

Avhengig variabel	N	N 0	N 1	% 0	% 1
Idrettsdeltakelse (0=deltar ikke, 1= deltar)	81068	37653	43415	46.45	53.55
Dummyvariabel/dikotom					
Kjønn (gutt= 0, jente=1)	81068	39217	41851	48.38	51.62
Foreldrenes utdanningsnivå					
Utd. far (utdanning på universitet eller høyskole) 0=ingen har høyere utd. 1= far har høyere utd.	81068	28098	52970	34.66	65.34
Utd. mor (utdanning på universitet eller høyskole) 0=ingen har høyere utd. 1=mor har høyere utd.	81068	22976	58092	28.34	71.66
Uavhengige variabler					
	N	Min	Maks	Gj.snitt	St.avvik
Sosioøkonomisk status (indeks av FAS 1-4)	81068	0	2.25	1.8	0.37
2.gradsledd sosioøkonomisk status	81068	0	5.06	3.5	1.2
Fritid foreldre (sammen med foreldrene på fritida)	81068	0	3	.9	.9
Foreldreforhold (de vet hvor jeg er, kjenner venner, og venners foreldre, holder ikke fritida skjult)	81068	0	3	2.3	.5
Idrettsanlegg (idrettsanlegg i nærmiljøet)	81068	0	4	2.8	1.1
Bøker i hjemmet	81068	0	4	1.8	1.1
Skoleprestasjoner	81068	0	4	2.6	.8
Dummysett					
	N	N 0	N 1	% 0	% 1
Venner					
Er ikke så ofte sammen med jevnaldrende (ref.)	81068	79255	1813	97.76	2.24
Nokså tilfeldig hvem jeg er sammen med	81068	72352	8716	89.25	10.75
En vennegjeng som holder sammen	81068	43615	37453	53.80	46.20
En eller to faste som ofte er med i en vennegjeng	81068	67972	13096	83.85	16.15
En eller to faste	81068	61078	19990	75.34	24.66
Klasse (alder)					
8.trinn (ref.)	81068	65278	15790	81.52	19.48
9.trinn	81068	64057	17011	79.02	20.98
10.trinn	81068	64020	17048	78.97	21.03
Vg 1	81068	66972	14096	82.61	17.39
Vg 2	81068	71053	10015	87.65	12.35
Vg 3	81068	73960	7108	91.23	8.77

Tabell 5.2 viser at 37653 aldri deltar i idrett. Dette er 46,45 % av de spurte ungdommene. De resterende 43425, som tilsvarer 53,55 % deltar i idrett.

5.2 Drøfting av regresjonsforutsetninger

Relevante forutsetninger for logistisk regresjon som fravær av multikollinearitet, diskrimineringsproblemer, ikke-linearitet i parameterne og fravær av innflytelsesrike enheter er testet og tatt hensyn til i modellen. Den viktigste regresjonsforutsetningen er ifølge Skog (2015) at man har kontrollert for alle relevante variabler i analysen. Dette er samtidig den som er vanskeligst å underbygge empirisk. En sentral antakelse i en regresjonsmodell er at alle relevante variabler er inkludert, og at alle irrelevante variabler er ekskludert, men i samfunnsvitenskapen vil det alltid være slik at man ikke får kontrollert for alle relevante variabler som kan tenkes å påvirke det fenomenet som man undersøker. I følge Ringdal (2013) følger det ideelle variabel-utvalget av teori og tidligere forskning. Jeg har i denne studien ut ifra presentert forskning på feltet, inkludert relevante variabler fra Ungdatasettet for årene 2014-15 som kan tenkes å ha betydning for de unges deltakelse i organisert idrett.

HL-testen er ikke signifikant, slik den skal være ($< 13,69$). Dette tyder på at modellen er riktig spesifisert, og har med sentrale forklaringsvariabler. Den er delt i 10 frihetsgrader/grupper. Men idrettsdeltakelse er et vidt begrep, som vil kunne påvirkes av mye, og det er vanskelig, og bortimot umulig å fange opp, og å finne alle sammenhenger. Pseudo R^2 er 0.1101 som forklarer 11 prosent av variasjonen i materialet, tilfeldigheter og andre faktorer forklarer 89 prosent av variasjonene i data, men man ser klar tendens til at sosioøkonomisk status, foreldreforhold, venner og nærhet til anlegg, har betydning, foruten kjønn og alder.

Det er en forutsetning at de enkelte observasjonene er uavhengig av hverandre, og denne forutsetningen er alltid oppfylt dersom man har et sannsynlighetsutvalg (Skog, 2015). «Ungdata 2010-15» består av innsamlet datamateriale fra spørreundersøkelse i ungdomsskoler og videregående skoler i Norge. Datamaterialet som er brukt (fra 2014-2015) er hierarkisk strukturert med elever på 8. trinn $N=15790$ (19,48 %), 9. trinn $N=17011$ (20,98 %), 10. trinn $N=17048$ (21,03 %), vg1 $N=14096$ (17,39 %), vg2 $N=10015$ (12,35 %) og vg3 $N=7108$ (8,77 %).

I det følgende presenterer jeg studiens resultater. Analysene består av multipl logistisk regresjonsanalyse av deltakelse i organisert idrett ($N=81068$). Det vil bli grafisk fremstilling av 2.gradsleddet på sosioøkonomisk status. Det vil bli predikert i sannsynlighetsskalaen, fordi den er svært formidlingsvennlig. Analyser og prediksjoner er gjort i Stata, versjon 15.1.

Regresjonskoeffisienten (B-koeffisient), standardfeil og Oddsraten (OR) oppgis. Det er benyttet et

konfidensintervall på 95%, signifikanssannsynligheten blir dermed på 5% ($p=0,005$).

Signifikansverdiene er stjernemerket (* $p<0,05$ ** $p<0,01$ *** $p<0,001$).

B-koeffisienten i logistisk regresjon gir informasjon om en sammenheng er positiv eller negativ (Eikemo og Clausen, 2007). Oddsraten forteller hvor mange ganger større eller mindre oddsen for å delta i idrett blir når den uavhengige variabelen øker fra 0 til 1. Jo nærmere 1 oddsraten ligger, desto svakere er sammenhengen (Skog, 2015).

5.3 Idrettsdeltakelse

Tabell 5.3: Multipl logistisk regresjonsanalyse av idrettsdeltakelse for barn og unge i Norge 2014-2015 (0=deltar ikke 1= deltar). Utvalget består av elever på 7. trinn, 8. trinn og 9.trinn i ungdomsskolen og elever i Vg1, Vg2 og Vg3 i videregående skole (N= 81068).

	B (SE)	OR
Sosøko	-.884 (.132)	0.41***
c.sosøko#c.sosøko	.420 (.039)	1.52***
Fars utdanning	.135 (.018)	1.14***
Mors utdanning	.207 (.020)	1.23***
Bøker i hjemmet	.010 (.008)	1.01ns
Foreldreforhold	.282 (.015)	1.33***
Fritid med foreldre	.191 (.009)	1.21***
Dummysett Venner (Ref.kat.= ikke med jevnaldrende)		
Nokså tilfeldig hvem jeg er sammen med	.487 (.058)	1.63***
En vennegjeng som holder sammen	.433 (.054)	1.54***
En eller to faste som ofte er med i en vennegjeng	.401 (.056)	1.49***
En eller to faste	.111 (.055)	1.11**
Skoleprestasjoner	.0962 (.010)	1.10***
Idrettsanlegg	.0260 (.007)	1.30***
Jente (gutt=0, jente=1)	-.479 (.015)	0.62***
Dummysett Alder (Ref. 8.klasse)		
9.klasse	-.272 (.025)	0.76***
10.klasse	-.659 (.025)	0.52***
vg 1	-1.01 (.026)	0.36***
vg 2	-1.25 (.029)	0.28***
vg 3	-1.39 (.032)	0.25***
Mac Faddens pseudo R ²	.1101	

*Sig.<.05 **Sig.<.01 *** Sig.<.001 ns=not significant/ikke signifikant N=number/antall

Mac Faddens pseudo R^2 viser at modellen forklarer 11,01 prosent av variansen i deltakelse i organisert idrett.

Som det fremgår av 2.gradsleddet er det høyere odds for å delta i idrett, dess høyere sosioøkonomisk status en har. Men også de med aller lavest sosioøkonomisk status har høye odds for å delta.

Resultatene viser at alle forklaringsvariablene som er trukket inn i modellen, unntatt *bøker i hjemmet* ser ut til å være av betydning, ettersom alle er statistisk signifikant under 5-prosent signifikansnivå, (med unntak av bøker i hjemmet). På 2.gradsleddet sosioøkonomisk status (figur 5.3A, s.50) ser man at oddsen for å delta i idrett, reduseres med 59 prosent for hver kategori opp på avhengig variabel, til ett bunnpunkt. Men det er kurvelineær effekt, 2.gradsleddet er positivt. Så for hver kategori opp på avhengig variabel fra bunnpunktet, øker oddsen med 52 prosent ($OR=1,52$) for å være i gruppe 1, deltar i idrett. På bakgrunn av resultater rapportert i tidligere forskning, der blant andre Krange & Strandbu (2004) og Strandbu et.al. (2017) peker på at det er tendenser til endring i deltakelse i organisert norsk idrett, var hypotesen at barn og unge som har foreldre med høy sosioøkonomisk status deltar oftere i organisert idrett, og denne er da beholdt.

Hypotesen om at barn og unge av høyt utdannede foreldre har høyere odds for deltakelse i organisert idrett enn barn og unge av lavt utdannede foreldre støttes av studiens resultater ($OR=1,23$ og $OR=1,14$ for henholdsvis mors- og fars utdannelse), er signifikant og blir stående. Dette støtter også tidligere forskning (Eime, 2012; Federico et. al., 2016; Miklankova et. al., 2016; Wilson, 2002).

Bøker i hjemmet har $OR=1,01$. Denne er ikke sig. ($p<0,168$), og den utelukkes og vil ikke bli drøftet.

Foreldreforhold ($OR=1,33$). De som har et bra forhold til foreldrene, der foreldrene blant annet vet hvor ungdommene er på fritida og der foreldrene kjenner vennene, har 33 prosent høyere odds for å havne i gruppe 1, det vil si delta i idrett.

Å tilbringe fritid med foreldrene har positiv sammenheng med idrettsdeltakelse. Fritid med foreldrene ($OR=1,21$). Det er 21 prosent høyere odds for å delta i idrett om man tilbringer fritid sammen med foreldrene. Dette støtter tidligere forskning (Ingebrigtsen & Aspvik, 2010; Stefansen et. al., 2016; Strandbu et. al., 2017).

O-hypotesene forkastes, og H3 og H4 blir stående: Å tilbringe fritid med foreldrene har sammenheng med idrettsdeltakelse. Det å ha et bra forhold til foreldrene, der foreldrene vet hvor

barnet/ungdommen er, og foreldrene kjenner vennene og vennenes foreldre, og barn og unge ikke holder fritida skjult, gjør at de har høyere odds for å delta i idrett.

Det ble kjørt dummysett av variabelen *venner*. Alle alternativkategoriene har høyere odds for å delta i idrett enn referansekategorien, *er ikke så ofte sammen med jevnaldrende*. 1 *Nokså tilfeldig hvem jeg er sammen med* (OR= 1,63) 2 *En vennegjeng som holder sammen* (OR=1,54) 3 *En eller to faste som ofte er med i en vennegjeng* (OR=1,49) 4 *En eller to faste* (OR=1,11).

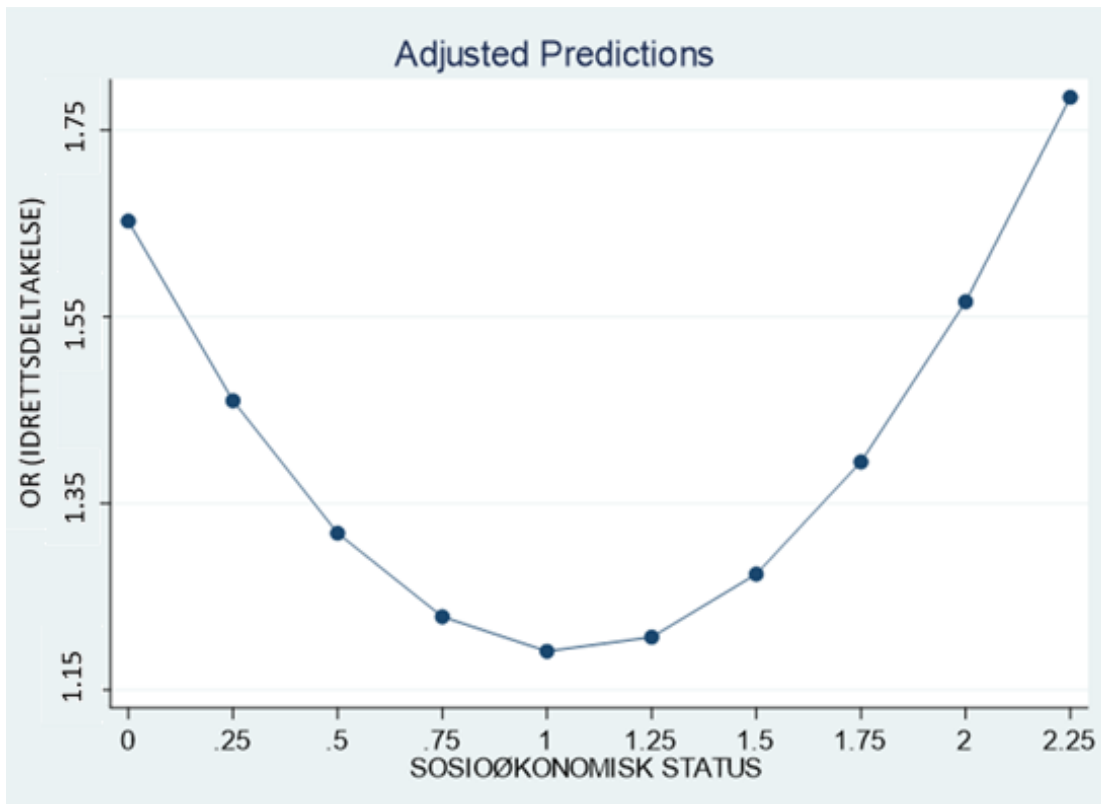
Analysene av resultatene viser at det er statistisk signifikant sammenheng mellom idrettsdeltakelse og venner. De som har høyest odds for å delta i idrett, er de som er sammen med en liten gjeng med venner som holder sammen. O-hypotesen forkastes, og H5 beholdes: Når man er med venner på fritida, har man høyere odds for å delta i idrett. Man kan se at sosial kapital i form av venner, har sterk positiv sammenheng med idrettsdeltakelse.

Skoleprestasjoner har svak, men positiv sammenheng med deltakelse i idrett, og oddsraten er 1,10). Dette samsvarer med tidligere forskning (Bakken et.al., 2016). H6 blir stående, det er høyere odds for å delta i idrett når man er opptatt av å gjøre det bra på skolen.

Idrettsanlegg (OR=1,30). Denne studien viser at det er 30 % høyere odds for å havne i gruppe 1, deltar i idrett, når man har nærhet til anlegg. Høye odds for deltakelse med nærhet til anlegg samsvarer med tidligere forskning (Cameron et. al., 2009; Craike et.al., 2011; Eime et.al., 2015; Estabrooks et. al., 2003; Federico et. al., 2009; Pascual et.al., 2013). Derved forkastes 0-hypotesen, og hypotesen (H7) om at nærhet til idrettsanlegg har sammenheng med deltakelse i organisert idrett, blir stående.

Alder og kjønn. Det ble kjørt dummysett på alder. 8.klasse er referansekategorien. Oddsen for å havne i gruppe 1 (deltar i idrett) synker med 24 prosent i 9. klasse i forhold til referansekategorien (som er 8.klasse). I 10. klasse er oddsen 48 prosent lavere (OR=0,52) enn i 8.klasse for å delta i idrett. Og så synker den med økende alder. På vg1 er det enda lavere odds for å delta i idrett, 63 prosent i forhold til referansekategorien. Oddsen for å delta i idrett på vg2 og vg3 reduseres sterkt, 71 prosent og 75 prosent, for henholdsvis vg2 og vg3, i forhold til referansekategorien, 8.klasse. Man ser at OR for å delta i idrett er aller lavest på vg3. Alder har altså negativ sammenheng med deltakelse i organisert idrett. Dess eldre ungdommene blir, dess mindre deltar de i organisert idrett (Vg1 OR=0,37, Vg2 OR=0,29 Vg3 OR=0,25). Undersøkelsen viser at barn og unge i ungdomsskolealder har klart høyere odds for å delta i idrett enn eldre ungdommer, dette er også signifikant, $p < 0,001$), og støtter tidligere forskning (Samdal et.al. 2016; Seippel. et.al., 2011). Hypotesen (H 8) blir derved stående: Barn i ungdomsskolealder har høyere odds for å delta i idrett enn eldre ungdommer.

Jente (OR=0,62). Det vil si at det er 38 prosent lavere odds for å havne i gruppe 1, deltar i idrett hvis man er jente. Oddsen for å delta i idrett er 62 prosent høyere hvis man er gutt (i forhold til om man er jente). Det er signifikant ($p < 0,001$), 0-hypotesen forkastes, og dermed beholdes også denne hypotesen (H9): Gutter har høyere odds for å delta i idrett enn jenter. Resultatet støtter tidligere forskning som viser at det er ulikheter i deltakelse i forhold til kjønn, og at idretten i Norge, som i andre vestlige land, har vært dominert av menn (Fasting, 2008; Myrli & Mehus, 2015).

Figur 5.3A: 2.gradsledd sosioøkonomisk status

2.gradsledd av sosioøkonomisk status viser at de som har aller lavest sosioøkonomisk status har høye odds for å delta i idrett, men så er kurven sterkt fallende, og oddsen for å delta i idrett reduseres med 59 prosent for hver kategori *idrettsdeltakelse* går opp. Den forblir lav til ett bunnpunkt. Men det har en kurvelineær effekt (fig.5.3A) som er statistisk signifikant. Etter bunnpunktet er kurven meget sterkt stigende. For hver kategori opp stiger oddsen for å delta i idrett med 52 prosent (OR=1,52). Som det fremgår av figuren øker oddsen sterkt for å delta i idrett dess høyere sosioøkonomisk status man har. Så det er altså de med aller lavest sosioøkonomisk status og de med høy sosioøkonomisk status som har størst odds for å delta i idrett.

OR-verdiene viser at det er sosioøkonomisk status, foreldreforhold, venner, nærhet til anlegg, alder og kjønn som er de sterkeste i modellen. For å bedømme hvilke effekter som er størst vil jeg predikere i sannsynlighetsskalaen.

5.4 Sannsynlighetsprediksjoner for deltakelse i idrett sett i lys av sosioøkonomisk status og foreldrenes utdanning

For å illustrere og sammenligne variablenes effekter ønsker jeg å predikere størrelsen deres i sannsynlighetskalaen slik at maksimaleffektene kan beskrives. Variablenes maksimale effekter vil fortelle noe om hvor stor effekt variablene kan ha. Alle variablene er signifikante ($p < .001$).

Sannsynlighetsprediksjoner for deltakelse er sett i lys av variablene *sosioøkonomisk status* og *mors- og fars utdanning*. Foreldrenes utdanning er tatt med i sannsynlighetsberegningen, på bakgrunn av tidligere forskning som viser at sosioøkonomisk status og foreldrenes utdanning er relevant for å se på barn og unges deltakelse i idrett (Bakken et. al., 2016), og fra 2016 er det i Ungdatasettet utviklet et samlemål på sosioøkonomisk status basert på spørsmålene fra FAS (slik det er for 2014-2015, som blir brukt i denne studien), men i tillegg er også spørsmålene om foreldrenes utdanning og antall bøker i hjemmet tatt med fra 2016 (ibid.), derfor er *foreldrenes utdanning*, i tillegg til *sosioøkonomisk status* tatt med i sannsynlighetsberegningen.

5.4.1 Høy sosioøkonomisk status, høy utdanning

Når sosioøkonomisk status er satt til høy og foreldrenes utdanning er satt til høy, og resten av variablene er satt til gjennomsnitt for å isolere effekten av dem, dummysett *venner* er satt til den svarkategorien med flest respondenter, viser jeg sannsynligheten for å delta i idrett i følgende caser:

Case 1: Jente i 8.kl. med høy sosioøkonomisk status og foreldre med høy utdanning, vil ha 72,07 prosent sannsynlighet for å delta i idrett, mens en gutt med samme forutsetninger når det gjelder sosioøkonomisk status og foreldrenes utdanning, vil ha hele 80,00 prosent sannsynlighet for å delta i idrett.

For både jenter og gutter i 8.klasse med høy sosioøkonomisk status og foreldre med høy utdanning, er det svært stor sannsynlighet for å delta i idrett.

Case 2: Jente i vg3 på videregående skole med høy sosioøkonomisk status og foreldre med høy utdanning vil ha 37,59 prosent sannsynlighet for å delta i idrett. Gutt på samme klassetrinn med samme forutsetninger vil ha 49,77 prosent sannsynlighet for å delta i idrett.

Dette viser at det er stor sannsynlighet for at jenter og gutter i 8.klasse med høy sosioøkonomisk status og foreldre med høy utdanning deltar i idrett. Ungdommer på vg3 har mye lavere sannsynlighet for å delta i idrett, og jentene lavere enn guttene. Men fortsatt nesten 50 prosent sannsynlighet for guttene å delta og opp mot 40 prosent for jentene, selv om de er kommet i den alderen da frafallet fra idrett begynner å bli stort.

5.4.2 Lav sosioøkonomisk status, lav utdanning

I følgende caser er sosioøkonomisk status er satt til lav, foreldrenes utdanning satt til lav, og resten av variablene er satt til gjennomsnitt for å isolere effekten av dem, dummysett *venner* er satt til svarkategorien med flest respondenter:

Case 3: Jente i 8.klasse med lav sosioøkonomisk status og foreldre med lav utdanning har 46,36 prosent sannsynlighet for å delta i idrett, og gutt i 8.klasse med samme forutsetninger har 58,72 prosent sannsynlighet for å delta i idrett.

Case 4: Gutt på vg3 med lav sosioøkonomisk status og foreldre med lav utdanning har 25,00 prosent sannsynlighet for å delta i idrett. Jente på vg3 med lav sosioøkonomisk status og foreldre med lav utdanning har 16,78 prosent sannsynlighet for å delta i idrett.

For de med lav sosioøkonomisk status og foreldre med lav utdanning er sannsynligheten for å delta i idrett mye mindre enn for de med foreldre med høy sosioøkonomisk status og høy utdanning.

6. Diskusjon

I denne delen vil studiens funn bli oppsummert og drøftet på bakgrunn av resultatene i tidligere forskning, og det vil komme frem hvilke grupper som er underrepresentert på idrettsfeltet. Mulige forklaringer på dette vil bli drøftet gjennomgående underveis i diskusjonen, sett i lys av de ulike forklaringsvariablene.

Deretter vil jeg drøfte hvordan resultatene kan forstås på bakgrunn av Bourdieus (1978, 1984) klasseteori.

Så kommer noen betraktninger om problemer ved et sosioøkonomisk klasseskille i barn og unges idrettsdeltakelse.

Til slutt blir de øvrige resultater, utover det som har med sosioøkonomisk klasse å gjøre, belyst og drøftet.

6.1 Oppsummering av studiens resultater

På bakgrunn av resultatene rapportert i tidligere forskning var hypotesen at barn og unge som har foreldre med høy sosioøkonomisk status har høyere odds for å delta i organisert idrett. Hypotesen støttes av studiens resultater. De multiple regresjonsanalysene viser at ungdommenes sosioøkonomiske klassebakgrunn har sammenheng med idrettsdeltakelse.

Resultatene viser også at de med aller lavest sosioøkonomisk status deltar i idrett, men de med lav og middels sosioøkonomisk status har svært lave odds for å delta i forhold til de med høy sosioøkonomisk status.

Som sannsynlighetspredikering viste, vil en jente i 8.klasse med høy sosioøkonomisk status og foreldre med høy utdanning ha 72 prosent sannsynlighet for å delta i idrett, og en gutt med de samme forutsetninger ha hele 80 prosent sannsynlighet for å delta i idrett, sannsynligheten synker til henholdsvis 46 prosent for jente på samme alder og 59 prosent for gutt på samme alder, begge med lav sosioøkonomisk status og foreldre med lav utdanning.

Ei jente i vg3 med høy sosioøkonomisk status og foreldre med høy utdanning vil ha 38 prosent sannsynlighet for å delta i idrett, og en gutt med de samme forutsetninger vil ha 50 prosent sannsynlighet for å delta i idrett, sannsynligheten synker til henholdsvis 17 prosent for jente på samme alder og 25 prosent for gutt på samme alder, begge med lav sosioøkonomisk status og foreldre med lav utdanning.

Resultatene ellers i denne studien viser at foreldreforhold, venner, nærhet til idrettsanlegg, kjønn og alder, er relevante dimensjoner for å forstå sosial ulikhet i organisert idrett. Skole-prestasjoner og fritid med foreldrene er også variabler som har sammenheng med deltakelse i organisert idrett.

6.2 Sosioøkonomisk klassebakgrunn og deltakelse i organisert idrett

Denne studien viser klart lavere odds for deltakelse for barn og unge fra familier med lav- og middels sosioøkonomisk status enn barn og unge fra familier med høy sosioøkonomisk status. Dette synliggjør viktigheten av bekymring for om barn og unge i familier med dårlig råd tvinges ut av idrettslagene, fordi deltakelse kan kreve økonomiske ressurser de ikke har. Studien støtter derved tidligere forskning (Bakke et. al., 2016; Stefansen, 2004; Sletten, 2011; Thorød, 2012).

Det at stadig flere norske barn vokser opp i relativ fattigdom, i henhold til tidligere forskning (Dahl et.al., 2014; Epland & Kirkberg, 2017) og at det organiserte idrettstilbudet har blitt dyrere (Strandbu, 2018), kan tenkes å påvirke idrettsdeltakelse hos grupper med lav- og middels sosioøkonomisk status ettersom studien viser at de har lave odds for å delta. Ved å ikke delta eller ved å delta i mindre grad, vil de ikke tilegne seg økt sosial kapital fra idretten. De vil ikke ha den tryggheten det er å møte venner fra fotballaget eller håndballaget (eller andre idretter) i skolegården og i lokalmiljøet. De vil kunne mangle noe av «det sosiale limet» og idrettens betydning som Hjelseth (2016) peker på at deltakelse, og det frivillige arbeidet i idretten, har. Strandbu et.al. (2016) peker også på betydningen idrett kan ha for å bli kjent i lokalmiljøet, spesielt på mindre steder. Majoriteten av familier fra lav sosioøkonomisk klasse kan som nevnt, være minoritetsfamilier og

enslige forsørgere. Det vil si at man kan anta at det er et betydelig antall barn og unge fra innvandrergupper, spesielt fra den ikke-vestlige verden, og fra familier med enslige forsørgere eller lav-inntektsfamilier, som ikke deltar i organisert idrett. Dette kan man i noen grad sammenholde med Fløtten (2009) som finner at barnefamilier med innvandrerbakgrunn har mindre odds for å delta i organisert idrett.

Jeg finner i denne studien, at barn og unge fra familier med aller lavest sosioøkonomisk status har høye odds for å delta i idrett, og det støtter Engstrøm (2010) som sier at det kan være barn og unge som er mye fysisk aktiv selv om de har lav sosioøkonomisk status, fordi det har med erfaringer de gjør seg, og at de på bakgrunn av dette, ønsker å delta i idrett. Det kan være personlig habitus for å delta. Dette kan være en forklaring på hvorfor deltakelsen er kurvelineær. Det kan tolkes som om det ikke er lysten til å være med i idrett som det er mangel på for de med lav og middels sosioøkonomisk status, men heller begrensninger i fritida. Selv om tidligere forskning (Bakke et. al., 2016; Lareau, 2011; Stefansen, Smette & Strandbu, 2016), viste at oppmuntring, støtte og tilrettelegging står svakere i arbeiderklassekulturen og fattige familier, kan det altså være at egenverdien idrettsdeltakelse har for barn og unge (Ingebrigtsen, 2010), gjør at også de med aller lavest sosioøkonomisk status deltar. En annen grunn til at grafen er kurvelineær, og at jeg finner i denne studien at de med aller lavest sosioøkonomisk status deltar, kan være at mange fra de familier med aller lavest sosioøkonomisk status drømmer om en karriere som gir dem god lønn og en berømt karriere. Slik sett kan lagidrettene appellere til mange ungdommer fra familier med lavest sosioøkonomisk status. Fotballstjerner som er mange ungdommers forbilder har mye spalteplass i media da fotball er en idrett som svært mange er interessert i, og det er også sterkt fokus på høye inntekter som kan være en måte å komme seg ut av fattigdom på, for noen få, men drømmen kan ligge hos mange ungdommer.

Det at man kan oppnå suksess i tidlig alder gjennom idrett, kan være attraktivt for unge både fra lavere sosiale klasser og fra høyere klasser. Det å være god i idrett, kan gi ære og berømmelse og status i samfunnet. Den store graden av vennskap man får gjennom deltakelse i idretten og selve gleden ved aktiviteten, og egenverdien som jeg nevnte, kan også være årsak til at barn og unge med lavest sosioøkonomisk status og høy sosioøkonomisk status har høye odds for å delta.

Australsk forskning (Eime et. al., 2015) viser at negative forhold mellom deltakelse i idrett og sosioøkonomisk status kommer størst til syne i lagidretter, og dette kan være at det er dette man også kan se av min studie, uten at man kan være sikker på det, ettersom jeg ikke har hatt mulighet til å se på de ulike idrettene.

Det kan tenkes at opplevelsen av å leve i fattigdom påvirker foreldrene som rollemodeller ved at de utvikler normer og verdier som bidrar til reproduksjon av en marginalisert posisjon, jfr. (lavere klassers kultur), noe som kan være en årsak til at barn og unge med lav og middels sosioøkonomisk status har lavere odds for å delta enn de med høy sosioøkonomisk status. Den subjektive opplevelse av skam og ydmykelse kan bidra til å reprodusere fattigdom gjennom folks svekkede selvspekt og selvtillit (Sletten, 2011). Slik sett kan opplevelsen av det å føle seg utenfor, virke inn på forestillinger om hva de kan oppnå i fremtiden, og gi de med lav og middels sosioøkonomisk status lite motivasjon og selvtillit for deltakelse.

Det å delta i idrett, vil alltid være en prioritering, så det kan også være at barn og unge fra noen familier prioriterer å ikke delta selv om de kunne hatt råd til det.

6.3 Hvordan resultatene kan forstås på bakgrunn av Bourdieus klasseteori

Gjennom den store oppblomstringen av medlemsmassen i Norges Idrettsforbund på -70 og -80-tallet (Olstad & Tønnesson, 1986) vil mange av dagens ungdomsforeldre selv ha deltatt i idrett og gjerne ha samme interessefelleskap for idrett, som de selv er rekruttert inn i da de var barn, og det vil kunne øke sosial kapital hos de som deltar, i form av økt tillit og nettverk som blir etablert, som man kan trekke veksler på. Foreldrene er altså selv ofte sosialisert inn i idretten fra tidlig alder, og har sosialt nettverk der og habitus som tilsier deltakelse i idrett.

En av årsakene til at barn og unge med lav sosioøkonomisk status og middels sosioøkonomisk status har lave odds for å delta, kan tenkes å være at de ikke er sosialisert inn i frivillig idrettsorganisering (jfr. tidligere forskning, Bakke et.al., 2016). De vil derved ureflektert videreføre en klasse-habitus som tilsier ingen deltakelse. Dette kan forstås ut ifra at bestemte sosiale posisjoner i det sosiale feltet, vil være kjennetegnet av særegne kulturelt bestemte posisjoner og preferanser, eller smak.

Barn og unge fra familier med høy sosioøkonomisk status som studien viser har høye odds for å delta i idrett, vil på bakgrunn av klassevariasjonene i idrettens mening og funksjon (jfr. Bourdieu 1978), kunne tenkes, som nevnt, i større grad enn de fra familier med lav sosioøkonomisk status, å ha foreldre som selv er idrettsaktive eller har vært idrettsaktive, og som derfor har mer kjennskap til og erfaring med organisert idrett. Det kan være slik at barn og unge gjennom å ha blitt sosialisert inn i idrett på et tidlig tidspunkt og har fått en forståelse av hva deltakelse og konkurranse krever og innebærer, blir værende. De kjenner de kulturelle kodene som kjennetegner idrettsfelleskapene, da det å drive med organisert idrett ligger i vår kultur (jfr. 85 prosent av barn og unge som på ett eller annet tidspunkt har deltatt i NIF). Man ser i tidligere forskning (Bufdir, 2018) at barn og unge fra lavinntektsfamilier i mye mindre grad deltar i fritidsaktiviteter selv om de ikke oppgir økonomi som

årsak. Min studie viser også at selv om barn og unge fra familier med lavest sosioøkonomisk status har høye odds for å delta i idrett, er det en stor gruppe barn og unge fra gruppen med lav og middels sosioøkonomisk kapital som ikke deltar, og det kan tenkes at dette har med habitus å gjøre. Hvordan unge menneskers habitus er påvirket, kan bestemme deres involvering i idrett. Det at barn og unge med aller lavest sosioøkonomisk kapital deltar i idrett, kan være at de har ervervet habitus for å delta. Dette kan være gjennom at venner og medelever på skolen har påvirket deres habitus ved å være i fysisk aktivitet på skolen eller på fritida, slik at de har blitt glad i å delta. Dette kan ha ført til at de deltar i idrett. Deres habitus har kanskje blitt forandret. Dette kan forstås ut ifra at barn og unge ved å være i noen sosiale miljøer mer enn andre, får tilgang til sosial kapital, som kan «veksles om» til kulturell kapital (jfr. Engstrøm, 2010; Wilken, 2006). Det at barn og unge med aller lavest sosioøkonomisk status deltar, kan også tolkes som om at de på tross av svært lav sosioøkonomisk status, har fått andre erfaringer og kroppsliggjort en habitus som er mer distansert fra den kollektive. Habitus er også individuell, fordi hvert enkelt individ har en unik historie (jfr. Engstrøm 2010; Wilken, 2006). I lys av kulturell og sosial kapital, er det nærliggende å tro at foreldre til de barn og unge som ikke deltar i idrett, heller ikke engasjerer seg for at barna deres skal delta og prioriterer det (jfr. tidligere studier som viser at laver klasser prioriterer ikke i så stor grad å følge opp barna på fritiden), fordi det ligger ikke i deres habitus. Det kan påvirke deltakelse i idrett.

Ettersom studien min viser at de med lav og middels sosioøkonomisk status har lave odds for å delta, kan det tenkes at mangel på økonomisk kapital vil kunne være begrensning da det ofte trengs dyrt utstyr, det kan være høye treningsavgifter (fordi det kan være lønnede trenere, dyre anlegg, dyre samlinger), og det kan være lange reiser og påmeldingsavgifter i forbindelse med konkurranser. Det kan føles skambelagt å snakke om at man ikke har råd, (jfr. Bakke et.al., 2016), noe som gjør at mange kanskje ikke vil vedgå at familien ikke har penger til deltakelse i idrett.

Tidligere forskning viste at en stor del av lavinntektsfamilier er minoritetsfamilier fra ikke-vestlige land. For disse kan det tenkes at språklig og kulturell avstand har betydning for de unges deltakelse i idrett. En slik avstand forklares generelt som reproduksjon fra generasjon til generasjon av sosiale klassers ulikhet (Bourdieu, 1996). Det ligger ikke i mange minoritetsspråkliges kultur å drive med organisert idrett, og de har kanskje ingen preferanser til miljøet, som nevnt tidligere.

De barn og unge som har bra foreldreforhold og også er med foreldrene på fritida, har høyere odds for å delta i idrett, viste undersøkelsen. Det at man følger opp barna og driver med aktiviteter sammen, bærer verdiene videre (Bourdieu, 2002). For de som har en smak for idrett, og en habitus som tilsier deltakelse, vil klassens vaner og verdier, være positive med tanke på å delta i idrett. Sannsynligheten for å delta i idrett, vil derved også være avhengig av posisjonen i det sosiale rom (Bourdieu, 1984).

Ulikheter mellom idrettsgrener kan også tenkes å ha betydning for deltakelse. Tidligere forskning viste at det er ulikheter mellom idrettsgrener når man skal forklare klassevariasjoner i organisert idrett (Bourdieu, 1978; Eitzen & Sage, 1991; Strandbu et. al., 2017; Wilson, 2002). I datasettet som er brukt i studien, er det ikke muligheter for å se spesifikt på de ulike idrettene. Men da man ser at de med aller lavest sosioøkonomisk status har høye odds for å delta i idrett, kan det være at en stor majoritet av disse driver med fotball eller andre ballidretter (jfr. tidligere forskning, Eime, 2015). Det vil også være i henhold til Bourdieu (1995) og de ulike samfunnsklassers kulturelle preferanser, da blant annet fotball er en idrett som i meget stor grad er nært knyttet til arbeiderklassen gjennom idrettens verdier og utforming (Bourdieu, 1995; Goksøyr & Olstad, 2002). Utgiftene forbundet med fotball eller «prole sports», kan i mange tilfeller være mye mindre enn andre mer kostnadskrevede idretter (Nixon & Frey, 1996), og kan derfor være mer attraktive også for de unge fra familier med aller lavest sosioøkonomisk status. Men fotballsko, leggbeskyttere og treningsavgifter i fotball eller håndball kan være dyrt, for de som ikke har god råd. «Prole sports» drives ikke i særlig grad av de høyere klassene, fordi de ikke vil identifisere seg med disse idrettene som drives mest av arbeiderklassen og er knyttet til arbeiderklassen (Bourdieu, 1995).

Barn og unge kan ved å delta i idrett skape sin egen sosiale kapital og bidra til at foreldrene knytter kontakt og tilegner seg mer sosial kapital, så for de barn og unge som har aller lavest sosioøkonomisk kapital og deltar, kan det tenkes at de har bygd opp sosial kapital utenom familien. (jfr. tidligere forskning, Thorød, 2010). Bourdieu (1995) argumenterer for at klasseinndelingen i det sosiale rom, i dette tilfellet idretten, bestemmes av total mengde av økonomisk, kulturell og sosial kapital. Mangel på økonomisk kapital, som blant annet trengs for å kjøpe idrettsutstyr, betale medlemsavgift og treningsavgifter, kan hindre noen i å oppnå sosial kapital, og derved hindre noen i å delta i det sosiale rom. Spesielt i byene, der bosettingen er mye mer klassedelt med spesielle områder for de med høy sosioøkonomisk status og andre boområder der majoriteten har lav sosioøkonomisk status, og der som nevnt idrettslagene eller –foreningene kan være mer klassehomogen enn i småbyer og tettsteder (Strandbu, 2017), kan det være vanskelig å oppnå den sosiale kapitalen som kan være nødvendig for å delta i idrett. Det er viktig for alle å kunne tilegne seg sosial kapital for å kunne være med i det sosiale rom, noe som de med lav og middels sosioøkonomisk status muligens har mindre muligheter til, viser resultatene i studien min.

Det at barn og unge fra familier med lav og middels sosioøkonomisk status har mye lavere odds for å delta i idrett, kan også sees på i sammenheng med at oppvekstvilkårene kan være ulike fra familier med høy sosioøkonomisk status. Dette kan igjen spille en stor rolle i familiens valg av interesser, omgangskrets og eiendeler. Sosiale nettverk kan tenkes å føre til skille, og det kan tenkes at de med lav og middels sosioøkonomisk status ikke har samme interesse av å delta som de med

høy sosioøkonomisk status. Men ettersom så mange av dagens barn og unge er innom organisert idrett, tyder det på at det er interesse for å delta, men det kan tenkes at det hos mange er mangel på økonomisk kapital til betaling av treningsavgifter og kjøp av utstyr som er begrensende for deltakelse. Det kan tyde på at det rett og slett blir for dyrt.

6.4 Idrettens klasseskille og direkte og indirekte ekskludering

Gjennom sosioøkonomisk status (og derved tilgang til økonomisk-, kulturell- og sosial kapital) kan det tenkes at den organiserte idretten i noen grad kan være «lukket» og virke ekskluderende. Resultater i denne studien kan tyde på at de med lav- og middels sosioøkonomisk status ikke har den mengden kapital som trengs for å delta i idrett. (jfr. Sandbæk, 2008, som sier at tilgang til penger i stor grad regulerer aktiviteter i organisert fritid). Det kan tenkes å være mer markante sosioøkonomiske forskjeller i organisert idrett og mindre i uorganiserte aktiviteter (jfr. Federico, 2016), noe som gjør at flere kan ha muligheter til å delta i uorganiserte aktiviteter og prioriterer dette i stedet, noe jeg ikke har undersøkt i denne studien. Mangelfull tilgang til økonomisk kapital kan være med å legge grunnlaget for sosial eksklusjon. (jfr. tidligere forskning, Sletten, 2011) ved at barnefamilier med dårlig råd sjeldnere opplevde å bli inkludert av jevnaldrende). Det er også stor variasjon i tilbudet av idrett i de drøyt 10 500 idrettslagene (NIF, 2018) vi har i Norge, og idrettstilbudet i gruppene vil kunne være av betydning for barn og unges deltakelse i idrett (jfr. Ingebrigtsen, 2012). Det vil altså kunne være av betydning hvilke idretter det gis tilbud om, og kostnadene på disse. Som tidligere forskning viste er det er betydelige kostnadsforskjeller på utstyr til ulike idretter, og også på medlemskontingent og treningsavgift i de ulike idrettslagene. Både økte kostnader og mer profesjonalisering av trenerrollen og støtteapparatet, vil kunne skape utilsiktet ekskludering (jfr. tidligere forskning).

Bourdieu (1995) snakker om reproduksjon av den herskende klasses verdier. Om man ser på (tillitsverv eller andre) frivillige verv kan det tenkes at et sosialt nettverk av de med høy sosioøkonomisk status og mye sosial kapital spiller mye på hverandre, slik at de med lite sosial kapital opplever ekskludering. Lite sosial kapital kan også føre til at man opplever ekskludering fra idrettsutøvelse og det sosiale rundt som forelder eller ungdom. Foreldreforhold ser ut til å ha sterk sammenheng med idrettsdeltakelse, viser studien min, og man vet fra tidligere forskning at det er de med høy sosioøkonomisk status som blir mest fulgt opp og støttet. Men det kan tenkes at om lavere klassers foreldre ble mer inkludert i tillitsarbeid og frivillige verv i den organiserte idretten, så ville det ha effekt på deltakelse for de barn og unge fra familier med lav og middels sosioøkonomisk status. Spesielt med henblikk på tidligere forskning som viser hvor mange flere som deltar fra hjem der organisert idrett sees på som viktig (Bakken, 2019). Da ville de kanskje identifisere seg mer

med verdiene i idretten, når de selv kunne være med å delta og å påvirke, og de vil kunne få mer sosial kapital og en smak for idrett. Barn og unge vil også kunne påvirke andre venner fra lavere klasser til å delta, eller de vil kunne få venner ved å delta, noe som vil kunne påvirke idrettsdeltakelse positivt.

Tillitsvalgt-apparatet i idretten vil muligens kunne være ekskluderende og bortimot «lukket,» da det viser seg i ny norsk forskning (Eimhjellen & Fladmoe, 2020) at styrene omgir seg med de som er like som en selv, så når man rekrutterer til frivillig arbeid og styreverv, kontakter man helst de man kjenner fra før. Det kan være med å bidra til indirekte ekskludering i idretten gjennom at de foreldre fra familier med lav og middels sosioøkonomisk status, ofte minoritetsfamilier (jfr. tidligere forskning), ikke får de samme muligheter til å påvirke idretten gjennom verv i idretten. Det vil kunne være et hinder for at idretten blir mer tilpasset alle fra ulike sosiale lag.

Gjennom dekning i nyhetsbildet også av tillitsvalgte fra ulike sosiale klasser i lokale medier, som kan tenkes å ha påvirkningskraft for barn og unges idrettsdeltakelse, hadde muligens barn og unge fra familier med minoritetsbakgrunn og andre fra familier med lav og middels sosioøkonomisk status lettere identifisert seg med idretten.

Barne- og ungdomsidretten vil kunne være en fin aktivitet for barn og unge fra minoritetsfamilier for bedre integrering i skolen og i lokalfunnet og i skolen (jfr. tidligere forskning, Hjelseth, 2016; Strandbu et.al., 2016). Det er derfor svært uheldig at mange ikke kan delta på grunn av sosial ulikhet. Dette kan føre til ekskludering, i stedet for integrering, som er idrettens eget mål gjennom «idrett for alle» (Meld.St.26, 2011-2012). Gjennom manglende kunnskap om feltet, sosial kodeks og oppfølging som er ukjent for minoritetsfamilier, kan idretten oppfattes å være enda mer ekskluderende.

Sosial eksklusjon kan også gjøre seg gjeldende for alle med lav og middels sosioøkonomisk status i måten økonomisk kapital blir demonstrert på, for eksempel ved kjøp og bruk av dyrt og avansert utstyr. Direkte ekskludering av barn og unge i familier med dårlig økonomi vil ifølge Bakke et. al. (2016) være paradoksalt, og et eventuelt sosioøkonomisk skille i barne- og ungdomsidretten er bekymringsfullt både for politikere og idrettsbevegelsen.

6.5 Diskusjon av øvrige variablers betydning

6.5.1 Foreldrenes utdanningsnivå

Studien viser at foreldrenes utdanningsnivå har sammenheng med deltakelse i idrett. Foreldre som har høy utdanning, kan tenkes å være opptatt av å la sine barn/ungdommer delta i idrett fordi de selv har fine opplevelser gjennom idrettsdeltakelse og ønsker at deres barn skal finne venner der. De kan

også være opptatt av gleden ved å delta i idrett. Kanskje ønsker de at egne barn også sosialiseres inn i idretten, fordi de verdsetter disiplin, struktur, målsetting og prestasjon. Det kan også tenkes at de i stor grad er opptatt av det helsemessige ved det å drive idrett, og kanskje de tenker at deres barn/ungdom er for lite i aktivitet i henhold til Helsedirektoratets anbefalinger (Helsedirektoratet, 2019). Det kan også være andre årsaker, eller en blanding av mange.

6.5.2 Bøker i hjemmet

Studien viser at barn og unge med mange bøker i hjemmet, knapt har høyere odds, (OR=1,01) for å delta i idrett. Denne variabelen er ikke signifikant og vil ikke bli drøftet.

6.5.3 Foreldreforhold og fritid med foreldrene

Studien viser at foreldreforhold har positiv sammenheng med idrettsdeltakelse. De som har et bra forhold til foreldrene, der foreldrene blant annet vet hvor ungdommene er på fritida og der foreldrene kjenner vennene, har 33 prosent (OR=1,33) høyere odds for å havne i gruppe 1, det vil si delta i idrett.

Det er nærliggende å tro at fysisk aktive foreldre i større grad oppmuntrer barna til å prøve ulike typer aktiviteter og prioriterer å tilrettelegge for at barn skal delta (jfr. tidligere forskning Bakken et.al, 2016; Mjaavatn & Fjørtoft, 2008; Samdal et.al., 2012; Seippel et. al., 2011). Det kan også være en forklaring at gjennom å delta, får barn og unge et mer nært forhold til sine foreldre, da idrettsdeltakelse ofte innebærer stor grad av foreldreinvolvering. Dette innebærer at foreldrene påtar seg trenerroller, deltar på treninger, følger barna på konkurranser og driver med idrettsrelatert oppfølging hjemme. Det krever foreldres tid, i form av mye frivillighet. Det kan det tyde på at tidsressursen for de barn og unge fra familier med lav og middels sosioøkonomisk status kan være en begrensning, noe som støtter Strandbu et.al. (2017) der det blir pekt på at kravene til foreldreinnsats i idretten har økt, og at denne trenden også gjelder tenårings idrettsaktivitet (Strandbu et. al., 2017). Foreldrestøtte og oppmuntring til å delta i ulike aktiviteter, herunder organisert idrett, står noe svakere i arbeiderklasse-kulturen, som nevnt i tidligere forskning, (Lareau, 2011; Stefansen et.al., 2016), så idrettsfeltet kan tenkes å være mer tilpasset de med høyere sosioøkonomisk kapital, ettersom man vet at foreldre fra høyere sosiale lag jevnt over er tettere på ungdommenes fritid og støtter dem (Bakken et.al., 2016) og at kravet til foreldrestøtte i idretten er økende (jfr. Strandbu et.al, 2017). Det at det også er høye odds for å delta i idrett selv om man tilhører familier med lav sosioøkonomisk status kan være at disse driver andre idretter, for eksempel, fotball, som tidligere nevnt, og som Bourdieu nevner som klasseindikator i det sosiale rom. Det å drive med fotball kan kreve mindre foreldreinvolvering enn en del andre idretter. Spesielt kan det tenkes at mange individuelle idretter krever større grad av foreldreinvolvering. Ved

økende krav til foreldrestøtte, kan det tenkes at barn og unge fra lavere økonomisk klasse vil ha mindre muligheter for deltakelse, fordi denne studien viser at barn og unge som ikke har så bra forhold til foreldrene og mangler oppmuntring og støtte hjemmefra har lavere odds for deltakelse i organisert idrett, noe som er i henhold til tidligere forskning (Bakke et. al., 2016, Bakken, 2019).

Fordi ungdom fra lavere sosiale lag jevnt over har noe svakere eller mer problematiske relasjoner til foreldre og venner, er de sannsynligvis også mer avhengig av andre ressurser i de nære omgivelsene, sier Bakken et.al. (2016), og viser til betydningen av å ha tilgjengelige voksenpersoner på arenaer der ungdom ferdes. Man kan da anta at det vil være lettere for ungdom fra familier med lav- og middels sosioøkonomisk status å delta i idrett hvis det er tilgjengelige voksenpersoner og ikke kreves så stor grad av foreldreinvolvering.

Fritid med foreldrene har også positiv sammenheng med deltakelse, viser studien min, og man har 21 prosent høyere odds for å delta i idrett om man er med foreldrene på fritida (OR=1,21). Ved at barn og unge bruker fritid med foreldrene, har de voksne muligheter for å tilrettelegge, følge opp og oppmuntre til deltakelse i organisert idrett, og det kan være en årsak til at de barn og unge som bruker fritid med foreldrene deltar i større grad i idrett. Det kan også tenkes at mange bruker fritid sammen med foreldre i idrettsaktiviteter, eller at de er med foreldrene mer nettopp fordi de er idrettsaktive og derfor vil være med foreldrene på for eksempel fjellturer eller aktiviteter i naturen.

6.5.4 Venner

Som studien viser, har de som er med venner på fritida høyere odds for å delta i idrett enn de som ikke er med jevnaldrende på fritida. Lav økonomisk, sosial og kulturell kapital vil kunne være med på å ekskludere barna fra å få venner, eller å være sammen med venner (jfr. tidligere forskning, Sletten et.al., 2011), så det kan være at mange av barn og unge lav og middels sosioøkonomisk status ikke har den «vennekapitalen» som trengs, noe som støttes av tidligere forskning som viser at barn og unge kan bli utstøtt fra venneflokket på grunn av lav sosioøkonomisk status, eller de kan selv trekke seg tilbake fra venneflokket og ekskludere seg selv (ibid).

Hjemmeforhold og økonomiske bekymringer kan også ha betydning for ens forhold til venner, så om barn og unge ikke har det greit hjemme, kan det tenkes at barna ikke er så mye sammen med venner og ikke vil ta med venner hjem, noe som kan tenkes å ha negativ effekt på barn og unge fra kanskje spesielt lav sosioøkonomisk klasse, eventuelt også fra middels sosioøkonomisk klasse.

Venner betyr mye for alle aldersgrupper, så det at vennskap er en indikator med sterk sammenheng med deltakelse, er ikke overraskende. Venner har ofte stor påvirkningskraft og vil kunne påvirke hverandres holdninger og verdier (Bakken et.al., 2016), så det kan tenkes at om man har venner som

deltar i idrett, blir man påvirket til å delta. Eller at man får venner gjennom å delta. Venner har stor betydning for støtte, trygghet og bekreftelse, glede og samvær, og samspillet med jevnaldrende kan også ha betydning for utvikling av sosial kompetanse og selvbilde (jfr. tidligere forskning). Hva vennskap betyr for den enkelte ungdom kan variere, men det kan tenkes at ungdom som har nære og faste bånd til en eller flere jevnaldrende har flere ressurser å spille på enn de som står alene.

De høye oddsene på de to høyeste svaralternativene *nokså tilfeldig hvem jeg er sammen med* (OR=1,63) og *en vennegjeng som holder sammen* (OR=1,54), i forhold til referansekategorien (*er ikke sammen med jevnaldrende*), tyder på at de trekker hverandre med i idrett, eller deltar sammen i idrett. Det kan være lettere å delta om man har venner å dra sammen med til trening, om man har sosialt nettverk rundt seg både på trening og i konkurranser og kan snakke med venner på trening. Idretten får større betydning sosialt, og vil kunne tenkes å ha stor betydning både på individuelt plan og i jevnalderfellesskapet.

6.5.5 Skoleprestasjoner

De som er opptatt av skoleprestasjoner, har større odds (OR=1,10), for å drive med organisert idrett viser resultatene i studien min. Men sammenhengen er svak. Det kan tenkes at kulturen i skolen og kulturen i idrett kan være overførbart i og med at innsats og utholdenhet er viktig (jfr. Morales et.al., 2011). Planleggingen og strukturen i skolen, kan også være tiltalende og overførbart for idrett, og motsatt. Unge mennesker som deltar i idrett vil kunne ha tilegnet seg egenskaper som å lytte, venter på tur følge instruksjoner og utvikle samarbeidsevner fra skolen, og det kan tenkes at de vil kunne ha internalisert en kode fra skolen som gir positivt utslag i idrettsdeltakelse. Kanskje de som er opptatt av skoleprestasjoner, tiltrekkes av idretten på grunn av konkurranse og prestasjoner (jfr. Mahoney, Eccles & Larson, 2004). En annen av grunnene til høyere odds for deltakelse kan tenkes at det er mange av de samme egenskapene som er viktig for å lykkes, om man tenker prestasjon: Strukturert jobbing, fokus, målretting og faglig innsats. Det vil her kunne være forskjeller på majoritets- og minoritets-ungdom, da forskning viser at det er klart mer om å gjøre for unge fra ikke-vestlige innvandringsfamilier å skaffe seg studiekompetanse enn det er for unge fra majoritetsbefolkningen (Thorød, 2006). Men dette har ikke blitt sett på i denne undersøkelsen da det kun er variabel som skiller på innvandrere og majoritetsbefolkningen for elevene i videregående skole og ikke i ungdomsskolen, i datasettet.

6.5.6 Idrettsanlegg

Som studien viser er det høyere odds for å delta med nærhet til anlegg (OR=1,30), og grunner til dette for de barn og unge fra høyere sosiale klasser, kan være at nabolag med høy sosioøkonomisk

status vil kunne tenkes å ha flere fasiliteter for å drive idrett i forhold til lavere sosioøkonomiske områder. De med mye økonomisk kapital har også mye større muligheter for å bosette seg der de vil, og kan slik sett bosette seg i områder med tilgang til anlegg og nært der den organiserte idretten drives.

Det kreves mindre involvering og tidsbruk hos foreldrene hvis deres barn og ungdommer kan komme seg enkelt til trening selv, i forhold til om de kanskje måtte bli kjørt og hentet. Noe som kan gjøre det langt enklere for barn og unge også fra lavere klasser, å delta. Det kan altså være nødvendig med mye mindre grad av foreldrestøtte om man har enkel tilgang til idrettsanlegg. Så nærhet til anlegg vil kanskje kunne oppveie noe for de som har lite foreldrestøtte som kan være mange av de lav sosioøkonomisk status, som tidligere forskning viste. Andre grunner til at det er høyere odds for å delta med nærhet til anlegg er at det kan være mange fra nærområdet som deltar, slik at man deltar sammen med venner, eller får venner gjennom deltakelse (og derved kan man også øke sosial kapital). Høye odds for å delta med nærhet til anlegg, kan også være på grunn av at det er tidsbesparende for barn og unge selv, som kanskje i denne alderen, ungdomsskolealder og videregående skole-alder, kan begynne å merke økt tidspress med tanke på skole og hjemmearbeid i forhold til treninger. Som tilnærming for å gjøre feltet mer tilgjengelig for flere og for å utjevne sosioøkonomisk status` betydning for å få tilgang, vil anlegg kunne ha betydning, ettersom studien viser at det er mye høyere odds for å delta med nærhet til anlegg. Dette vil da kunne tenkes å ha betydning for de med lav og middels sosioøkonomisk status, også jfr. tidligere forskning som viste at i lavstatusområder i byene, er det ofte færre anlegg til disposisjon, og det vil derfor være færre barn og unge som driver idrett (Eime et.al., 2015; Estabrooks et.al., 2003). Det kan tenkes at med flere anlegg og bedre tilrettelegging vil det kunne være flere barn og unge med lav og middels sosioøkonomisk status som kunne delta.

6.5.7 Alder og kjønn

Undersøkelsen viser at antallet som driver organisert idrett synker betydelig dess eldre ungdommene blir, noe som samsvarer med Norges Idrettsforbunds medlemstall (NIF, 2018). Alle svarkategoriene i dummysettet hadde lavere odds for deltakelse enn referansekategorien (8.klasse). En årsak av betydning kan være økt kjøpekraft i norske familiers økonomi de siste 15-20 årene, og de kan derved betale for kommersielle treningstilbud. Det kan være at eldre ungdommer, som man ser av studien har aller lavest odds for å delta, søker andre arenaer enn organisert idrett. Det kan også tenkes at den sterkt uheldige kroppsfikseringen gjør at eldre ungdommer, både jenter og gutter, primært ønsker å trene på treningssenter, i stedet for å fortsette med organisert trening. Det å legge ut bilde av seg selv på treningssenter er en sosial trend som ungdommer er svært opptatt av, og det

kan tenkes å være med på å bidra til at eldre ungdommer deltar mindre i organisert idrett. Kroppen kan gi symbolsk makt som betyr at de ved å ha en trent kropp viser disiplin, selvkontroll og selvregulering og gjør at det kan være lettere tilgang til jobber, og de kan få større anseelse (jfr. Bourdieu, 1996). Barland (2016) hevder at kroppen som et estetisk objekt, er en kropp i god form som fører til at man blir godt likt. Andre sin validering er altså noe som kan tenkes ungdom er svært opptatt av (jfr. «følgere» og «likes» på sosiale medier), noe som kan sammenholdes med både Bourdieu (1996) og Giddens (1991) som hevder at det *moderne selvet* er et opptredende som krever ros og validering av andre. Det kan tenkes at mange ungdommer ved å trene på treningssenter og legge ut bilder, blir «avhengig» av å få tilbakemeldinger for bekreftelse av eget selvbilde, og slik sett blir organisert idrett mindre attraktivt for dem, da denne sosiale trenden kanskje er mindre knyttet til organisert idrett, jfr. tidligere forskning som viser at de som deltar i idrettslag er mer motivert av glede og moro, mens de som trener på treningssenter er mer opptatt av utseende (Strandbu (red.), s. 109).

En årsak til lavere odds for deltakelse hos eldre ungdommer kan også være at de synes organisert trening kanskje tar for mye tid (jfr. Seippel et.al., 2011) slik at de velger å prioritere treningssenter der de kan trene når det passer dem og hvor lenge det passer dem, og derved ha større frihet. «Åpne» haller med ulike idrettstilbud i regi av idrettslagene kan slik sett være svært positivt for å gi et tilbud med mer frihet til ungdommene, og vil kunne ha betydning for deltakelse spesielt for de eldste med lav- og middels sosioøkonomisk status som har lave odds for å delta.

En annen årsak til lave odds for å delta i organisert idrett for de eldste ungdommene kan være at de prioriterer bort idrettsdeltakelse til fordel for andre interesser.

Idrett, og også norsk idrett, har vært en arena for menn (Olstad & Tønnesson, 1986), og man kan undres på om organisert idrett er mer tilpasset guttene enn jentene også i dag. Denne undersøkelsen viser at oddsen er mye større for at gutter trener i idrettslag sammenlignet med jenter (OR= 0,62). Det kan være mange grunner til dette. Idretten kan ha egenskaper som gjør at den er mer tiltrekkende for gutter og menn, enn for jenter og kvinner, gjennom å konkurrere og måle prestasjoner. Kanskje bortprioriterer jenter eller jenters foreldre, idrett. Det kan også være at venner i mindre grad deltar i idrett. Legger de lokale idrettslagene tilstrekkelig til rette for idrett på jenter, og spesielt eldre jenters, premisser? Kanskje finner guttene det mer interessant enn jentene å måle ferdigheter og prestasjoner gjennom deltakelse mens jentene heller velger andre former for fritidsaktiviteter. Mange begreper som er knyttet til det å drive idrett, er adjektiver som tradisjonelt er forbundet med menn (Fasting, 2008). I amerikanske medier fremstilles utøvere i basketball, baseball og amerikansk fotball som vinnere når de er aggressive og sinte og tapere hvis de er for snille (Messner, 2002). I tv-overførte prestasjoner av dame- og herrehåndball omtales snillhet som

et problem (Broch, 2015). Snillhet er ofte en egenskap som er knyttet opp mot jenter, og denne bruken av ordet kan oppfattes som at det er negativt å være jente og å ha egenskapen snill, og at man da ikke passer inn i idretten. Men egenskapens motsetning kan også bety uredd, sterk og tøff, ikke slem (Broch, 2015). Slik omformes begrepet snill til å betegne passivitet, feighet og uvilje til å ta sjanser og utfordringer. Mens det å være konkurransetøff opphøyres. Dette utgjør deler av dynamikken som former identitet og kjønn i idretten (ibid.), og derved kan jenter tenke at deltakelse i idrett ikke passer for dem. Positivt kan det tenkes at man som jente og kvinne kanskje gjennom idrettsdeltakelse kan tilegne seg egenskaper som kan overføres til andre arenaer utenfor idrettsfeltet som politikk og næringsliv.

Norske medier kan også være med på å skape og kanskje også forsterke bildet av at idrett passer bedre for menn, og slik sett oppmuntre til større deltakelse blant gutter, fordi gutter og menn får mye større og mye mer spalteplass enn kvinner i avisene (jfr. tidligere forskning, Fasting, 2008). På tv er det flest sendinger fra gutter og menn sine idrettsaktiviteter (ibid.). Når det sendes fra jenter og kvinners idrettsaktiviteter kan de bli kommentert mer på sitt utseende enn på sin idrettsprestasjon. Det at fokuset tas bort fra idretten, og utseendet bli kommentert, kan være med på å nedvurdere jenters og kvinners prestasjoner, og være kjønnsdiskriminerende i idretten (Hovden & von der Lippe, 2017). Dette kan være med å skape et bilde både hos de unge og foreldrene at idrett i hovedsak er en aktivitet for gutter og menn. Media har stor makt i idretten, så ved å ikke ha sportsjournalister og reportere av begge kjønn, eller ikke være seg sin rolle bevisst når de dekker idrett, kan det tenkes at det er med på å opprettholde kjønnsforskjeller i ungdomsidretten som kan være uheldig.

6.6 Metodiske og teoretiske betraktninger

Når det gjelder svakheter og begrensninger ved studien, er det flere aspekter som er aktuelle å belyse. Et spørsmål som dukker opp etter endt studie er om resultatene er generaliserbare. Man kan sette spørsmålstegn ved representativiteten og være oppmerksom på skjevheten i utvalget. Spesielt elever fra videregående skole er underrepresentert i analysen. Det er også stor skjevhet på indeksen sosioøkonomisk status, da de med lav og middels sosioøkonomisk status er underrepresentert. Undersøkelsen inkluderer svar fra kommuner i alle landets fylker, unntatt ett. Det er ikke sett på fylkesvise forskjeller i studien, men i og med at utvalget er av en slik størrelse, og «Ungdata» er et landsrepresentativt datasett, kan det være aktuelt med generalisering. Det at funn fra undersøkelsen støttes opp av tidligere forskning, kan også være grunnlag for å betrakte funn fra denne studien som generaliserbar. I forhold til høye odds for å delta for de med aller lavest sosioøkonomisk status, er nok utvalget for lite til at det er generaliserbart, men man kan se tendens til høyere odds for

deltakelse blant de som har lavest sosioøkonomisk status. Det er ikke sett på i forhold til demografi, noe som muligens vil kunne ha sterk effekt.

Variablene som er benyttet i oppgaven er valgt på bakgrunn av tidligere forskning og ut ifra de teoretiske perspektivene. Det kan derfor ikke utelukkes at dette har kunnet sette preg på funnene i analysen. Man vil aldri klare å inkludere alle relevante variabler i en analyse. Variabelen «bøker i hjemmet» kunne vært utelatt, eller den kunne blitt tatt med som et mål på sosioøkonomisk status sammen med FAS 1-4. I Ung-datasettet fra og med 2016, er denne variabelen slått sammen med FAS 1-4 og foreldrenes utdanning for å måle sosioøkonomisk status. Etter endt studie ser man at man kunne utelatt flere variabler. Kjønn burde vært brukt som kontrollvariabel. Flere av studiene innen emnet har kontrollvariabler som kjønn og etnisitet som styrker studiene. I denne undersøkelsen er det ikke sett på barn og unge fra minoritetsfamilier spesielt, da det ikke var variabel på det, men man vet fra tidligere undersøkelser (Epland & Kirkeberg, 2017) at minoritetspråklige barn utgjør over halvparten av alle barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt, så det kan tenkes at mange med lav sosioøkonomisk status tilhører minoritetsfamilier, og det er en dimensjon som hadde vært svært interessant og sett på. En styrke i studien derimot, er inkludering av variabler som kjønn, sosioøkonomisk status, foreldrenes utdanning og foreldreforhold, men med et så stort utvalg (N=8 1068), kan det være at andre variabler som ikke nødvendigvis er av stor betydning, kan bli signifikante (Skog, 2015).

Jeg kunne gjort en modellseleksjon, der jeg hadde vurdert hvilke uavhengige variabler som bidro sterkest og valgt ut disse for å gi en mer optimal forklaringsgrad.

I konstruksjonen av sammensatte mål har jeg gjennomført tilfredsstillende faktor- og reliabilitetsanalyser (Mehmetoglu & Jakobsen, 2017, Ringdal, 2013). Dette kan være med på å styrke begrepsvaliditeten og reliabiliteten. Når man slår sammen flere variabler, forsvinner en del informasjon og man kan risikere å miste interessante detaljer. Derfor kan man være kritisk til å slå sammen flere variabler til et samlet begrep. Samtidig kan man argumenter for at ved å konstruere et sammensatt mål, vil man kunne gi en god beskrivelse av noe helhetlig i et begrep. Dette kan være fruktbart på et begrep som er vanskelig å måle. Ved å benytte et samlet mål fanger det opp flere sider og kan gi et mer representativt bilde. Dette gjelder variablene *sosioøkonomisk status* og *foreldreforhold* i denne studien. Ved å benytte samlet mål får man også færre variabler. Jeg kunne delt målet på sosioøkonomisk status annerledes. Jeg kunne delt den tredjedelen (antall respondenter) med lavest score og sagt at alle tilhørte «lav», neste tredjedel «middels» og siste tredjedel «høy» sosioøkonomisk status, da hadde jeg fått samme antall respondenter i hver gruppe (tilsv. tidl. forskning, Samdal 2016), men da hadde det blitt jevnere mellom «lav» og «høy», så jeg hadde ikke fått frem så store forskjeller som jeg har gjort ved å dele slik jeg gjorde.

Ulike resultater i forskning kan være at målene på sosioøkonomisk status eller sosial klasse er ulike. I «Ungdata-undersøkelsene» er målet opprinnelig FAS 1-4. (Fra 2016 er også bøker i hjemmet og foreldrenes utdanning tatt med i samlemålet FAS 1-4). Jeg tenker at jeg hadde fått et bedre mål på sosial ulikhet om jeg også hadde inkludert foreldrenes utdanning i samlemålet, slik det er gjort fra 2016 i samlemålet i «Ungdata» (Bakken et.al., 2016). Men det er mange måter å lage et mål på sosioøkonomisk status. For forskning på barn og unge vil nok et samlemål som er brukt i «Ungdata» være bra, da få av barn og unge kjenner sine foresattes inntekt, men målet som er brukt får muligens ikke frem de store forskjellene i tilgang til ressurser da de aller fleste kommer ut med høy sosioøkonomisk status noe den skjeve grafen (s. 40) viser. Poengscore på hvert spørsmål kunne også muligens vært satt annerledes og derved gitt andre resultater da det kan være lite som skiller fra å havne i den ene eller andre gruppa. Men ettersom dette er utarbeidet og brukes av forskere, har jeg valgt å bruke det slik det er. I sannsynlighetsberegningen, kunne jeg valgt bare å sett på sosioøkonomisk status, men jeg valgte å ta med foreldrenes utdanning etter som det har vist seg å ha betydning i tidligere forskning (Bakken et.al., 2016; Eime, 2012; Federico et.al., 2016; Miklankova et.al., 2016; Myrli & Mehus, 2015, Wilson, 2002).

Ettersom avhengig variabel er et dikotom, er logistisk regresjon brukt i studien. Kvantitativ undersøkelse ved bruk av «Ungdata»-settet, som er landsomfattende, har gitt interessant funn på problemstillingen, og et tverrsnittdesign er egnet når man ønsker å undersøke forekomst av sosial ulikhet i idrettsdeltakelse og assosiasjon mellom ulike faktorer og dette fenomenet. Svakheten med en tverrsnittstudie er at man ikke kan si noe om hvilken vei årsakrelasjonene eventuelt går, eller om de ligger nært eller fjerne hverandre i tid (Skog, 2004).

En avgjørelse som må tas er valget av teoretisk perspektiv. Det kan tenkes at det kan stilles spørsmål ved om anvendelse av et kulturelt perspektiv i lys av Bourdieu er like aktuelt å bruke for å analysere dagens samfunn (Wilken, 2006). En innvending kan være at det franske samfunnet har andre og større klassekulturelle forskjeller enn det norske, så man kan komme til å overtolke små forskjeller, og at flere nå enn tidligere, tar høyere utdanning, slik at det kan bidra til å jevne ut skillet mellom klasser. I dag bestemmer individene i større grad enn tidligere selv hva man vil gjøre ut av livet og derfor også hvilke aktiviteter de driver med på fritiden (Seippel et.al., 2011). Bourdieus teoretiske perspektiver har blitt kritisert for å utelate individets frie vilje og for å overse betydningen av individuelle tolkninger og handlinger (Aakvåg, 2008). Tidligere ble klasse og økonomi sett på som grunnleggende forklaringsfaktorer for livsstilvalg, men det legges nå mer vekt på kulturelle og sosiale faktorer ved ungdoms bakgrunn for livsstilvalg (Seippel et. al., 2011). Overtolkning har blitt prøvd unngått ved å drøfte på en redelig måte og ved å være oppmerksom på skjevhetene som eksisterer i enkelte variabler. De teoretiske valgene som er tatt er begrunnet ut fra

hvordan temaet i oppgaven best kan forstås og drøftet i lys av teori ut fra et helhetsperspektiv og fra ulike vinkler. De teoretiske perspektivene har vært nyttig i både forståelse av sammenhengen og forståelse av resultatene som er presentert. Det teoretiske rammeverket kan likevel ha satt begrensninger for tolking av resultatenes funn, og det er mulig det ville blitt annerledes ved bruk av andre teoretiske forståelser.

7. Avslutning

Studien viser at barn og unge fra familier med aller lavest sosioøkonomisk status og høy sosioøkonomisk status deltar i mye større grad i organisert idrett i Norge, enn barn og unge fra familier med lav og middels sosioøkonomisk status. Derved vil en god del barn og unge ikke få den sosiale erfaringen det er å kunne delta i idrett og kanskje ikke få smak for en aktiv livsstil, i henhold til Bourdieu (2000) som hevder at ulik kapitalmengde vil føre til ulike sosiale erfaringer i oppveksten som kan bidra til at noen vil overta en mer aktiv livsstil enn andre ut fra deres ervervelse av smak.

Ut fra det som er blitt drøftet i denne oppgaven kan det se ut som om de med høy sosioøkonomisk status vil overføre eller arve, en habitus som har en mer aktiv livsstil enn de med lav- og middels sosioøkonomisk status. Idretten tilbyr de unge en arena der de kan treffe andre ungdommer, stifte vennskap og få drive med aktiviteter de selv ønsker, så det er viktig at ungdom fra alle sosiale lag har muligheter til å delta, og at ikke sosiale skillelinjer i ungdommenes fritid blir reproduisert.

Den norske organiserte idretten er ressurskrevende slik den er organisert i dag, spesielt med det høye fokuset på utvikling av ferdigheter og fokuset på prestasjoner. Som denne studien viser, er det sammenheng mellom aller lavest sosioøkonomisk status og deltakelse i organisert idrett og sterk sammenheng mellom høy sosioøkonomisk status og deltakelse i organisert idrett, og det kan tenkes å være forskjeller på deltakelse i de ulike idrettene. Som tidligere forskning viste, er det forventninger om et sterkt foreldreengasjement i idretten i dag, og vi finner vi en dypere form for foreldreinvolvering enn tidligere.

Økende grad av foreldreinvolvering, vil som denne studien viser, kunne være begrensende for en rekke foreldre å la barna kunne delta i idrett (jfr. tidligere forskning, Bakke et.al.,2016, Sletten, 2011; Strandbu et.al.,2017). Det vil derfor være viktig for den organiserte idretten å tilrettelegge enda bedre for breddeaktivitet i lavstatusområder. Det å bygge nærmiljøanlegg, spesielt i lavstatusområder, vil muligens kunne bidra til å hindre at mangel på sosial kapital blir en barriere for deltakelse i organisert idrett når man tidlig får kjennskap til feltet.

Resultatene i denne studien viser at ressurssterke foreldre og foreldre som er involvert i barnas fritid har både størst interesse av og best muligheter til å følge opp barnas idrettsaktiviteter. Foreldre som tilhører gruppen med lav sosioøkonomisk status, ofte aleneforsørgere eller minoritetsfamilier, vil kunne ha større utfordringer med å følge opp det som kreves for at deres barn og ungdommer skal kunne delta i organisert idrett. Idrettsbevegelsen er opptatt av å begrense kostnadene for den enkelte ved det å drive idrett, gjennom ulike tiltak, som for eksempel forslag til lik treningsavgift i ungdomsfotball («Strategiutvalget for idrett», 2017), fokus på utstyrsbegrensning og byttekvelder, aktivitetskort/kostnadsfri deltakelse i samarbeid med kommunene. Tiltak som dette kan være med på å motvirke økonomisk ekskludering, men økonomiske barrierer kan likevel ramme mange barn og unge ettersom studien viste at sosial ulikhet har stor betydning for barn og unges idrettsdeltakelse.

Problemstillingen i denne studien var: Hvilken betydning har sosial ulikhet for barn og unges deltakelse i idrett?

Konklusjonen er at både sosioøkonomisk klassebakgrunn, venner og foreldreforhold, kjønn og alder er sosiale ulikhetsdimensjoner av betydning. Effekten av ulikhet i sosioøkonomisk klassebakgrunn er betydelig. De med høy sosioøkonomisk status har mye høyere odds for å delta i organisert idrett. De med lav og middels sosioøkonomisk status har lave odds for å delta. Resultatene viser også at de med aller lavest sosioøkonomisk status også har høye odds for å delta, så det tyder på at det kan være ulikheter innen idrettene, både med tanke på kostnader og forventninger/krav til foreldreinvolvering. Studien støtter (Strandbu et.al., 2017) om bekymringer for et fremtidig sosialt skille i barne- og ungdomsidretten.

Studiens funn kan forståes som gyldige for situasjonen i organisert idrett i Norge i 2014-2015 (de årene disse dataene er hentet fra), og studien kan være et bidrag for å forstå sosial ulikhet i den organiserte barne- og ungdomsidretten i Norge bedre, med tanke på å se endringer og retningen på den sosioøkonomiske utviklingen i organisert idrett. Etersom mine resultater indikerer at barn og unge fra familier med lav og middels sosioøkonomisk status har lave odds for å delta i idrett, kan det tyde på mangel på økonomisk, kulturell og/eller sosial kapital. For å tilrettelegge best mulig for at alle skal kunne delta, er det viktig at veien videre for barne- og ungdomsidretten blir diskutert både i politiske og idrettsfaglige fora.

7.1 Føringer for fremtidig forskning

Hvis den økonomiske ulikheten i samfunnet fortsetter å øke, vil problemene med klasseskille i idretten få enda større aktualitet. Men det er allerede nå grunner til at man muligens bør se på

strukturelle endringer av den norske idrettsmodellen hvis man fortsatt ønsker at idretten skal være en bevegelse som er åpen for alle barn og unge.

I denne undersøkelsen er det funnet at foreldreforhold har sterk sammenheng med barn og unges idrettsdeltakelse (OR= 1,33), noe som støtter tidligere forskning (Bakke et.al., 2016; Strandbu et.al., 2016). Denne studien legger også føringer for at man bør forske mer på hvordan samspillet mellom idrettsklubber og foreldre utspiller seg i ulike klassekulturelle kontekster (jfr. tidligere forskning, Strandbu et.al., 2016).

Studien viser også at det er høye odds for å delta i idrett også for de med aller lavest sosioøkonomisk status (selv om utvalget var lite for denne gruppen), og det hadde vært interessant og sett på demografi/bosted i forhold til deltakelse og idrettsaktiviteter for de med aller lavest sosioøkonomisk status. Det hadde også vært interessant og undersøkt hvordan like (eller ulike) treningsavgifter for samme idrett og samme aldersgrupper i hele landet påvirker deltakerantall i ulike idretter. Hva den klare underrepresentasjonen i idrettslagene for de med lav og middels sosioøkonomisk status skyldes, hadde også vært svært interessant å undersøke nærmere. Trolig vil nyere studier og kvalitative tilnærminger blant annet kunne øke forståelsen for om manglende økonomisk-, kulturell- eller sosial kapital umuliggjør deltakelse, og, eller om foreldrestøtte og tidsbruk er begrensende for å kunne delta, eller om det er andre faktorer som begrenser deltakelsen fra disse gruppene.

Referanser:

Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag AS

Aftenposten 07.11.2016. «Barn holdes borte fra idrett fordi det er for dyrt.» Aas & Bugge (jour.)

Aftenposten 10.08.2019 «Barnefattigdommen bare fortsetter å øke.» Hansen (jour.)

Antonsen, M.S. (2017). *Idrettens klasseskille – grunn til bekymring? Sosial ulikhet i rekruttering og frafall*. (Masteroppgave). Trondheim: NTNU.

Bakke, I.M., Solheim, L.J. & Hovden, J. (2016). «Skulle ønske jeg kunne være med på turn, jeg!» Om fattige foreldres utfordringer med å legge til rette for barnas fysiske aktivitet. I Seippel, Ø., Sisjord, M. K., & Strandbu, Å. (red.). *Ungdom og idrett*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Bakken, A., Frøyland, L. R. & Sletten, M. A. (2016). *Sosiale forskjeller i unges liv. Hva sier Ungdata-undersøkelsene*. NOVA. Rapport nr. 3/16. Høgskolen i Oslo og Akershus. NOVA velferdsforskningsinstituttet.

Bakken, A. (2017). *Ungdata 2017. Nasjonale resultater*. NOVA-rapport 10/17. Oslo: HiOA

Bakken, A. (2019). Idrettens sosiale posisjon i ungdomstida. Hvem deltar og hvem slutter i ungdomsidretten? Rapport 9/19. Velferdsforskningsinstituttet NOVA/Oslo Met.

Barland, B. (2016). *Fortellinger om doping og kroppskultur*. Oslo: Cappelen Damm

Bauman, Z. (2004). *Work, consumerism and the new poor*. New York: McGraw-Hill Education.

Bauman, A., Curac, N. King, L., Venugopal, K., Merom, D. (2012). Active, healthy cities – how does population physical activity vary between Australian cities? *Health Promotion Journal of Australia*, 23 (3): 201-207 doi:10.1071/HEI2201

Bohnert, A., Fredricks, J. & Randall, E. (2010). «Capturing Unique Dimensions of Youth Organized Activity Involvement: Theoretical and Methodological Considerations». *Review of Educational Research*, 80(4):576-610.

Bourdieu, P. (1978): «Sport and social class». *Social Science Information*.17(6):819-840.

Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Cambridge. Mass: Harvard University Press.

Bourdieu, P. & Waquant, L. (1992). *Refleksiv sosiologi – mål og midler*. København: Hans Reizels Forlag.

Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen: en sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag

Bourdieu, P. (1996): *Symbolsk makt: artikler i utvalg*. Pax Forlag

Breivik, G. (2013). *Jakten på et bedre liv. Fysisk aktivitet i den norske befolkning 1985-2011*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Broch, T. (2015). «Jentene våre er for snille»: forvandlingen fra småjenter til håndballjenter. I: Strandbu, Å. (red.). (2016). *Ungdom og idrett*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Brown, W.J., Burton, N.W., Sahlqvist, S., Heesch, K.C. & McCarthy, K.B. (2013). Physical activity in three regional communities in Queensland. *Australian Journal of Rural Health*, 2(2): 112-20. doi: 10.1111 / ajr.12015.
- BUFDIR (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet) (2018), lastet 15.10, 2018
http://bufdir.no/Familie/Fattigdom/Barnefattigdom_i_Norge
- Chiarlitti, N. & Kolen, A. (2017): Parental Influences and the Relationship to their Children`s Physical Activity Levels. *Journal of exercise Science*, 10(2):205-212.
- Coakley, J. (2009). Using social theories: how can they help us study sports in society? I *Sports in society: issues and controversis* (10th ed utg., s. 30-55). Boston: McGraw-Hill.
- Craike, M., Symons, C., Eime, R., Payne, W., Harvey, J. (2011): A comparative study of factors influencing participation in sport and physical activity for metropolitan and rural female adolescents. *Annals of leisure research*,14(4):355-368.
<https://doi.org/10.1080/11745398.2011.639405>.
- Currie, C.E., Elton, R., Todd, J. & Platt, S. (1997). Indicators og socioeconomic status for adolescents: the WHO Health Behaviour in School-aged Children Survey. *Health Educ. Res.*12(3):385-397. doi:10.1093/her/12.3.385
- Currie, C. Molcho, M., Boyce, W., Holstein B., Torsheim, T. & Richter, M. (2008). Researching health inequalities in adolescents: the development of the health Behaviour in School-Aged Children (HBSc) family affluence scale. *Soc Sci Med.* 66(6):1429-1436. doi: 10.1016/j.socscimed.2007.11.024
- Dahl, E., Bergsli, H., & Van der Wel, K. (2014): *Sosial ulikhet i helse: en norsk kunnskapsoversikt*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Dworkin, S. & Messner, M. (2002). Introduction: Gender Relations and Sport. Sage J.
<https://doi.org/10.1525/sop.2002.45.4.347>
- Eikemo, T.A. & Clausen, T.H. (2007). *Kvantitativ analyse med SPSS. En praktisk innføring i kvantitative analyseteknikker*. Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Eime R, Harvey J, Craike M, Symons C, Payne W. (2013a): Family support and ease of access link socio-economic status and sports club membership in adolescent girls: A mediation study. In: *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*,10(50):1.
- Eime R., Young, J., Harvey, J., Charity, M. & Payne, W. (2013b): A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: informing development of a conceptual model of health through sport. In: *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*,10 (98). <https://doi.org/10.1186/1479-5868-10-98>.
- Eime, R., Casey, M., Harvey, J., Sawyer, N., Symons, C. & Payne, W. (2015): Socioecological factors potentially associated with participation in physical activity and sport: A longitudinal study of adolescent girls. *Journal of Science and Medicine in Sport*. I Press.
- Eimhjellen, I. & Seggaard, S.B. (2010). Etniske minoriteter og frivillige organisasjoner. Oslo/Bergen: Rapport 2010 (8). Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

- Eimhjellen, I. & Fladmoe, A. (2020). Frivillighet, klasse og sosial ulikhet: Norsk frivillighet i et klasseperspektiv. Rapport 2020(2). Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Eitzen, S. D. & Sage, G. H. (1991). *Sociology of North American Sport*. Madison, WI: Brown & Benchmark.
- Ekornrud, T. (2012). Barns levekår og hverdagsliv i Agder. Kristiansand: Agderforskning. FoU-rapport nr. 3/2012.
- Engstrøm, L.M. (2010). *Smak för motion: fysisk aktivitet som livsstil och social markör*. Stockholm: Stockholms Universitets förlag.
- Enjolras, B. & Wollebæk, D. (2010). Frivillige organisasjoner, sosial utjevning og inkludering. Rapport 2. Oslo/Bergen.: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Epland, J. og Kirkeberg, M. I. (2014). Barn i lavinntektshusholdninger: Flere innvandrerbarnfamilier med lavinntekt. Hentet 13.11.2019, <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-innvandrerbarnfamilier-med-lavinntekt>.
- Epland, J. og Kirkeberg, M.I. (2017). «Ett av ti barn tilhører en husholdning med vedvarende lavinntekt». Hentet 13.11.2019, <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/ett-av-ti-barn-tilhorer-en-husholdning-med-vedvarende-lavinntekt>.
- Epland, J. og Kirkeberg, M. I. (2018). Flere barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Hentet 13.11.2019, <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-barn-i-husholdninger>
- Estabrooks, P., Lee, R. og Gyurcsik, N. (2003). Resources for physical activity participation: does availability and accessibility differ by neighborhood socioeconomic status? *Annals of Behavioral Medicine*, 25 (2): 100-104.
- Fasting, K. (2008). Likestilling og mangfold i norsk idrett. Bedre med flere på banen. Likestillings- og diskrimineringsombudet.
- Fasting, K. & Sand, T.S. (2009). *Kjønn i endring – en tilstandsrapport om norsk idrett*. Oslo: Akilles.
- Federico, B., Falese, L. & Capelli, G. (2009). Socio-economic inequalities in physical activity practice among Italian children and adolescents: a cross-sectional study. *Journal of Public Health*, 17, 377-384.
- Federico, B. Falese, L., Marandola, D. & Cappeli, G. (2016). Socioeconomic differences in sport and physical activity among Italian adults. *Journal of Sports Sciences*. 31(4): 451-8 <https://doi.org/10.1080/02640414.2012.736630>
- Fløtten, T. (2007). Ulikhet og sosial fordeling. I: Dølvik, J.E., Fløtten, T., Hernes, G. & Hippe, J.M. (red.). *Hamskifte. Den norske modellen i endring*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fløtten, T. (red.) (2009). *Barnefattigdom*. Gyldendal Akademisk.
- Frønes, I. (2008). *De likeverdige. Om sosialisering og de jevnaldrenes betydning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Frøyland, Lars Roar. *Ungdata – Lokale ungdomsundersøkelser*. Dokumentasjon av variablene i spørreskjemaet. NOVA 2017. doi:10.18712/NSD-NSD2360-v2

- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity*. Stanford University Press
- Goksøyr, M. & Olstad, F. (2002). *Fotball! Norges Fotballforbund 100 år*. Oslo: Universitetsforlaget
- Green, K., Thurston, M., Vaage, O. & Roberts, K. (2013). «We`re on the right track, baby., we were born this way.» Exploring sports participation in Norway. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/13573322.2013.76947>
- Hallal, P.C., Andersen, B., Bull, F., Guthold, R., Haskell, W. & Ekelund, U. (2012). Global physical activity levels: surveillance, progress, pitfalls and prospects. *The Lancet*, doi:[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)60646-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60646-1).
- Haskell, W., Lee, R. & Bauman, A. (2007). Physical activity and public health: Updated recommendation for adults from the American College of Sports Medicine and the American Heart Association. 116(9), 1081-1093. doi:10.1161/CIRCULATION.107.185649
- Helsedirektoratet (2019). Fysisk aktivitet for barn og unge. Hentet dato 10.06.2019 fra <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/fysisk-aktivitet>
- Hjelseth, A. (2016). «*Frafall i ungdomsidretten – et overvurdert problem?*» I: Seippel, Ø., Sisjord, M. K. & strandbu, Å. (red.). *Ungdom og idrett*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Hjelseth, A. (2016). <http://www.rbnett.no/meninger/Kronikk/2016/11/04/Hva-vil-vi-med-barne-og-ungdomsi-dretten-13743705.ece>
- Holten, A.K. (2019). Er smak for fysisk aktivitet til nytte for elevenes læringsutbytte? (Masteroppgave). Trondheim: NTNU.
- Hovden, J. & von der Lippe, G. (2017). The gendering of media sport in the Nordic countries. *Journal Sport in Society*. Vol.22, 2019. Issue: 4. 625-638. <https://doi.org/10.1080/17430437.2017.1389046>
- Ingebrigtsen, J.E. & Aspvik, N.P. (2010). *Barns idrettsdeltakelse i Norge – Litteraturstudie av barn i idretten*. Rapport nr.2/2010. Trondheim; Samfunnsforskning AS, Senter for Idrettsforskning.
- Johannessen, A., Tuft, P.A. & Christoffersen, L. (2004). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (2.utg.). Oslo: Abstrakt forlag
- Jarvie, G. (2012). «Sport, new division and social inequality». I: Dagkas, S. & Armour, K. (red.) *Inclusion and exclusion through youth sport*. London: Routledge.
- Kolle, E., Stokke, J., Hansen, B. & Andersen, S. (2012). Fysisk aktivitet blant 6-, 9- og 15-åringer i Norge. Resultater fra en kartlegging i 2011. Oslo: *Helsedirektoratet, Report No. IS-2002*.
- Krange, O. & Strandbu, Å. (2004). *Ungdom, idrett og friluftsliv. Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. Rapport 16. Oslo: NOVA.
- Lareau, A. (2011). *Unequal Childhood, Class, Race and Family Life*. University of California Press.
- Lauglo, J. (1996). *Motbakke, men mer driv?* Oslo: NOVA/Ungforsk.
- Lauglo, J. (2008). Familiestruktur og skoleprestasjoner. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 8(1), 3-29.
- Lauglo, J., 2010. Unge fra innvandrerfamilier og sosial kapital for utdanning. NOVA (Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring). Notat 6/2010

- Leonard, W. (1998). *A sociological perspective of Sports* (5th edn.) Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Lillejord, S., Vågan, A., Johansson, L. Børte, K. & Ruud, E. (2016). *Hvordan fysisk aktivitet i skolen kan fremme elevers helse, læringsmiljø og læringsutbytte*, En systematisk kunnskapsoversikt. Oslo: Kunnskapssenter for utdanning.
- Mahoney, J., Eccles, J. & Larson R. (2004). «Processes of Adjustment in Organized Out-of-School Activities: Opportunities and Risks.» *New Directions for Youth Development*, 101:115-144.
- Mehmetoglu, M. & Jacobsen, T.G. (2017). *Applied statistics using stata: a guide for the social sciences*. Los Angeles, Calif: SAGE Publications.
- Midtbø, T. (2012). *Stata: en entusiastisk innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Miklankova, L., Gorny, M. & Klimesova, I. (2016). The relationship between the family's socio-economic status and physical activity level of pre-school children. *Sport sciences*, 4(23): 193-202.
- Mjaavatn, P.E. & Fjørtoft, I. (2008). Barn og fysisk aktivitet – med hovedvekt på aldersgruppa 0-16 år. I Helsedirektoratet (Red.). Program for foreldreveiledning: Helsedirektoratet.
- Morales, J., Gomis, M., Pellicer-Chenoll, M., Garcia-Masso, X, Gomez, A. & Gonzalez, L. (2011). Relation between physical activity and academic performance in 3rd-year secondary education students. *Perceptual and motor skills*, 113(2), 539-546.
- Morrow, V. (1999). Conceptualizing social capital in relation to the well-being of children and young people: A critical view. *Sociological Review*, 4, 744-765.
- Moser, T. (2006). Hva kan idretten lære meg om meg selv? – Om forholdet mellom selvbilde og deltakelse i idrett/fysisk aktivitet. <http://idrottsforum.org/articles/moser/moser060927.html>
- Myrli, T.R. & Melhus, I. (2015): Ulikhet i rekruttering og frafall i den organiserte idretten i Trondheim. *Tidsskrift for ungdomsforskning*. 15(1):51-77.
- Nesheim, T. & Haugland, S. (2003). MEDISIN OG VITENSKAP-Fysisk aktivitet og opplevd helse blant norske 11-15-åringer. *Tidsskrift for den Norske Lægeforening*, 123(6), 772-774.
- NIF (2015 a). Protokoll – idrettstinget 2015. Hentet 20.06.2019, https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/246891793bc549bf84a688abe373fab5/idrettstinget-2015_1marsversjon.pdf.
- NIF (2015b). *Idrettspolitisk dokument 2015-2019*. Oslo: Idrettstinget. Hentet 20.06.2019 https://www.idrettsforbundet.no/globalassets/idrett/idrettsforbundet/om-nif/idrettspolitisk-dokument.2015-2019/57_15_nif_idrettspolitisk_dokument-2015-2019_lr_0909.pdf
- NIF (2015c). *Idrettens barnerettigheter og bestemmelser om barneidrett*. Oslo: NIF
- NIF (2016). *Statlig idrettspolitikk inn i en ny tid*. Rapport fra Strategiutvalget for idrett.
- NIF (2018). *Nøkkeltall – rapport 2018*. Hentet 24.07.2020, på <https://www.idrettsforbundet.no>

- Nixon, H.L. & Frey, J.H. (1996). *A Sociology of Sport*. Belmont, CA: Wadsworth.
- NRK 1. «Debatten». 25.okt., 2018. Kvalevåg (gen.sekr. Norges Fotb.forb.).
- Olstad, F. & Tønnesson, S. (1986). *Norsk idrettshistorie*. Oslo: Aschehoug
- Ommundsen, Y. (2000). Kan idrett og fysisk aktivitet fremme psykososial helse blant barn og ungdom? *Tidsskrift for den norske lægeforening*, 120(29), 3573-3577.
- Pan, S., Cameron, C. Desmeules, M. Morrison, H. & Craig, C. & Jiang, X. (2009). Individual, social, environmental and physical environmental correlates with physical activity among Canadians: a cross-sectional study. *Public Health*, 9(21). doi:10.1186/1471-2458-9-21
- Raastad, T., Paulsen, G., Refsnes, P.E., Rønnestad, B.R., Winsnes, A.R. (2010). *Styrketrening: i teori og praksis*. Oslo: Gyldendal undervisning
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ritzer, G. (2008). *Modern Sociological Theory*. McGraw-Hill Higher education
- Sallis, J.F. & Saelens, B. (2000). Assessment of Physical Activity by Self-Report: Status, Limitations and Future Directions. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 71(2), 1-14. doi:10.1080/02101367.2000.11082780
- Sallis, J.F., Bowles, H.R., Bauman, A., Ainsworth, B.E., Bull, F.C. & Craig, C.L. (2009). Neighbourhood Environments and Physical Activity among Adults in 11 Countries. *Am J Prev Med.*, 36 (6):484–90. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2009.01.031>.
- Samdal, O., Bye, H. H., Torsheim, T. Birkeland, M. S., Diseth, Å. R., Fismen, A. Haug, E. Leversen, I. & Wold, B. (2012). Sosial ulikhet i helse og læring blant barn og unge. Resultater fra den landsrepresentative spørreskjemaundersøkelsen «Helsevaner blant skoleelever. En WHO-undersøkelse i flere land». HEMIL-rapport 2/2012. Bergen: HEMIL-senteret, Universitetet i Bergen.
- Samdal, O., Mathisen, F. K. S., Torsheim, T., Diseth, Å.R., Fismen, A. S., Larsen, T. Wold, B., & Årdal, E. (2016): *Helse og trivsel blant barn og unge*. Rapport 1. Bergen: HEMIL-senteret, Universitetet i Bergen.
- Sandbæk, M. (2004). *Barns levekår. Hva betyr familiens inntekt?* NOVA-rapport 11/2008. Oslo: Norsk institutt for oppvekst, aldring og velferd.
- Sandbæk, M. (2008). *Barns levekår. Familiens inntekt og barns levekår over tid*. NOVA-rapport 7/08. Oslo: NOVA.
- Sandbæk, M. & Pedersen, A. W. (red.) (2010). *Barn og unges levekår i lavinntektsfamilier*. En panelstudie 2000-2009. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Oslo: NOVA-rapport 10/2010.
- Scholsberg, J. (1987). «Who watches Television Sports?» *American Demographics*, 9(45):9-59
- Seippel, Ø. (2002). *Idrett og sosial integrasjon*. Rapport 9, Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

- Seippel, Ø. Strandbu, Å. & Sletten, M. A. (2011). *Ungdom og trening. Endring over tid og sosiale skillelinjer*. Oslo: NOVA-rapport 3/2011.
- Seippel, Ø., Sisjord, M.K., Strandbu, Å. (red.) (2016): *Ungdom og idrett*. Oslo. Cappelen Damm Akademisk
- Sisjord, M.K. (1993). *Idrett og ungdomskultur: Bø-ungdom i tall og tale*. Oslo: Norges Idrettshøgskole.
- Skog, O.J. (2004). *Å forklare sosiale fenomener: en regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Skog, O.J. (2015, 2.utg.): *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Sletten, M.Aa., Fløtten, T. & Bakken, A. (2011). Vennskapets pris – fattigdom og sosial isolasjon i ungdomstida. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 4(2):55-76. Rapport 11/11. NOVA.
- Sletten, M.Aa., Strandbu, Å. & Gilje, Ø. (2015). «Idrett, dataspilling og skole – konkurrerende eller på lag?» *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99(5):334-350.
- SSB (Statistisk Sentralbyrå), (2019). <http://ssb.no/helseforhold/levetårsundersøkelse>
- Steenhuis, I., Nooy, S., Moes, M. & Schuit, A. (2009). Financial barriers and pricing strategies related to participation in sports activities. The perceptions of people of low income. *J Phys Act Health*, (6):716-721.
- Stefansen, K., Smette, I. & Strandbu, Å. (2016). «De må drive med noe»: Idrettens mening i ungdomstida, fra foreldrenes perspektiv. I: Strandbu, Å. (red.), *Ungdom og idrett*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Stortingsmelding nr. 6 (2002-2003). Tiltaksplan mot fattigdom. Oslo: Sosialdepartementet.
- Stortingsmelding nr. 10 (2011-2012). Kultur, inkludering og deltaking. Oslo: Kulturdepartementet.
- Meld. St.26 (2011-2012). *Den norske idrettsmodellen*. Oslo: Kulturdepartementet.
- Stortingsmelding nr. 26 (2011-2012). Den norske idrettsmodellen. Oslo: Kulturdepartementet.
- Stortingsproposisjon nr.1 (2006-2007). Statsbudsjettet 2007. Vedlegg: Handlingsplan mot fattigdom.
- Strandbu, Å., Stefansen, K. & Smette, I. (2016). «En plass i jevnalderfellesskapet. Idrettens betydning i ungdomstida.». I: Seippel, Ø., Sisjord, M.K. & Strandbu, Å. (red.), *Ungdom og idrett*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Strandbu, Å., Gulløy, E., Andersen P.L., Seippel, Ø. & Dalen, H.B. (2017). «Ungdom, idrett og klasse.»: Fortid, samtid og framtid». *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(1):132-151.

Strandbu, Å. «For dyrt for vanlige ungdommer å drive med idrett?» Hentet 01.08.2018, <http://forskning.no/blogg/nih-bloggen/dyrt-vanlige-ungdommer-drive-med-idrett>.

Strategiutvalget for idrett (2017). *Den norske idrettsmodellen inn i en ny tid*. Oslo. Hentet: 15.11.2019, https://www.regjeringen.no/contentassets/c6f90b4a8a2a4c20b8a9c3a01288ed4/delrapport2_fra_strategiutvalget_for_idrett-den_norske_idrettsmodellen_inn_i_en_ny_tid-050117.pdf

Sørli, C. S. (2012). *Hvordan fattigdom kan virke ekskluderende fra idretten*. (Masteroppgave). Bø: Høgskolen i Telemark.

Thorød, A.B. (2008). «Sosial eksklusjon». I: Sandbæk, M. (red.). *Barns levekår – Familiens inntekt og barns levekår over tid*. Rapport 7. Oslo: NOVA.

Thorød, A.B. (2010). Sosial kapital og andre kapitaler hos barn og unge i Norge. NOVA-rapport nr. 10. Oslo: NOVA.

Thorød, A.B. (2012). «Er det for dyrt?? Om barns deltakelse og valg av organiserte fritidsaktiviteter når familiens økonomi er svak.» *Fontene forskning*, 8(1):19-31.

Ungdata 2010-2015. NSD. Norsk senter for forskningsdata.

Thorød, A.B. (2008). Sosial eksklusjon. I Sandbæk, M. (Red.) *Barns levekår: familiens inntekt og barns levekår over tid*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst.

Vaage, J (2012) i https://bufdir.no/statistikk_og_analyse/oppvekst/fritid

Verdens Helseorganisasjon (WHO). 2010. Globale anbefalinger om fysisk aktivitet for helse. Hentet fra <http://whqlibdoc.who.int/publications/2010/9789241599979>

Wilken, L. (2006). *Pierre Bourdieu*. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Wilson, T. C. (2002). «The Paradox of Social Class and Sports Involvement. The roles of cultural and economic capital». *International Review for the Sociology of sport*, 37(1):5-16. doi:10.1177/1012690202037001001

Øia, T., Grødem, A.S. & Krange, O. (2006). *Fattige innvandrerbarn*. NOVA-rapport 16/06, Oslo: Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring.

